

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Διπλωματική Εργασία

«Η συσχέτιση δημοσίων δαπανών και διαφθοράς στην Ελλάδα»

«The correlation of public expenditures and corruption in Greece»

της

Ελένη Καραβαγγέλη

Επιβλέπων Καθηγητής: Χάρρυ Παπαπανάγος

Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος 2019

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι, όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία, τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω, σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου»

Ελένη Καραβαγγέλη

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η διαφθορά αποτελεί μια ανοιχτή πληγή για τα κράτη, ανεξάρτητα από το βαθμό της οικονομικής τους ανάπτυξης. Αποτελεί ένα φαινόμενο, το οποίο συναντάται σε διάφορους τομείς και διάφορους τρόπους εφαρμογής, ενώ δεν λείπουν και οι περιπτώσεις της εκτεταμένης διαφθοράς η οποία μετά από κάποιο σημείο αποτελεί μέρος της καθημερινής δομής της κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένης της διαφθοράς ως ένα από τα συμπτώματα του οργανωμένου εγκλήματος. Στην παρούσα εργασία μελετάται το ζήτημα της διαφθοράς ως προς τις δημόσιες δαπάνες μιας χώρας. Συγκεκριμένα και όσον αφορά την Ελλάδα, η παρούσα εργασία μελετά τους δείκτες των Δημοσίων δαπανών (% ΑΕΠ), των Γενικών δαπανών κυβέρνησης (IMF), των Στρατιωτικών δαπανών (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος), των Στρατιωτικών δαπανών (% των κρατικών δαπανών) και του CPI για την περίοδο 1995-2018 με σκοπό τη διερεύνηση της συσχέτισης του δείκτη CPI με τους υπόλοιπους δείκτες και κυρίως με αυτόν των Δημοσίων δαπανών (% ΑΕΠ).

Λέξεις Κλειδιά: Διαφθορά, Δημόσιες Δαπάνες, Ελλάδα, Δείκτες Διαφθοράς

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ABSTRACT

Corruption is an open wound for states, regardless of their level of economic development. It is a phenomenon encountered in various fields and ways of implementation, and there are cases of widespread corruption which at some point form part of the everyday structure of society, including corruption as one of the symptoms of organized crime. This paper examines the issue of corruption in a country's public expenditure. Specifically with respect to Greece, this paper studies the indicators of Public Expenditure (% of GDP), General Government Expenditure (IMF), Military Expenditure (% of Gross Domestic Product), Military Expenditure (% of State Expenditure) and of CPI for the period 1995-2018 in order to investigate the correlation of the CPI with the other indices and mainly with that of public expenditure (% of GDP).

Keywords: Corruption, Public Expenditure, Greece, Corruption Indicators

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
2. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ.....	4
2.1. Η ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	4
2.2. Η ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	17
3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΕΔΟΜΕΝΑ.....	27
3.1. ΔΙΑΦΘΟΡΑ	27
3.1.2. ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ.....	33
3.2. ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ.....	39
4. ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	52
4.1. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	54
4.2. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΔΕΙΚΤΗ CPI ΜΕ ΤΟΥΣ ΥΠΟΛΟΙΠΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ.....	66
4.3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ ΔΕΙΚΤΗ CPI ΜΕ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ (% ΤΟΥ ΔΕΠ)	72
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	77
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	81

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο ορισμός της διαφθοράς είναι μια τόσο αμφιλεγόμενη υπόθεση που η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς (UNCAC, που τέθηκε σε ισχύ στις 14 Δεκεμβρίου 2005) δεν τον επιχειρεί καν, αναφέροντας στο άρθρο 1.γ ότι θα «προωθήσει την ακεραιότητα, την υπευθυνότητα και την ορθή διαχείριση στις δημόσιες υποθέσεις και στη δημόσια περιουσία». Αναφέρεται επίσης στα άρθρα 7 (δημόσιος τομέας) και 9 (προμήθειες), στις σύγχρονες αρχές της αποτελεσματικότητας, της διαφάνειας, της αξιοπιστίας, της ισότητας και της αντικειμενικότητας ως των μόνων αποδεκτών κανόνων για τη διακυβέρνηση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση υπέγραψε τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς (UNCAC) το 2005.

Ο πιο συχνός ορισμός της προσωπικής διαφθοράς στην τρέχουσα βιβλιογραφία είναι η «κατάχρηση δημόσιου αξιώματος για ιδιωτικό κέρδος» (Tanzi & Davoodi 1997), με παραλλαγές όπως «η κατάχρηση εξουσίας» ή «η κατάχρηση εμπιστευμένης εξουσίας». Η διαφθορά ορίζεται σχεδόν πάντοτε ως η απόκλιση από τον κανόνα (Scott 1972) διότι υποτίθεται ότι η αρχή ή το αξίωμα ανατίθενται σε κάποιον που δεν θα προάγει ιδιωτικό όφελος οποιουδήποτε είδους (για τον εαυτό του ή άλλους), αλλά θα προάγει το δημόσιο συμφέρον, δίκαια και αμερόληπτα. Στην εργασία της Pippidi, (2013), ορίζεται ο «έλεγχος της διαφθοράς» ως η ικανότητα μιας κοινωνίας να περιορίζει τη συμπεριφορά της διαφθοράς προκειμένου να επιβάλει τον κανόνα της ατομικής ακεραιότητας στη δημόσια υπηρεσία και την πολιτική και να υποστηρίξει ένα κράτος που είναι απαλλαγμένο από την σύλληψη συγκεκριμένων συμφερόντων και ικανό έτσι να προάγει την κοινωνική ευημερία.

Υπάρχει μια μακρά διαμάχη σχετικά με το αν η πολύ ισχυρή κυβέρνηση είναι η πηγή της διαφθοράς ή η λύση σε αυτήν. Στην Ευρώπη, η μεγάλη κυβέρνηση, όταν καθορίζεται από το ποσοστό των συνολικών δαπανών από το ΑΕΠ, συνδέεται με λιγότερη διαφθορά, όχι περισσότερη, ενώ το αντίθετο ισχύει για τη Λατινική Αμερική. Φαίνεται μάλλον προφανές ότι θεωρείται πως οι σκανδιναβικές χώρες, είναι οι λιγότερο διεφθαρμένες χώρες στην Ευρώπη, οι οποίες είναι μεγάλοι καταναλωτές που συνδέονται παραδοσιακά με την κοινωνική πρόνοια (Rothstein & Uslaner 2005). Αλλά τι γίνεται αν, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, το είδος των δαπανών και όχι το μέγεθός τους είναι πιο επιρρεπές στο να τροφοδοτήσει τη διαφθορά; Η Pippidi, (2013) προτείνει ότι η δυνατότητα της διακριτικής δαπάνης, ελλείψει επαρκών περιορισμών, είναι αυτό που τροφοδοτεί τη μεγάλη διαφθορά και όχι το πραγματικό ποσό των δαπανών.

Για παράδειγμα, οι διεφθαρμένοι πολιτικοί τείνουν να προσανατολίζουν τις δημόσιες δαπάνες ώστε να μεγιστοποιούν το εισόδημα για τους πελάτες και τους πολιτικούς χορηγούς τους, γεγονός που σημαίνει γενικά ότι τα χρήματα διοχετεύονται σε έργα που οδηγούν σε μεγάλες κρατικές συμβάσεις που αποδίδονται σε ευνοούμενους εργολάβους.

Στην Ελλάδα η διαφθορά φαίνεται να αποτελεί ισχυρό στοιχείο στη λειτουργία ορισμένων δημοσίων υπηρεσιών. Σύμφωνα με την αξιολόγηση του τελευταίου βαρόμετρου για τη διεθνή διαφθορά της Transparency International, η Ελλάδα κατέλαβε την 78η θέση μεταξύ 178 χωρών, τελευταία από τις 27 χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με την πιο πρόσφατη έρευνα της Transparency International για πρώτη φορά η Ελλάδα σημείωσε μια σημαντική αλλαγή στην έκταση της διαφθοράς, με τα ποσοστά των αναφερόμενων περιστατικών να έχουν μειωθεί. Ο λόγος αυτής της μείωσης οφείλεται στην ευρύτερη οικονομική κρίση και στα μέτρα λιτότητας που επέβαλαν οι μνημονιακές πολιτικές. Εν τω μεταξύ, η διοίκηση εσόδων κατατάχθηκε ως μία από τις φτωχότερες επιδόσεις των δημοσίων υπηρεσιών λόγω διαφθοράς.

Τα τελευταία χρόνια, το πρόβλημα της διαφθοράς στην Ελλάδα διογκώνεται σταδιακά και η διαφθορά έχει επεκταθεί πέρα από οποιοδήποτε εύλογο όριο, οπότε το δίλημμα είναι ήδη εμφανές, θα καταρρεύσει η διαφθορά ή θα υπονομευθεί η θέση της χώρας, καθώς οι χρηματοδοτήσεις από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν είναι ατελείωτες. Αποτελεί ευθύνη της Ελληνικής κυβέρνησης και του κοινοβουλίου να στιγματίζουν και να τιμωρούν κάθε άτομο που έχει την εξουσία και την κατάχρηση για ιδιωτικό κέρδος. Οι προθέσεις της πολιτικής ηγεσίας δεν αρκούν. Υπάρχει επείγουσα ανάγκη να ληφθούν άμεσα μέτρα για τη μείωση της διαφθοράς, όχι μόνο επειδή θα αυξήσει τα δημόσια έσοδα, αλλά θα αυξήσει τη νομιμότητα και την κοινωνική ισότητα.

Στην παρούσα εργασία αρχικά παρουσιάζεται η βιβλιογραφική επισκοπήση του ζητήματος της διαφθοράς, διαχωρίζοντας τις περιπτώσεις που αφορούν την παγκόσμια διαφθορά, και το ζήτημα της διαφθοράς στην Ελλάδα, εστιάζοντας στη διαφθορά που σχετίζεται με τις δημόσιες δαπάνες. Για την σκέλος της παγκόσμιας διαφθοράς, παρουσιάζονται μελέτες που αφορούν χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την Κίνα και τη Ρωσία. Όσον αφορά το σκέλος της διαφθοράς στην Ελλάδα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα μελετών που αφορούν τα στατιστικά στοιχεία διαφθοράς για τη χώρα μας, τον τρόπο που αυτή εξαπλώνεται και λαμβάνει κοινωνική νομιμοποίηση αλλά και τα αίτια από τα οποία προέρχεται. Μετά τη βιβλιογραφική ανασκόπηση της διαφθοράς, ακολουθεί η ανάλυση της μεθοδολογίας και των

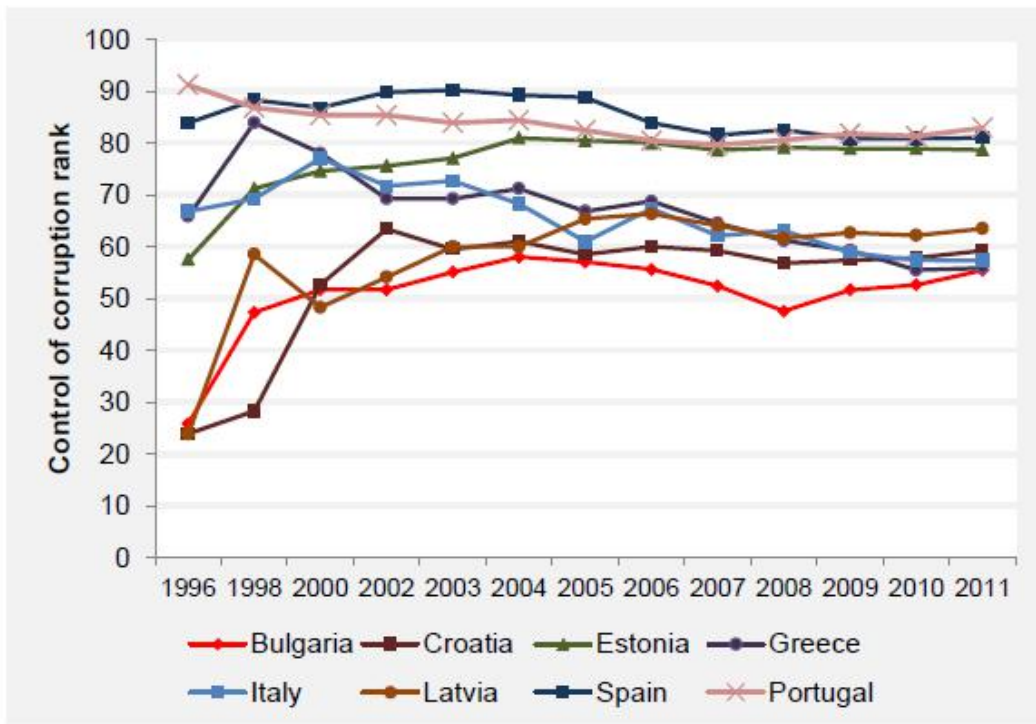
δεδομένων της παρούσας έρευνας. Έτσι, παρουσιάζεται η εννοιολογική προσέγγιση της διαφθοράς που περιλαμβάνει τις βαθμίδες στις οποίες εντάσσεται, τους τομείς στους οποίους εμφανίζεται καθώς και τα αίτια εμφάνισής της. Στη συνέχεια ακολουθεί η ανάλυση των γνωστότερων δεικτών διαφθοράς, όπως του Δείκτη Αντίληψης Διαφθοράς (CPI), του Δείκτη Πληρωμών Δωροδοκίας (BPI). Έπειτα, ακολουθεί η εννοιολογική ανάλυση των δημόσιων δαπανών, των αιτιών αύξησής τους, καθώς και η ανάλυση κατηγοριοποίησής τους σε οικονομικές, διοικητικές και λειτουργικές. Τέλος, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας των δεικτών των Δημοσίων δαπανών (% ΑΕΠ), των Γενικών δαπανών κυβέρνησης (IMF), των Στρατιωτικών δαπανών (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος), των Στρατιωτικών δαπανών (% των κρατικών δαπανών) και του CPI, που αφορούν την Ελλάδα για την περίοδο 1995-2018. Ο βασικός σκοπός της έρευνας ήταν η διερεύνηση της συσχέτισης του δείκτη CPI με τους υπόλοιπους δείκτες και κυρίως με αυτόν των Δημοσίων δαπανών (% ΑΕΠ).

2. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

2.1. Η ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Η διαθέσιμη βιβλιογραφία παρέχει αποδείξεις ότι η διαφθορά έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομική κατάσταση μιας χώρας. Πολλές μελέτες αξιολογούν τη σχέση μεταξύ της διαφθοράς και διάφορων οικονομικών δεικτών. Τα συμπεράσματα ποικίλλουν και σε ορισμένες περιπτώσεις έχουν συγκρουόμενα αποτελέσματα. Η κύρια ροή ιδεών δηλώνει ότι η διαφθορά δημιουργεί δυσμενείς συνέπειες για την μακροπρόθεσμη οικονομική και βιώσιμη ανάπτυξη. Ως αποτέλεσμα της διαφθοράς, θεωρείται η αύξηση του κόστους παραγωγής, η μείωση των εθνικών και των ξένων επενδύσεων, η ανεπαρκής κατανομή των εθνικών πόρων, η αύξηση της ανισότητας και της φτώχειας στην κοινωνία.

Για πολλά χρόνια η διαφθορά θεωρούταν ως πρόβλημα μόνο των αναπτυσσόμενων χωρών, ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), αντίθετα, ήταν ο ναός του κανόνα δικαίου, εξάγοντας τη χρηστή διακυβέρνηση τόσο στις δικές της περιφέρειες όσο και σε όλο τον κόσμο. Πολλές ευρωπαϊκές χώρες πράγματι παραμένουν μεταξύ των καλύτερων κυβερνήσεων στον κόσμο, παρόλο που η πτώση της Επιτροπής Santer λόγω κατηγοριών διαφθοράς, η διεύρυνση της Ε.Ε με την ενσωμάτωση νέων χωρών με αντίστοιχες μη ολοκληρωμένες μεταβάσεις και η οικονομική κρίση δείχνουν έντονα ότι ο έλεγχος της διαφθοράς είναι δύσκολο να οικοδομηθεί και δύσκολο να διατηρηθεί. Οι παλαιότερες χώρες μέλη της Ελλάδας, της Ιταλίας, της Πορτογαλίας και της Ισπανίας έχουν υποχωρήσει στην ανάπτυξη του ελέγχου της διαφθοράς (Γράφημα 1) αντί να προχωρήσουν από τότε που εντάχθηκαν - οι δύο πρώτες σε ανησυχητικά επίπεδα - και αυτό έχει προκαλέσει αμφιβολίες σχετικά με το μετασχηματιστικό αποτέλεσμα της ΕΕ στα μέλη της.

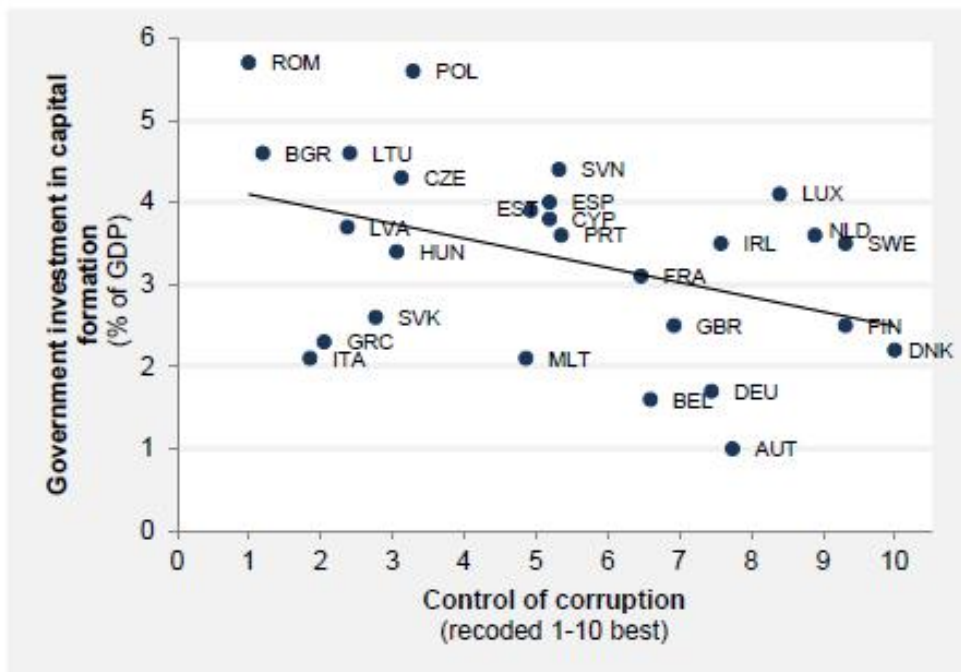
Γράφημα 1. Πρόοδος και υποχώρηση ελέγχου της διαφθοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε επιλεγμένες χώρες (Πηγή: Παγκόσμιοι Δείκτες Διακυβέρνησης (1996-2011))

Τα στοιχεία που δημοσιεύει η Παγκόσμια Τράπεζα και προέρχονται από τον Παγκόσμιο Δείκτη Διακυβέρνησης Ελέγχου Διαφθοράς (WGI), προσφέρουν μια συνολική εικόνα που δεν είναι λιγότερο προκλητική. Από 196 χώρες, μόνο 21 (κυρίως Καραϊβική και Βαλκάνια) παρουσίασαν στατιστικά σημαντική βελτίωση στον έλεγχο της διαφθοράς από το 1996 και 27 χώρες υποχώρησαν σημαντικά αφήνοντας μόνο λιγότερο από το ένα τέταρτο των χωρών σε όλο τον κόσμο με λογικό έλεγχο της διαφθοράς. Αν και κατά μέσο όρο περισσότερο από το 90% των Ευρωπαίων στις 27 χώρες της ΕΕ δηλώνουν ότι δεν τους ζητήθηκε δωροδοκία την περίοδο της έρευνας, το 79% συμφωνούν πλήρως ή μερικώς ότι υπάρχει διαφθορά στους εθνικούς τους οργανισμούς, αν και με ασήμαντες διαφορές μεταξύ περιφερειακών ή τοπικών επιπέδων της διακυβέρνησης.

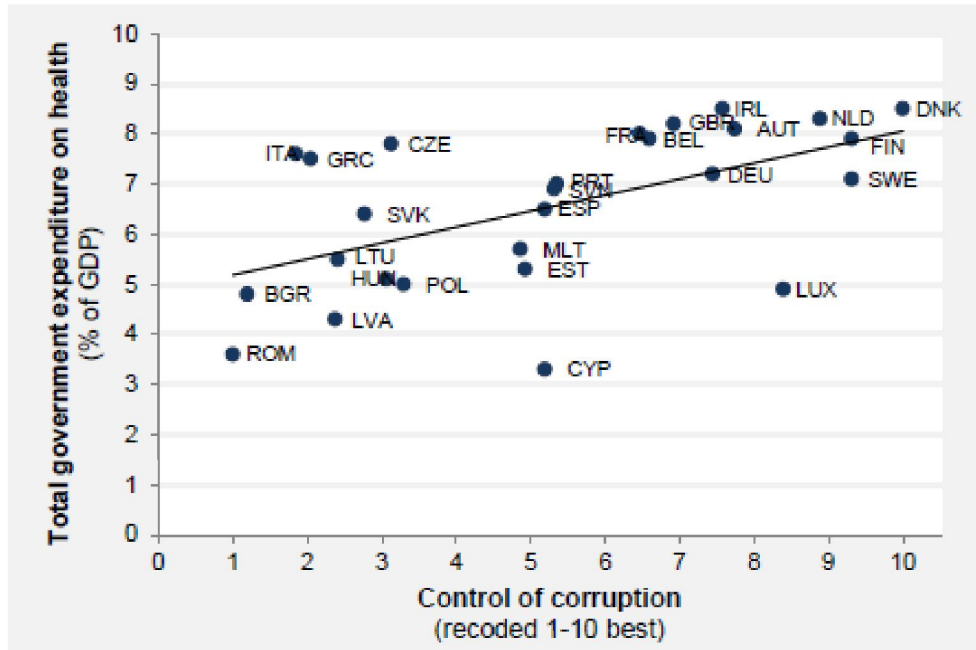
Σχεδόν οι μισοί Ευρωπαίοι (47%) πιστεύουν ότι το επίπεδο της διαφθοράς στη χώρα τους έχει αυξηθεί τα τελευταία τρία χρόνια, με τους πολιτικούς (57%) και τους υπαλλήλους που είναι υπεύθυνοι για την ανάθεση δημοσίων διαγωνισμών (47%) να είναι πιο πιθανό να κατηγορηθούν για τέτοια συμπεριφορά. Στις νέες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, με εξαίρεση την Εσθονία και τη Σλοβενία, πάνω από το 10% αντιμετώπισαν άμεσα κάποια μορφή δωροδοκίας κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους. Το χάσμα μεταξύ της διαδεδομένης αντίληψης της διαφθοράς και της περιορισμένης εμπειρίας της πραγματικής

δωροδοκίας δείχνει ότι οι Ευρωπαίοι θεωρούν ότι και άλλα είδη συμπεριφοράς καθώς και δωροδοκίας είναι διεφθαρμένα, όπως για παράδειγμα η εμπορία της πολιτικής επιρροής, η ευνοιοκρατία ή ο πελατειακός χειρισμός.

Τα πιο διεφθαρμένα κράτη της ΕΕ συνδέονται με μεγαλύτερες δαπάνες για έργα (Γράφημα 2) και λιγότερες κοινωνικές επενδύσεις, για παράδειγμα σε προγράμματα υγείας (Γράφημα 3). Οι πιο διεφθαρμένες ευρωπαϊκές χώρες δαπανούν πράγματι σημαντικά λιγότερα για την υγεία και είναι επίσης εκείνες στις οποίες οι πολίτες διαμαρτύρονται πιο έντονα για τη διαφθορά στο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης.

Γράφημα 2. Διαφθορά και δαπάνες έργων (Πηγή: Βάση δεδομένων της Παγκόσμιας Τράπεζας, Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου % του ΑΕΠ)

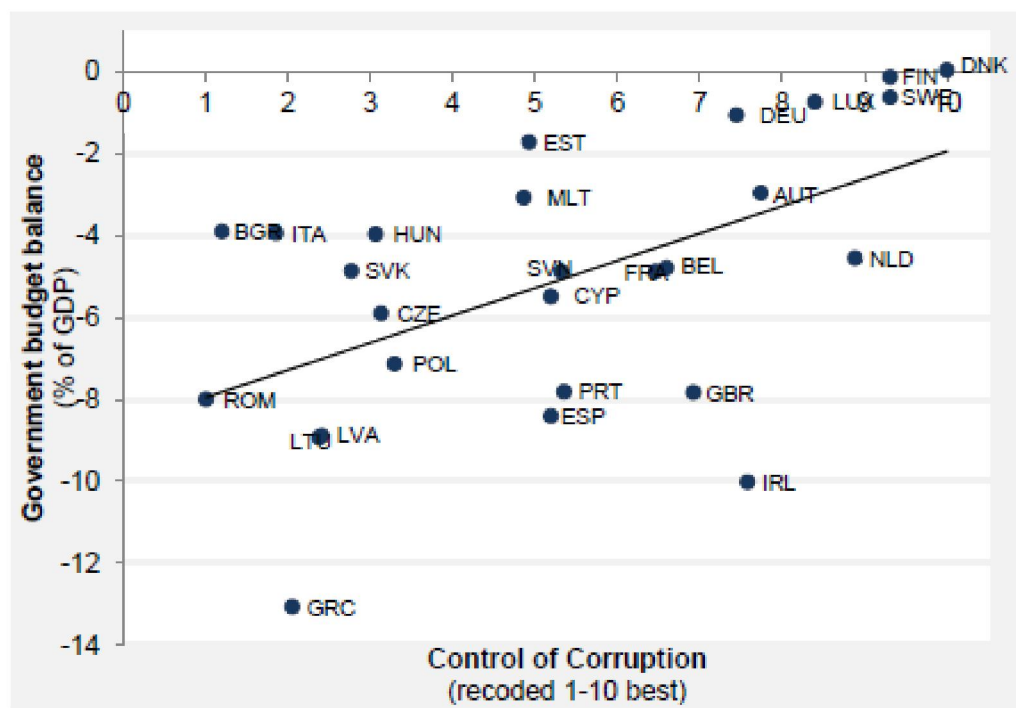
Γράφημα 3. Δαπάνες υγείας και διαφθορά. (Πηγή: Eurostat, "Δαπάνες της γενικής κυβέρνησης ανά λειτουργία COFOG")

Η Ρουμανία και η Βουλγαρία είναι στο ένα άκρο, όπου δαπανώνται ελάχιστα για την υγεία και πολύ περισσότερο για τα έργα, με τη Δανία στο αντίθετο άκρο. Φυσικά, μέρος της εξήγησης είναι η ανάπτυξη: η Ρουμανία και η Βουλγαρία είναι πολύ λιγότερο ανεπτυγμένες από τη Δανία, γι 'αυτό απαιτούν ακόμη την κατασκευή μιας σύγχρονης υποδομής μεταφορών και ούτω καθεξής. Ωστόσο, η μικρή χρηματοδότηση της υγειονομικής περίθαλψης δημιουργεί προβλήματα συστηματικής διαφθοράς μόνο στο πλαίσιο του συστήματος υγείας. Για παράδειγμα, το κράτος στη Βουλγαρία, τη Ρουμανία ή τη Λιθουανία ισχυρίζεται ότι παρέχει ιατρική περίθαλψη σε τιμές σύμφωνα με τις δυνατότητες του κρατικού συστήματος ασφάλισης υγείας, αλλά η πραγματικότητα είναι ότι το σύστημα ασφάλισης είναι διπλά ανεπαρκές. Πρώτα απ 'όλα, επειδή αν οι ισχυρισμοί τους ήταν αληθινοί και όσοι είχαν ανάγκη άρχιζαν να ζητούν τις διαθέσιμες υπηρεσίες όπως την εξέταση ή τη χειρουργική επέμβαση, τα κρατικά ασφαλιστικά ταμεία θα ήταν ανεπαρκή για να καλύψουν ακόμη και το ένα τέταρτο του κόστους που θα προέκυπτε.

Καθώς το κράτος προσποιείται ότι πιστεύει πως οι γιατροί και οι νοσηλευτές μπορούν να κάνουν το έργο τους για τους μισθούς που πληρώνονται, κάτι που απλά δεν είναι δυνατό σε αυτές τις νέες χώρες-μέλη της ΕΕ από την Ανατολή. Οι μισθοί των γιατρών και των νοσοκόμων στη Ρουμανία και τη Βουλγαρία για παράδειγμα είναι κατά μέσο όρο κάτω των 500 USD ανά μήνα. Το έλλειμμα μεταξύ του επίσημου κόστους των υπηρεσιών και του

πραγματικού κόστους της εργασίας αντισταθμίζεται από τα «δώρα» που καταβάλλουν οι ασθενείς για να συμπληρώσουν τα ποσά από την ασφαλιστική κάλυψή τους και έτσι δημιουργείται ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης και με τον τρόπο που καθορίζονται πιο ρεαλιστικές τιμές. Μπορούν τέτοιου είδους περιστατικά να θεωρηθούν ίσως ένας έξυπνος τρόπος για τις κυβερνήσεις να συμπληρώσουν το εισόδημα του τομέα της υγείας χωρίς να εισάγουν έναν μη δημοφιλή φόρο, με το όφελος να απορρέει από την επένδυση σε έργα που προσφέρουν κάποια μορφή αποζημίωσης; Όχι πραγματικά, καθώς οι αποδόσεις από τις δημόσιες επενδύσεις είναι επίσης οι χαμηλότερες στις πιο διεφθαρμένες χώρες, ενώ τα συστήματα υγείας είναι μέσα στα χρόνια με μικρή χρηματοδότηση. Με παράδειγμα την Ελλάδα ή, ειδικότερα, την Ιταλία, αυτές οι δύο χώρες είναι οι πιο χαρακτηριστικές σχετικά με τη διαφθορά, ειδικά σε ό, τι αφορά τις δαπάνες για την υγεία. Όντας πλουσιότερες από τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και τη Λιθουανία, η Ελλάδα και η Ιταλία κατάφεραν να δαπανήσουν τόσο για την υγεία όσο και για τα έργα, αλλά όπως θα περίμενε κανείς αυτό είναι μια συνταγή για δημοσιονομικό έλλειμμα.

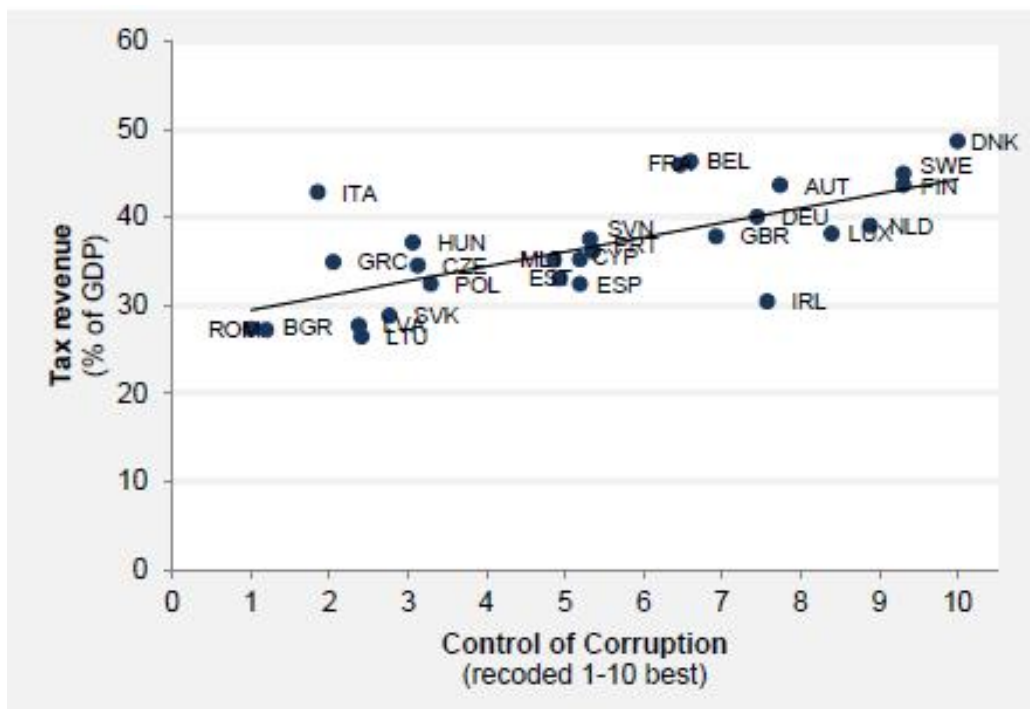
Ο μηχανισμός που περιγράφεται παραπάνω, δηλαδή των δαπανών που κατευθύνονται από τους πελάτες και που επικεντρώνονται σε μερικούς δικαιούχους πέρα από τις κοινωνικές δαπάνες οι οποίες κατανέμονται ομοιόμορφα σε όλους τους δικαιούχους, δημιουργεί ένα πολύ δαπανηρό συνδυασμό. Χρησιμοποιώντας τα πιο πρόσφατα στοιχεία, η Pippidi (2013), ανακαλύπτει ότι υπάρχει μια σημαντική συσχέτιση μεταξύ της διαφθοράς και της ισορροπίας του προϋπολογισμού σε επίπεδο ΕΕ (Γράφημα 4) (Kaufmann 2010). Υπάρχουν κάποιες εξαιρέσεις σε αυτό που άλλως είναι σαφής συσχέτιση μεταξύ χαμηλής διαφθοράς και δημοσιονομικής ισορροπίας πολύ κοντά στο μηδέν όπως φαίνεται στη Δανία και τη Φινλανδία και της υψηλής διαφθοράς και της φτωχής ισορροπίας όπως στην Ελλάδα, τη Ρουμανία ή τη Λετονία. Το αποτέλεσμα είναι ισχυρά συνδεδεμένο με τους ελέγχους ανάπτυξης, και δείχνει ότι υπάρχει μια αναμφισβήτητη σχέση μεταξύ της διαφθοράς και της υπέρβασης των δαπανών.

Γράφημα 4. Διαφθορά και ισορροπία του κρατικού προϋπολογισμού

(Πηγή: Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ, "Εκθεση Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας 2010-2011)

Το έλλειμμα δεν δημιουργείται μόνο από τη δαπάνη, και η διαφθορά σε όλες τις χώρες που βρίσκονται κάτω από την τάξη των 65 στην κατάταξη του ελέγχου της διαφθοράς WBI τείνει να περικοπεί σε διάφορους τομείς. Ως εκ τούτου, η ελπίδα ότι ίσως μια χώρα που υπερβαίνει τις δαπάνες λόγω διαφθοράς θα μπορούσε να αντισταθμίσει αυτό σε άλλους τομείς, συγκεντρώνοντας αποτελεσματικά το εισόδημά της, είναι σαφώς λάθος. Σε επίπεδο ΕΕ-27, τα πιο διεφθαρμένα κράτη είναι εκείνα με τις χειρότερες επιδόσεις όσον αφορά τη συλλογή φόρων (Γράφημα 5). Η συσχέτιση είναι σημαντική και ισχυρή, με τη Λιθουανία, τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία στις χειρότερες θέσεις και τη Δανία και πάλι στην πρώτη θέση. Η Ιταλία και η Ιρλανδία αποτελούν εξέχοντα παραδείγματα, η Ιταλία παρουσιάζει καλύτερη συλλογή από ότι θα αναμενόταν από την κακή βαθμολογία διαφθοράς και η Ιρλανδία με απόδοση συλλογής χαμηλότερη από ότι θα αναμενόταν από την καλή της βαθμολογία για τον έλεγχο της διαφθοράς.

Γράφημα 5. Διαφθορά και εισπραξη φόρων (Πηγή: Eurostat, "Στατιστικά στοιχεία φορολογικών εσόδων")

Παρόλο που είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθεί το κόστος της διαφθοράς, ωστόσο η στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της εισπραξης φόρων και της διαφθοράς κατέστησε δυνατή την εκτίμηση ότι 323 δισεκατομμύρια ευρώ δεν συλλέχθηκαν σε ολόκληρη την ΕΕ-27 το 2010. Αυτό το ποσό ισοδυναμεί με το διπλάσιο του ετήσιου προϋπολογισμού της ΕΕ.

Η διαφθορά όπως προαναφέρθηκε είναι ένα ευρέως παρατηρούμενο φαινόμενο που σχετίζεται με την ανθρώπινη φύση και με την κοινωνία γενικότερα. Τα κράτη, ανεξάρτητα από το αν είναι καλοπροαίρετα ή καταπιεστικά, είναι σε θέση να ελέγχουν τη διανομή των παροχών και του κόστους και επομένως να κατέχουν ένα ορισμένο επίπεδο διακριτικής ευχέρειας που μπορεί να οδηγήσει στη διαφθορά (Rose-Ackerman, 1999). Έτσι, μεταβαίνοντας σε μία από τις μεγαλύτερες χώρες του κόσμου, διαπιστώνεται ότι η διαφθορά έχει γίνει όλο και πιο έντονη στην Κίνα από τότε που ξεκίνησε η οικονομική μεταρρύθμιση το 1978 (Dong & Torgler, 2010). Η κινεζική κυβέρνηση παραδέχθηκε ότι η διαφθορά "είναι τώρα χειρότερη από οποιαδήποτε άλλη περίοδο από την ίδρυση της Νέας Κίνας το 1949".

«Έχει εξαπλωθεί στο Κόμμα, στην κυβέρνηση και σε κάθε μέρος της κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένης της πολιτικής, της οικονομίας, της ιδεολογίας και του πολιτισμού» (Guoqing Liang, 1994, σελ. 122). Η εκτεταμένη διαφθορά έχει προκαλέσει σοβαρές

συνέπειες στην χώρα. Σύμφωνα με τον Hu (2001), η απώλεια της οικονομικής απόδοσης λόγω της διαφθοράς στην Κίνα εκτιμήθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1990 ότι ήταν μεταξύ 13,2 και 16,8% του ΑΕΠ της. Παρόλο που έχουν ανακύψει πολλά έγγραφα σχετικά με τη διαφθορά (π.χ. θεωρητικό έγγραφο του Yao το 2002 και εμπειρικό έγγραφο του Cai, Fang και Xu το 2009), εξακολουθεί να υπάρχει έλλειψη συστηματικής ανάλυσης των συνεπειών της στην Κίνα. Μια τέτοια έλλειψη μειώνει τη δυνατότητα των υπευθύνων χάραξης πολιτικής να εκτιμούν το ακριβές μέγεθος της βλάβης της διαφθοράς και, κατά συνέπεια, να αντλούν στρατηγικές για την καταπολέμηση της που είναι κατάλληλες για την χώρα.

Γενικότερα, έχει υπάρξει αυξανόμενος αριθμός από οικονομικές μελέτες σχετικά με τις συνέπειες της διαφθοράς από τη δεκαετία του 1990, οι περισσότερες από τις οποίες επικεντρώνονται στην επίδραση της στην οικονομική ανάπτυξη. Ο μετασχηματισμός των σοσιαλιστικών οικονομιών ήταν ένας από τους κύριους λόγους για αυτό το κύμα ενδιαφέροντος, καθώς οι θεσμικές αδυναμίες και η διαφθορά εμφανίστηκαν ως μείζον εμπόδιο στις μεταρρυθμίσεις της αγοράς και στην οικονομική ανάπτυξη (Abed and Gupta, 2002). Έχουν αναδειχθεί μελέτες που διερεύνησαν τη σχέση μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και διαφθοράς (Mauro, 1995). Οι περισσότερες από αυτές τις μελέτες λειτουργούν με διασταυρούμενα στοιχεία χρησιμοποιώντας κοινές παροχές μέτρησης διαφθοράς, όπως το TI, η ICRG, οι αξιολογήσεις της ποιότητας της διακυβέρνησης της Παγκόσμιας Τράπεζας (έλεγχος της διαφθοράς) ή η έκθεση για την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα. Οι δείκτες αυτοί αντικατοπτρίζουν έναν έμμεσο τρόπο μέτρησης της διαφθοράς που επικεντρώνεται κυρίως στο γεγονός όπως ο Tanzi αναφέρει (2002, σελ. 39) ότι τονίζουν τις "αντιλήψεις και όχι αντικειμενικά και ποσοτικά μέτρα διαφθοράς".

Φυσικά, μπορεί κανείς να επικρίνει ότι τέτοια δεδομένα υπόκεινται σε πολλές προκαταλήψεις. Ο Treisman (2007), για παράδειγμα, επεσήμανε ότι τα δεδομένα της αντίληψης της διαφθοράς αντικατοπτρίζουν πραγματικά τις εντυπώσεις της έντασης της διαφθοράς αντί της διαφθοράς της ίδιας. Μετράνε τις πεποιθήσεις που μπορεί να καθοδηγούνται από άλλες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες (βλ. Επίσης Knack, 2006). Με άλλα λόγια, αν η έννοια της διαφθοράς είναι υποκειμενική, οι αξίες μπορεί να διαφέρουν μεταξύ των χωρών, μειώνοντας έτσι τη δυνατότητα σύγκρισης του επιπέδου διαφθοράς μεταξύ των χωρών (Glaeser and Saks, 2006). Αυτό συνεπώς μειώνει την αποτελεσματικότητα της στατιστικής ανάλυσης. Οι εκτιμήσεις μεταξύ χωρών μπορούν επίσης να επηρεαστούν από παραλειπόμενες προκαταλήψεις μεταβλητών. Οι τεράστιες μη

παρατηρήσιμες ή ανυπολόγιστες διαφορές θεσμών και πολιτισμών μεταξύ των χωρών μπορεί επίσης να προκαλέσουν μεροληπτικές εκτιμήσεις.

Τα θεσμικά και πολιτιστικά πλαίσια που αντιπροσωπεύουν συγκεκριμένες χώρες ενδέχεται να επηρεάσουν το μέγεθος της διαφθοράς. Αυτά τα χαρακτηριστικά δεν μπορούν πάντα να ελέγχονται ικανοποιητικά. Με άλλα λόγια, η ομοιογένεια μειώνει τις παραλειπόμενες προκαταλήψεις στις μεταβλητές. Συνεπώς, μπορεί να είναι χρήσιμο να συμπληρωθούν τέτοιες μελέτες με δεδομένα εντός των χωρών, όπως παρουσιάζονται από τους Dong & Torgler, (2010), στην μελέτη τους στην Κίνα. Είναι ενδιαφέρον ότι σε πολλές έρευνες δεν έχουν χρησιμοποιηθεί στα δεδομένα χωρών. Σίγουρα απαιτείται να υπάρχει ένα σημαντικό επίπεδο διαφοροποίησης μεταξύ των χωρών, καθώς και μια περιφερειακή θεσμική δομή.

Μια ενδιαφέρουσα μελέτη περίπτωσης, για παράδειγμα, παρέχουν οι Η.Π.Α. με τις 50 πολιτείες της. Ο Glaeser και ο Saks (2006) διερευνούν τη διαφθορά στην Αμερική χρησιμοποιώντας πληροφορίες σχετικά με το μέγεθος της σε κάθε μία από τις πολιτείες στις Η.Π.Α για να διερευνήσουν κρατικά χαρακτηριστικά που συνδέονται με τη διαφθορά και πώς αυτή επηρεάζει την οικονομική ανάπτυξη σε κρατικό επίπεδο. Αφού επικεντρωθεί ο ερευνητής σε δεδομένα εντός των πολιτειών, μπορούν να αξιολογηθούν εναλλακτικά μέτρα της διαφθοράς. Η δύναμη είναι η ικανότητα της εστίασης σε πιο συγκεκριμένα μέτρα διαφθοράς. Οι Glaeser και Saks (2006) χρησιμοποιούν τον αριθμό των κυβερνητικών αξιωματούχων που καταδικάστηκαν για πρακτικές διαφθοράς μέσω του Ομοσπονδιακού Δικαστικού Τμήματος.

Το προφανές μειονέκτημα μιας τέτοιας μεταβλητής είναι ότι το μέτρο καθοδηγείται από την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα του ίδιου του δικαστικού συστήματος. Εάν το δικαστικό σύστημα είναι αναποτελεσματικό ή ακόμη και διεφθαρμένο, μεγάλο μέρος των διεφθαρμένων δραστηριοτήτων παραμένει αβέβαιο. Οι περιφερειακές διαφορές στην αποτελεσματικότητα του δικαστικού συστήματος μπορούν επίσης να προκαλέσουν συγκρούσεις. Ένας τρόπος αντιμετώπισης αυτού του προβλήματος είναι ο ερευνητής να επικεντρωθεί, όπως έγινε από τους Glaeser και Saks (2006), στις ομοσπονδιακές καταδίκες όπου μπορεί κανείς να υποθέσει ότι το ομοσπονδιακό δικαστικό σύστημα είναι σχετικά απομονωμένο από την τοπική διαφθορά, αντιμετωπίζοντας έτσι παρόμοιους ανθρώπους μεταξύ περιφερειών ή στην περίπτωσή τους σε όλα τα κράτη.

Παρ' όλα αυτά, δεν είναι ακόμη σαφές εάν και σε ποιο βαθμό οι τοπικές πληροφορίες και προσπάθειες βοήθησαν να αποκαλυφθεί η διαφθορά που αντιμετωπίστηκε στο ομοσπονδιακό δικαστικό σύστημα.

Παρόμοια πλεονεκτήματα μπορεί να προσφέρει η μελέτη της Κίνας καθώς θεωρείται μια κεντρική χώρα με ενιαία νομικά και διοικητικά συστήματα, η οποία κυριαρχείται από την εθνότητα των Χαν με τις αξίες του Κομφούκι στις περισσότερες περιφέρειές της (για λεπτομερείς αποδείξεις, βλ. [http://english.gov.cn/about .htm](http://english.gov.cn/about.htm)). Συγκεκριμένα, στην Κίνα, οι αρχηγοί των τοπικών κυβερνήσεων καθορίζονται από την κεντρική κυβέρνηση. Επιπλέον, οι προαγωγές τους εξαρτώνται κυρίως από το εάν μπορούν να εφαρμόσουν πιστά τους κανονισμούς και τις πολιτικές της κεντρικής κυβέρνησης.

Επιπλέον, το Ανώτατο Λαϊκό Δικαστήριο εποπτεύει τα δικαστήρια των τοπικών πληθυσμών και στην πραγματικότητα ασκεί αποφασιστική επιρροή στον διορισμό και την απομάκρυνση των προέδρων και των αντιπροέδρων των τοπικών δικαστηρίων. Επιπρόσθετα, ο εισαγγελέας του Ανώτατου Λαού έχει παρόμοια αλλά ακόμη πιο ισχυρή επίπτωση στους πληρεξούσιους του τοπικού πληθυσμού. Όλοι αυτοί οι παράγοντες εξασφαλίζουν την ομοιογένεια των κινεζικών πολιτικών και δικαστικών συστημάτων στις διάφορες περιοχές. Επομένως ελαχιστοποιεί τη δυνητικά παραλειπόμενη μεροληψία στην οικονομετρική ανάλυση, ωστόσο, δεν πρέπει να παραληφθεί το γεγονός ότι υπάρχουν μεγάλες οικονομικές διαφορές μεταξύ των πλούσιων ανατολικών επαρχιών και των φτωχών δυτικών επαρχιών στη χώρα.

Η διαφθορά είναι συνυφασμένη με την δωροδοκία. Η Παγκόσμια Τράπεζα έχει εκτιμήσει ότι η δωροδοκία ανέρχεται σε 1 τρισεκατομμύριο δολάρια περίπου. Το 15% των επιχειρήσεων δίνουν δωροδοκίες στη Δυτική Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική, το 30% στην Ασία και το 60% περίπου στην Ανατολική Ευρώπη και τη Μέση Ασία (Petrova, 2007). Η Ρωσία είναι μία χώρα που το σύστημα διαφθοράς περιλαμβάνει περισσότερα από 2,5 εκατομμύρια άτομα και η κοινωνία τους πληρώνει με περίπου 40-45 εκατομμύρια δολάρια ετησίως. Το 2006, υπήρχαν περίπου 6.000 εγκλήματα από άτομα που έλαβαν δωροδοκίες καταγράφηκαν 4.000 εγκλήματα δωροδοκίας στη δημόσια σφαίρα και περίπου 2.000 εμπορικές δωροδοκίες. Έτσι, τα έσοδα από τη διαφθορά ανήλθαν στο 7% των ετήσιων πωλήσεων της μέσης εταιρείας. Σύμφωνα με τις πιο αισιόδοξες εκτιμήσεις, οι συνολικές ετήσιες απώλειες που προκαλούνται από τη διαφθορά υπερβαίνουν τα 30 εκατομμύρια δολάρια ή περίπου το 1% του ΑΕΠ για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών για δημόσιες

ανάγκες. Ως αποτέλεσμα, η αποδοτικότητα της αγοράς μειώνεται, ο δημοκρατικός θεσμός αποτυγχάνει και η οικονομική και πολιτική ανισότητα αυξάνεται. Προφανώς, η διαφθορά έχει γίνει εθνική απειλή (Kupreschenko, 2008).

Μπορούν να διακριθούν οι άμεσες και έμμεσες οικονομικές απώλειες που προκαλούνται από τη διαφθορά. Οι άμεσες ζημιές υπολογίζονται ως έλλειψη εισοδημάτων από τον δημόσιο προϋπολογισμό. Για παράδειγμα, η Ρωσική Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Φόρων αύξησε τη δική της αποτελεσματικότητα και αύξησε τα έσοδά της κατά 500 εκατομμύρια δολάρια. Οι έμμεσες απώλειες είναι πολύ πιο δύσκολο να εκτιμηθούν, αν και μπορούν να γίνουν προσεκτικοί υπολογισμοί χρησιμοποιώντας διεθνείς συγκρίσεις. Οι υπολογισμοί αυτοί βασίζονται σε μοντέλα παλινδρόμησης στα οποία συσχετίζεται το επίπεδο διαφθοράς αφενός και οι γενικοί δείκτες οικονομικής απόδοσης αφετέρου. Ένα πρόσφατο παράδειγμα είναι η έρευνα η οποία έδειξε ότι οι κλίμακες διαφθοράς στη Ρωσία, προκαλούν πρόσθετα έξοδα για τους επενδυτές που ισοδυναμούν με πρόσθετη φορολογία 43% (Kupreschenko, 2008).

Σύμφωνα με το Γραφείο Ελεύθερης Εργασίας (2005), μια κατά προσέγγιση εκτίμηση των ζημιών από διαφθορά ανώτατου επιπέδου μπορεί να γίνει βάσει γνωστών παραδειγμάτων για τα οποία έχουν υπολογιστεί οι απώλειες. Αυτή η διαδικασία έδειξε ότι η μείωση του ποσοστού διαφθοράς από το Μεξικό ως τη Σιγκαπούρη έχει το ίδιο αποτέλεσμα με αύξηση των φόρων κατά 20%. Οι απώλειες από τη διαφθορά οφείλονται σε μη τιμολογιακή τιμολόγηση, η οποία οδηγεί σε αύξηση των τιμών των καταναλωτικών αγαθών κατά 5-15%. Η διαφθορά προκαλεί πρόσθετο κόστος ίσο με 15% σε υψηλότερη φορολογία ή μείωση κατά 10% της εργασιακής απασχόλησης. Αξιοσημείωτα παραδείγματα διαφθοράς στην ανώτατη εκτελεστική εξουσία σε όλο τον κόσμο βρίσκονται σε συμβάσεις για δημόσιες ανάγκες. Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι οι απώλειες από αυτό το είδος διαφθοράς υπερβαίνουν το 30% αυτών των δημόσιων δαπανών (Timofeyev, 2011).

Μία μικρή αύξηση σημειώθηκε στη συχνότητα δωροδοκίας από 38,72% σε 39,30%. Ορισμένα στοιχεία βασίστηκαν σε απρόσωπες συνεντεύξεις: 21% δίνουν δωροδοκίες σε φορολογικούς επιθεωρητές, 16,2% σε αστυνομικούς και δικαστές, 13,9% σε επιθεωρητές πυρκαγιάς, 13,4% σε δημόσιους υπαλλήλους που συνάπτουν συμβάσεις για δημόσιες ανάγκες, 12,5% σε τελωνειακούς υπαλλήλους και 4,1% σε δημόσιους υπαλλήλους της νομοθετικής εξουσίας. Ρώσοι ειδικοί έχουν διακρίνει το δυναμικό διαφθοράς των ρωσικών περιφερειών. Στις γνώμες αυτών των εμπειρογνομώνων, οι πιο διεφθαρμένες περιοχές είναι

μεγάλες πόλεις, κόμβοι μεταφορών, λιμάνια και ζώνες διέλευσης. Είναι ενδιαφέρον ότι δεν υπάρχουν ζώνες εντελώς απαλλαγμένες από διαφθορά. Τα λιγότερο διεφθαρμένα είναι σφαίρες στα οποία είναι δύσκολο να εκτιμηθούν τα έσοδα, για παράδειγμα, οι ιδιωτικές υπηρεσίες υγείας και οι καινοτόμες επιχειρήσεις.

Οι πιο διεφθαρμένες σφαίρες είναι η πολιτική εξουσία, η αστυνομία, οι κοινοτικές υπηρεσίες, οι φορολογικές υπηρεσίες, οι τελωνειακές υπηρεσίες, η δημόσια υγεία και η εκπαίδευση. Οι πιο συνηθισμένες συναλλαγές διαφθοράς είναι: υπερεκτίμηση του κόστους, ιδίως στην κρατική επιχειρηματικότητα· απομιμήσεις από τη δημόσια και ιδιωτική εταιρική σχέση· δωροδοκία στον επιχειρηματικό τομέα με στόχο την απόκτηση / χορήγηση ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων· δωροδοκία στον επιχειρηματικό τομέα με στόχο τη χορήγηση αδειών και τη διαπίστευση· δωροδοκία μεταξύ των πολιτικών για τη χορήγηση ορισμένων πλεονεκτημάτων στις επιχειρήσεις· δωροδοκία στα σχολεία με σκοπό την απόκτηση / χορήγηση ψευδών πιστοποιητικών· και δωροδοκία στα νοσοκομεία με σκοπό την απόκτηση / παροχή καλύτερων υπηρεσιών.

Η εκτελεστική δύναμη είναι η πιο διεφθαρμένη στη Ρωσία. Οι κρατικοί υπάλληλοι ασχολούνται πάντοτε με την ανακατανομή των περιουσιακών στοιχείων χρησιμοποιώντας κατασκευασμένες πτωχεύσεις, ανταγωνιστικές συγχωνεύσεις και απορροφήσεις, επιχειρησιακές συλλήψεις, που περιλαμβάνουν πρόσφατα εκτεταμένες κατασχέσεις περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας. Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι αυτή η επιχείρηση είναι πολύ κερδοφόρα και μπορεί να συγκριθεί με το εμπόριο ναρκωτικών. Η εκτιμώμενη κερδοφορία των κατασχέσεων εταιρικών επιδρομών φτάνει το 500% (Kupreschenko, 2008).

Η αύξηση της διαφθοράς στη Ρωσία συμβαίνει κυρίως με τη μορφή ριψοκίνδυνων για την επίτευξη συμβάσεων μεγάλης κλίμακας. Το μερίδιο των κλοπών στο κόστος αυτών των συμβάσεων αυξήθηκε πρόσφατα από 1,51% σε 1,99% και το ποσοστό άλλων μορφών δωροδοκίας στο συνολικό κύκλο εργασιών όλων των ρωσικών εταιρειών μειώθηκε από 1,43 σε 1,07%. Το 2005, ο ετήσιος όγκος δωροδοκίας που διανέμονται από Ρώσους επιχειρηματίες ήταν 316 εκατομμύρια δολάρια· η μέση ρωσική εταιρεία πληρώνει 135.800 δολάρια ετησίως.

Είναι επίσης σημαντικό να δοθεί προσοχή στη διαφθορά χαμηλού επιπέδου. Οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις στη Ρωσία δαπανούν τουλάχιστον 500 εκατομμύρια δολάρια το μήνα

για επίσημες δωροδοκίες (περίπου 6 εκατομμύρια δολάρια ετησίως). Η προκαταρκτική ανάλυση έδειξε ότι το 10% του ακαθάριστου εισοδήματος δαπανάται για δωροδοκίες.

Δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι ο κύριος λόγος για τη διαφθορά είναι η φτώχεια και η χαμηλή ποιότητα ζωής, κάτι που επιβεβαιώνεται πειστικά από τη διεθνή έρευνα. Το επίπεδο της διαφθοράς προσδιορίζεται από τον Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ), ο οποίος καθορίζεται και δημοσιεύεται κάθε χρόνο από την Διεθνή Διαφάνεια - Transparency International (TI, 2010). Αυτός ο δείκτης φαίνεται να είναι αντικειμενικός, καθώς αντικατοπτρίζει τις εκτιμήσεις των επιπέδων διαφθοράς μεταξύ επιχειρηματιών και αναλυτών σε διάφορες χώρες. Η απουσία διαφθοράς αντιστοιχεί σε 10, ενώ η αύξηση της διαφθοράς μειώνει τον δείκτη σε 0. Η Ρωσία βρίσκεται στην 146η θέση μεταξύ των 180 λιγότερο διεφθαρμένων χωρών το 2010, και ο ΔΤΚ που υπολογίζεται με βάση οκτώ έρευνες της ΔΔ είναι 2,2. Σε σύγκριση, ο δείκτης ξεπερνά τα 9,0 σε οικονομίες με σωστές πρακτικές όπως η Σιγκαπούρη, η Σουηδία και η Ελβετία.

Οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες του κόσμου φέρουν διπλή επιβάρυνση: φτώχεια και διαφθορά. Συνεπώς, η ΔΔ συνιστά στα κράτη με χαμηλά εισοδήματα να αντιταχθούν στη διαφθορά και να παρέχουν μεγαλύτερη πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με τα δημοσιονομικά έξοδα. Ένα σημάδι της εθνικής διαφθοράς είναι η άνευ προηγουμένου ανάπτυξη της διαφθοράς χαμηλού επιπέδου, η οποία βασίζεται στην ιστορικά βασισμένη αρχή της διαχείρισης στο ρωσικό κράτος, δηλαδή στην ίδρυση της λεγόμενης διατροφής ("feeding"). Ως αποτέλεσμα, η πλειοψηφία του πληθυσμού αποδέχεται ηθικά τη διαφθορά ως μορφή επίλυσης προβλημάτων. Επιπλέον, το 54% των Ρώσων είναι ανεκτικοί σε δωροδοκίες σε στελέχη, και το 27% αναγνώρισε ότι μερικές φορές δίνουν δωροδοκίες σε επίσημα δημόσια στελέχη. Είναι ενδιαφέρον ότι οι νέοι έδειξαν πιο ανεκτική στάση απέναντι στη δωροδοκία από τους ηλικιωμένους.

Η παράνομη αλληλεπίδραση μεταξύ δημοσίων υπαλλήλων, αστυνομίας και εγκληματιών είναι ευρέως διαδεδομένη στη σύγχρονη Ρωσία, ιδιαίτερα στις μεγάλες πόλεις. Τα φαινόμενα διαφθοράς έχουν επίσης εξαπλωθεί στο δικαστικό σύστημα. Οι δικαστές συχνά επιλύουν συμφωνίες ευνοϊκές για τους πλουσιότερους καταγγέλλοντες. Πρόσφατες κοινωνιολογικές έρευνες δείχνουν ότι μόνο το 14% των ερωτηθέντων απάντησε ότι το παρόν δικαστήριο είναι αντικειμενικό, πάνω από 21% υποθέτουν ότι δεν είναι αντικειμενικό και πάνω από 57% είναι πεπεισμένοι ότι "το αποτέλεσμα εξαρτάται από την τιμή" (Kimlatskiy & Machulskaya, 2007).

Οι ειδικοί σημείωσαν ότι η ρωσική εκλογική διαδικασία είναι εξαιρετικά διεφθαρμένη. Η διαφθορά επισυμβαίνει στην παράνομη χρηματοδότηση εκλογικών εκστρατειών και μέσων μαζικής ενημέρωσης, σε χρηματισμούς ατόμων που καλούνται να παρέχουν διαφάνεια και δημοσιότητα στην εκλογική διαδικασία (οι παρατηρητές, τα μέλη των εκλογικών επιτροπών με συμβουλευτικά προνόμια). Πέρυσι, μεγάλες εγκληματικές ομάδες εισήγαγαν ενεργά τους αντιπροσώπους τους στους νομοθετικούς και εκτελεστικούς κλάδους όλων των επιπέδων για να επιδιώξουν τα συμφέροντα των συμφερόντων των πρώτων. Αυτοί οι εκπρόσωποι ομάδων συμφερόντων κατέχουν ενεργά το εκλογικό σύστημα και κατευθύνουν σημαντικούς υλικούς και οικονομικούς πόρους στα εκλογικά ταμεία στους εκπροσώπους τους.

Η εκπαίδευση είναι επίσης διεφθαρμένη σε όλα τα στάδια, ακόμα και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η δωροδοκία συμβαίνει συχνά στις εξετάσεις εισόδου και ενδιάμεσων προσόντων. Επιπλέον, έχει εμφανιστεί μια «αγορά σκιάς» (“shadow market”) και επηρεάζει τα διδακτικά έγγραφα, τα διπλώματα και τις διατριβές. Ως αποτέλεσμα, η γενική αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης μειώνεται. Η αγορά των ιατρικών υπηρεσιών παραμένει ονομαστικά δωρεάν. Ωστόσο, φαίνεται ότι πολλές δωρεάν υπηρεσίες που παρέχονται στον πληθυσμό από ιατρικές οργανώσεις είναι περιορισμένες και διαφοροποιούνται ανάλογα με την ποιότητα. Κατά συνέπεια, πολλές μορφές επίσημα δωρεάν υπηρεσιών εκτελούνται στην παραοικονομία. Είναι ενδιαφέρον ότι η υψηλή τιμή συχνά δεν σημαίνει υψηλή ποιότητα των ιατρικών υπηρεσιών.

Η ανακατανομή της ιδιοκτησίας από μια νέα τάξη κορυφαίων δημοσίων υπαλλήλων και επιχειρηματιών, μια έντονη επιθυμία να καταλάβουν την υψηλή θέση στην κοινωνία όχι ως αποτέλεσμα των επαγγελματικών δεξιοτήτων αλλά λόγω του πλούτου, της επαναξιολόγησης και της πτώσης ορισμένων τιμαλφών στην κοινωνία, η αδυναμίας των τοπικών αρχών και η μείωση του εργατικού δυναμικού αποτελούν κάποιους από τους λόγους για την ταχεία ανάπτυξη της διαφθοράς στη σύγχρονη Ρωσία.

2.2. Η ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Είναι ευρέως αποδεκτό ότι μία από τις κύριες αιτίες της τρέχουσας οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα είναι η έκταση της διαφθοράς. Σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση του Ευρωβαρόμετρου, το 98% των Ελλήνων πολιτών αντιμετωπίζουν τη διαφθορά ως σημαντικό πρόβλημα στη χώρα. Ένα βασικό συμπέρασμα της έκθεσης της Διεθνούς

Διαφάνειας για την Ελλάδα για το 2012 είναι ότι η διαφθορά στην χώρα προέρχεται κυρίως από μια κρίση αξιών, η οποία έχει εμπνεύσει τόσο την ελληνική νοοτροπία όσο και τους βασικούς θεσμούς της. Η μακρόχρονη αποδοχή της διαφθοράς και του μοιρολατρισμού σχετικά με τις πιθανότητες πρόληψης ή αντίστασης προς αυτή, οδηγεί σε ασήμαντες αδικίες και διαιωνίζει τα εμπόδια στα ιδρύματα που σταματούν τη μεταρρύθμιση. Συνολικά, οι Έλληνες φαίνεται να παρουσιάζουν έλλειμμα όσον αφορά το κοινωνικό κεφάλαιο και την εμπιστοσύνη στις διαπροσωπικές τους σχέσεις. Οι σχέσεις με τους πελάτες συχνά συνοδεύονται από αδιαφορία για το δημόσιο συμφέρον, την ερμηνεία του νόμου ή την συχνή παράκαμψη του. Οι παραδοσιακές αξίες που αποτέλεσαν το θεμέλιο της μεταπολεμικής Ελλάδας είναι σε σοβαρή αμφιβολία.

Οι ρίζες της διαφθοράς και της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα μπορούν να εντοπιστούν σε μεγάλο βαθμό στην ιστορία της. Υπάρχουν δύο βασικές επιπτώσεις της διεφθαρμένης κληρονομιάς της ελληνικής κοινωνίας: πρώτον, παρά την ύπαρξη ενός νομικού πλαισίου που είναι αρκετά παρόμοιο με αυτό των περισσότερων ευρωπαϊκών χωρών, η υπάρχουσα υποδομή είναι ανεπαρκής για να χειριστεί μια τόσο εκτεταμένη διαφθορά, δημιουργώντας έτσι ένα γενικευμένο συναίσθημα μη τιμωρίας και υποεκτίμησης της πιθανότητας "πιάστηκε και τιμωρήθηκε", και, δεύτερον, αυτή η αναποτελεσματικότητα του συστήματος ενισχύει την έντιμη δυσαρέσκεια των πολιτών και τελικά οδηγεί σε μια υποσυνείδητη νομιμοποίηση των διεφθαρμένων πράξεων, ως επιζήμιος μηχανισμός σε μια διεφθαρμένη κοινωνία (Litina & Palivos, 2013).

Τα στατιστικά στοιχεία στην περίπτωση της Ελλάδας είναι εντυπωσιακά και υπογραμμίζουν αυτές τις διαστάσεις του προβλήματος. Από τις 100 ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες που ελήφθησαν από τη Διεθνή Διαφάνεια 2010/11 για τη μελέτη ορισμένων πτυχών της διαφθοράς (Global Corruption Barometer - GCB), 2010/11), η Ελλάδα κατέχει τη δεύτερη θέση στο κλάσμα των πολιτών που θεωρούν τα πολιτικά κόμματα ως διεφθαρμένα ή εξαιρετικά διεφθαρμένα (89%, το οποίο ξεπερνά μόνο η Νιγηρία με 90%). Ομοίως, το ποσοστό των ατόμων που βλέπουν τα θεσμικά όργανα του Κοινοβουλίου ή τους νομοθέτες ως εξαιρετικά διεφθαρμένους είναι στο 78% (λίγο κάτω από τη Μογγολία με 82%, τη Λιθουανία με 81%, το Περού και τη Τανζανία με 80%). Όταν οι πολίτες καλούνται να αποδώσουν μια τιμή για το επίπεδο διαφθοράς που θεωρείται για κάθε θεσμικό όργανο, αναθέτουν 4,6 για τα πολιτικά κόμματα και 4,3 για το κοινοβούλιο. Παρά το γεγονός ότι οι πολίτες ήταν πάντα δυσαρεστημένοι με την ακεραιότητα του πολιτικού συστήματος, δείχνουν ότι αυτή η δυσαρέσκεια έγινε πιο έντονη μετά την έναρξη της κρίσης στην Ελλάδα

(το 2006 οι αντίστοιχοι δείκτες για το επίπεδο διαφθοράς στα πολιτικά ιδρύματα ήταν 3,9 και 3,4 αντίστοιχα). Επίσης, όσον αφορά την καταπολέμηση της διαφθοράς, το 66% των ερωτηθέντων το 2010 θεωρεί την κυβέρνηση αναποτελεσματική στην καταπολέμηση της διαφθοράς, ενώ το 47% δεν εμπιστεύεται κανέναν στην καταπολέμηση της.

Όλες οι παραπάνω στατιστικές συνθέτουν την εικόνα του τρόπου με τον οποίο οι πολίτες βλέπουν το πολιτικό και το δημόσιο σύστημα και καταγράφουν τη γενική δυσαρέσκεια. Ο Πίνακας 1 αναφέρει τις αντιλήψεις για τη διαφθορά για τα έτη 2006, 2009 και 2010/11, αντανακλώντας εν μέρει το γεγονός ότι αυτή η δυσαρέσκεια έγινε πιο έντονη από την αρχή της χρηματοπιστωτικής κρίσης στην Ελλάδα (Litina & Palivos, 2013).

Πίνακας 1. Αντιλήψεις για τη διαφθορά στην Ελλάδα

	2010/2011	2009	2006
Αντίληψη της διαφθοράς για τα πολιτικά κόμματα	4,6	4,4	3,9
Αντίληψη της διαφθοράς για το κοινοβούλιο / νομοθεσία	4,3	3,7	3,4
Αντίληψη διαφθοράς για δημόσιους υπαλλήλους	4,0	3,7	-
Η κυβέρνηση είναι αναποτελεσματική στην καταπολέμηση της διαφθοράς	66%	76%	75%
Δείκτης Αντίληψης Διαφθοράς (ΔΤΚ)	3,5	3,8	4,4

Ως αντεπιχείρημα μπορεί να υποστηριχθεί ότι σε όλες τις διεφθαρμένες χώρες αναμένεται ότι οι πολίτες κατηγορούν την κυβέρνηση για την ανικανότητά της να καταπολεμήσει τη διαφθορά. Εντούτοις, από τις δύο χώρες που θεωρούνται όσο διεφθαρμένες όσο και η Ελλάδα το 2010 (δείκτης ΔΤΚ), οι αποδείξεις που παρατίθενται στον Πίνακα 2 για τις αντιλήψεις της διαφθοράς για τα πολιτικά κόμματα / το κοινοβούλιο / τους δημόσιους υπαλλήλους στην Ινδία και την Κίνα δείχνουν ότι ενώ η δυσαρέσκεια έναντι του κράτους

πράγματι υπάρχει, ωστόσο είναι πολύ χαμηλότερο από αυτό στην περίπτωση της Ελλάδας. Ενώ θα μπορούσε να συζητηθεί ποια είναι η προέλευση και ο τύπος της διαφθοράς στις χώρες αυτές, από τα στοιχεία προκύπτει ότι η διαφθορά στην Ελλάδα αντανακλά κυρίως ένα πρόβλημα κοινωνικού συντονισμού (Litina & Palivos, 2013).

Πίνακας 2. Αντίληψεις για τη διαφθορά στις αναπτυσσόμενες χώρες

2010/2011	Κίνα	Ινδία
Αντίληψη της διαφθοράς για τα πολιτικά κόμματα	3,4	4,2
Αντίληψη της διαφθοράς για το κοινοβούλιο / νομοθεσία	3,4	4,0
Αντίληψη διαφθοράς για δημόσιους υπαλλήλους	3,4	3,5
Η κυβέρνηση είναι αναποτελεσματική στην καταπολέμηση της διαφθοράς	35%	44%
Δείκτης Αντίληψης Διαφθοράς (ΔTK)	3,5	3,3

Η έλλειψη κοινωνικού συντονισμού και η δυσαρέσκεια των πολιτών προς την πολιτεία ενισχύει περαιτέρω την επικράτηση της διαφθοράς μέσω δύο κύριων διαύλων. Το πρώτο κανάλι είναι η προφανής αρνητική επίδραση της έλλειψης πολιτικής βούλησης και δράσης για την αποτροπή της διαφθοράς. Ελλείψει πολιτικού ελέγχου, η διαφθορά γίνεται ολοένα και πιο εκτεταμένη, υποβαθμίζοντας το θεμέλιο της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας. Το πιο σημαντικό όμως είναι ότι η δυσαρέσκεια επιδεινώνει περαιτέρω το πρόβλημα της διαφθοράς μέσω του καναλιού της κοινωνικής νομιμοποίησης. Σε μια κοινωνία όπου η διαφθορά και η φοροδιαφυγή είναι εκτεταμένες, η βέλτιστη στρατηγική για κάθε πολίτη είναι να συμπεριφέρεται και με διεφθαρμένο τρόπο.

Οι πολιτικές που ακολούθησε η ελληνική κυβέρνηση, όπως η φορολογική αμνηστία ή η νομιμοποίηση παράνομων κτιρίων, μπορεί να είναι αποτελεσματικές όταν πρόκειται για τη συλλογή εσόδων βραχυπρόθεσμα, ωστόσο ενισχύουν μακροπρόθεσμα τη διαφθορά ως βέλτιστη στρατηγική. Ο Πίνακας 3 παρουσιάζει στοιχεία από το 4ο κύμα της Παγκόσμιας Έρευνας Αξιών (World Values Survey - WVS) σχετικά με τα επίπεδα εμπιστοσύνης σε

άλλους ανθρώπους, τους δημόσιους υπαλλήλους καθώς και σχετικά με το πόσο δικαιολογημένες είναι οι διεφθαρμένες ενέργειες όπως η δωροδοκία ή η φοροδιαφυγή. Είναι εντυπωσιακό το γεγονός ότι οι χώρες που θεωρούνται εξίσου διεφθαρμένες, όπως η Ιταλία, η Ελλάδα, η Κίνα και η Ινδία, καταδεικνύουν τόσο έντονες διαφορές στο επίπεδο εμπιστοσύνης και νομιμοποίησης της διαφθοράς. Αναλυτικότερα, τόσο η Ελλάδα όσο και η Ιταλία, παρά το γεγονός ότι έχουν σημαντικά υψηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα και πιο δημοκρατικές πολιτικές σε σύγκριση με την Κίνα και την Ινδία, εμφανίζουν πολύ χαμηλότερα επίπεδα εμπιστοσύνης σε άλλους ανθρώπους και δημόσιες υπηρεσίες και είναι πολύ πιο ανεκτικοί σε διεφθαρμένες συμπεριφορές (Litina & Palivos, 2013).

Πίνακας 3. : Αξίες και Συνήθειες σε Ελλάδα, Αυστρία, Κίνα, και Ινδία

	Ελλάδα	Αυστρία	Κίνα	Ινδία
1. Οι περισσότεροι άνθρωποι είναι έμπιστοι	23,7%	32,6%	54,5%	41%
2. Δεν υπάρχει εμπιστοσύνη στις δημόσιες υπηρεσίες	85,7%	66,8%	33,9%	51,5%
3. Ποτέ δεν δικαιολογείται η εξαπάτηση στους φόρους	37,1%	56,6%	77,1%	80,3%
4. Ποτέ δεν δικαιολογείται η αποδοχή δωροδοκίας	64,4%	79,3%	83,4%	85%
5. ΔTK (2010)	3,5	3,9	3,5	3,3
6. Σκιώδης Οικονομία (Schneider2007)	26,5%	26,8%	11,9%	20,7%
7. Κατά κεφαλήν εισόδημα το 2010 (σταθερά \$ 2000)	13.452	18.944	2.426	794
8. Πολιτική (2010)	10	10	-7	9

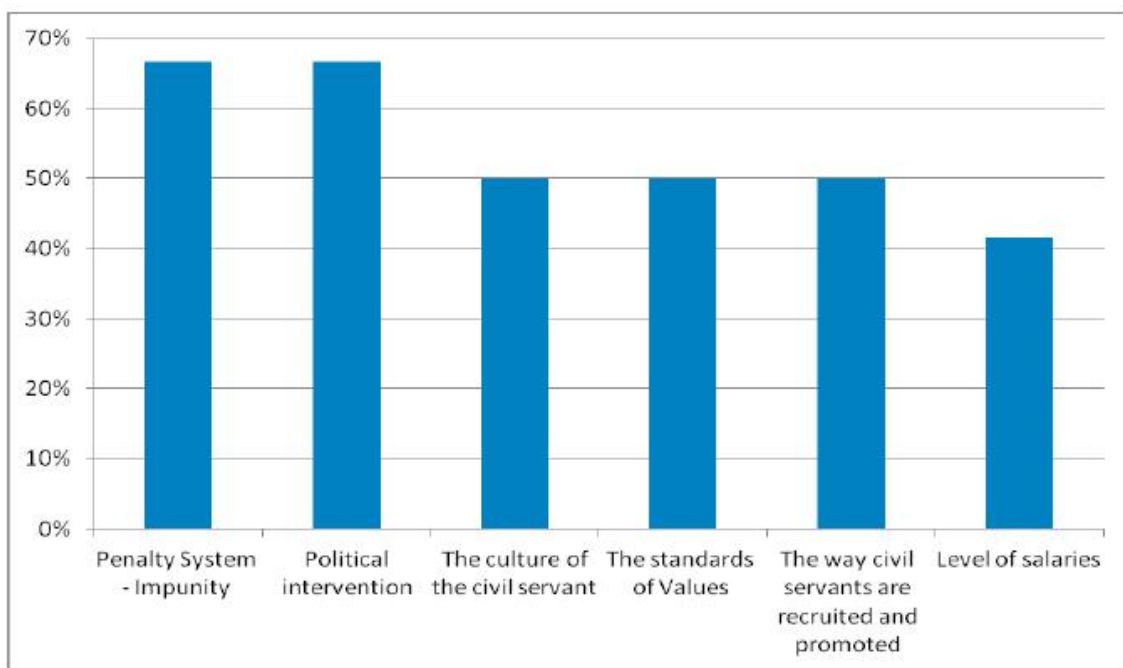
Γενικά, το επιχείρημα που προέκυψε από τα παραπάνω στατιστικά στοιχεία δεν αποτελεί επιχείρημα κατά των βασικών στοιχείων. Το στάδιο της ανάπτυξης, ο βαθμός ανοίγματος στην οικονομία, η ποιότητα της πολιτείας είναι πάντα κρίσιμοι παράγοντες που καθορίζουν το επίπεδο της διαφθοράς. Ωστόσο, τα στοιχεία δείχνουν ότι αποτελούν μέρος της ιστορίας. Οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις μπορούν επίσης να λάβουν υπόψη τις μορφές διαφθοράς σε ορισμένες ανεπτυγμένες χώρες. Η κατανόηση της κοινωνικής δυναμικής είναι ένα πρώτο βήμα προς τη διαμόρφωση της κατάλληλης πολιτικής που θα είναι αποτελεσματικό στην καταπολέμηση της διαφθοράς.

Οι πολιτικές στιγματισμού είναι αποτελεσματικές στον αγώνα κατά της διαφθοράς. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, όπου η κοινωνική δυναμική ενισχύει περαιτέρω τις διεφθαρμένες συμπεριφορές, κρίνονται απαραίτητες και άλλες πολιτικές πέρα από τις συνήθεις πολιτικές αποτροπής. Είναι πολύ ενδεικτικό ότι από την αρχή της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, όπου η μάχη κατά της διαφθοράς αποτέλεσε ζήτημα κορυφαίας προτεραιότητας, οι πολιτικές της ελληνικής κυβέρνησης επικεντρώθηκαν στον στιγματισμό της διαφθοράς. Και ενώ οι στατιστικές δεν επαρκούν ακόμη για να υποδείξουν εάν αυτή η πολιτική είναι αποτελεσματική ή όχι, ωστόσο το γεγονός ότι το 66% των συμμετεχόντων θεωρούν την κυβέρνηση αναποτελεσματική στην καταπολέμηση της διαφθοράς, σε αντίθεση με το 76% το 2009, ίσως να αντικατοπτρίζει ότι οι πολιτικές αυτές είναι ευπρόσδεκτες από τους πολίτες. Ο χρόνος θα δείξει εάν αυτή είναι η σωστή πορεία που θα θέσει τέρμα στην ενδημική διαφθορά και θα επιτρέψει στην Ελλάδα να επιστρέψει σε μια πορεία ανάπτυξης.

Εκτός όμως από τις πολιτικές αντιμετώπισης της διαφθοράς, μεγάλη προσοχή προσελκύει η μελέτη της διαφθοράς στο χώρο των δημόσιων δαπανών και της φορολογικής διοίκησης, λόγω της έντονης αρνητικής επίδρασής της στις οικονομικές επιδόσεις, ιδίως μέσω της επίπτωσης στα φορολογικά έσοδα και το δημοσιονομικό έλλειμμα. Η διαφθορά στην χώρα φαίνεται να αποτελεί ισχυρό στοιχείο στη λειτουργία ορισμένων δημόσιων υπηρεσιών και η φορολογική διοίκηση είναι ένας πολύ ελκυστικός χώρος για τη διαφθορά, καθώς τα κίνητρα για τη συμμετοχή κάποιου είναι προφανή. Η μελέτη του Antonakas και των συναδέλφων του (Antonakas et al., 2013) εξετάζει θέματα που σχετίζονται με τις αιτίες, τις συνέπειες και τις πιθανές διορθωτικές ενέργειες για την περίπτωση της διαφθοράς στο χώρο των δημόσιων υπηρεσιών. Συνολικά πραγματοποιήθηκαν 12 προσωπικές συνεντεύξεις με εμπειρογνώμονες για τη λήψη πληροφοριών σχετικά με αυτό το φαινόμενο. Οι εμπειρογνώμονες επιλέχθηκαν λαμβάνοντας υπόψη τη μακρά πείρα τους σε τέτοια θέματα.

Τα αποτελέσματα δείχνουν τις βαθύτερες αιτίες και τις καλύτερες διορθωτικές ενέργειες, καθώς και τις συνέπειες της διαφθοράς στις ελληνικές χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που προέρχονται από την έρευνα του Antonakas και των συναδέλφων του (Antonakas et al., 2013), οι κύριες αιτίες της διαφθοράς στη φορολογική διοίκηση είναι οι ακόλουθες, ενώ η συχνότητα των απαντήσεων στον τομέα των αιτιών φαίνεται στο Γράφημα 6:

Γράφημα 6. Συχνότητα απαντήσεων ως προς τα αίτια της διαφθοράς στην Ελλάδα

(Πηγή : (Antonakas et al., 2013))

- **Ποινικό Σύστημα - Ατιμωρησία**

Οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες εξέτασαν το υπάρχον σύστημα ποινών για όσους ασκούν πράξεις διαφθοράς ως κύρια αιτία διαφθοράς στη φορολογική διοίκηση. Είναι γεγονός ότι σχετικά λίγοι άνθρωποι τιμωρήθηκαν, παρά το γεγονός ότι το φαινόμενο αυτό θεωρείται εκτεταμένο στην Ελλάδα. Οι διαδικασίες που προβλέπονται για τους δημοσίους υπαλλήλους που εμπλέκονται σε πράξεις διαφθοράς είναι χρονοβόρες και στις περισσότερες περιπτώσεις διευκολύνουν την απαλλαγή τους. Τα πειθαρχικά συμβούλια που είναι υπεύθυνα για την κατανομή κατηγοριών στους διεφθαρμένους δημόσιους υπαλλήλους είχαν

τέτοια σύνθεση (3 δημόσιοι υπάλληλοι - συμπεριλαμβανομένου του Προέδρου) που διευκολύνει την κάλυψη τέτοιων ζητημάτων.

Επιπλέον, η δικαστική διαδικασία για την επιβολή κυρώσεων στους διεφθαρμένους αξιωματούχους είναι εξαιρετικά αργή. Εξ αιτίας αυτών των παραγόντων, ο ρόλος που διαδραματίζει το σύστημα ποινών στην Ελλάδα είναι περιορισμένος. Επιπλέον, δημιουργήθηκε η αντίληψη ότι οι διεφθαρμένοι αξιωματούχοι δεν λαμβάνουν την τιμωρία που τους αξίζει και υπάρχουν ορισμένοι που πιστεύουν ότι οι διεφθαρμένοι αξιωματούχοι ανταμείβονται αντί να τιμωρούνται. Το κράτος στο οποίο οι διεφθαρμένοι αξιωματούχοι του δημόσιου τομέα δεν στιγματίζονται και δεν επιβάλλονται οι κατάλληλες κυρώσεις, μπορεί να οδηγήσει σε μια κατάσταση όπου η διαφθορά μετατρέπεται σε μια μορφή καθεστώτος μέσα στην κοινωνία (Koutsoukis, 2006). Με εξαίρεση μερικές χώρες, φαίνεται να υπάρχει ένα μεγάλο χάσμα μεταξύ των κυρώσεων και των κανονισμών και των κυρώσεων που επιβάλλονται αποτελεσματικά (Tanzi, 1998).

- **Πολιτική Παρέμβαση**

Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες αξιωματούχους της έρευνας του Antonakas και των συναδέλφων του (Antonakas et al., 2013) έκριναν ότι η πολιτική παρέμβαση είναι επίσης ένας από τους κύριους παράγοντες της διαφθοράς. Είναι γνωστό ότι τα πολιτικά κόμματα που κυβερνούν την Ελλάδα τα τελευταία χρόνια έχουν ισχυρούς δεσμούς με τον τομέα της Δημόσιας Διοίκησης. Από την άλλη πλευρά, ένα σημαντικό μέρος των δημοσίων υπαλλήλων έχει ενταχθεί στα δύο εμπλεκόμενα μέρη, αυξάνοντας έτσι τον βαθμό παρέμβασης στη δημόσια διοίκηση. Επιπλέον, αυτό έγινε γενικά υπό τη μορφή διακριτικής φορολογικής απαλλαγής που χορηγήθηκε σε επιχειρηματίες που ήταν πρόθυμοι να πληρώσουν ή απλά επειδή είχαν τις κατάλληλες διασυνδέσεις (Fjeldstad, 2003).

- **Η κουλτούρα του δημοσίου υπαλλήλου**

Η κουλτούρα του δημοσίου υπαλλήλου είναι ένας παράγοντας που διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο στη διαφθορά. Στην περίπτωση αυτή, η αντίληψη ότι οι δημόσιοι υπάλληλοι στην Ελλάδα έχουν τέτοια κουλτούρα που τους ωθεί να συμμετέχουν σε πράξεις διαφθοράς, γεγονός που μπορεί να αποδοθεί σε μια προσπάθεια να ανακαλυφθούν τα υποκείμενα κίνητρα που προδιαθέτουν τους ανθρώπους σε τέτοιου είδους ενέργειες.

- **Τα πρότυπα αξιών**

Η σχέση μεταξύ στάσεων απέναντι στην εργασία, συμπεριφορών και προτύπων αξιών δεν είναι γραμμική και στατική, αλλά πολυδιάστατη και κυρίως επαναστατικά και δυναμικά επαναπροσδιορισμένη (Konstantopoulos, 2006). Συνεπώς, εάν τα Πρότυπα Αξιών είναι ταπεινωμένα και υποβαθμισμένα, οι αξιωματούχοι δημόσιοι υπάλληλοι μπορούν να επανεξετάσουν τις συμπεριφορές τους στη δουλειά τους και ενδέχεται να είναι πιο πρόθυμοι να συμμετάσχουν σε διεφθαρμένες πράξεις.

- **Ο τρόπος με τον οποίο οι δημόσιοι υπάλληλοι προσλαμβάνονται και προάγονται**

Οι ερωτηθέντες στην έρευνα του Antonakas και των συναδέλφων του (Antonakas et al., 2013) πρότειναν ότι ο τρόπος επιλογής των δημοσίων υπαλλήλων για τη φορολογική διοίκηση δεν είναι ο κατάλληλος. Ιδιαίτερη αναφορά έγινε στο σύστημα μεταφοράς υπαλλήλων από άλλα Υπουργεία στο Υπουργείο Οικονομικών. Οι ερωτηθέντες εντοπίζουν ότι αυτοί οι δημόσιοι υπάλληλοι είναι αυτοί που συνήθως συμμετέχουν σε περιπτώσεις διαφθοράς. Υποστηρίζουν επίσης ότι το σύστημα προώθησης δεν βοηθά στην καταπολέμηση της διαφθοράς. Όταν ο Διευθυντής μιας υπηρεσίας δεν παράσχει το σωστό παράδειγμα είτε επειδή είναι διεφθαρμένος είτε γιατί δεν είναι σε θέση να αναγνωρίσει ποιοι από τους υφισταμένους του εμπλέκονται σε πράξεις διαφθοράς, δεν αναμένεται ότι η συγκεκριμένη υπηρεσία μπορεί να είναι αποτελεσματική απέναντι σε φαινόμενα διαφθοράς.

- **Το επίπεδο μισθών**

Από την αρχαιότητα οι ηγέτες προσπαθούσαν να μειώσουν τη διαφθορά στη φορολογική διοίκηση, δίνοντας στους υπαλλήλους οικονομικά κίνητρα και καλύτερους μισθούς. Στην αρχαία Αίγυπτο, οι Φαραώ στην προσπάθειά τους να μειώσουν τη διαφθορά των φορολογουμένων τους, αποφάσισαν να τους πληρώσουν υψηλούς μισθούς. Ακόμα και σήμερα, αρκετές χώρες (Αργεντινή, Περού κ.λπ.) με την ίδια σκέψη να μειώσουν τη διαφθορά, έχουν αυξήσει το επίπεδο των μισθών των αξιωματούχων που εργάζονται στη φορολογική διοίκηση. Στη Σουηδία, όπου η διαφθορά γνώρισε άνοδο το δεύτερο μισό του δέκατου όγδοου και των αρχών του δέκατου ένατου αιώνα, από το δεύτερο μισό του δέκατου ένατου αιώνα μέχρι σήμερα, η διαφθορά φαίνεται να ήταν σχετικά απύθνητα. Αυτό θα μπορούσε να αποδοθεί στα καλά καταβληθέντα από τους διαχειριστές του δημόσιου τομέα (12-15 φορές το μισθό ενός μέσου βιομηχανικού εργαζόμενου), γεγονός που μπορεί να έχει μειώσει τον πειρασμό να δεχθούν δωροδοκίες.

Προφανώς, εάν οι αξιωματούχοι πληρώνονται ανεπαρκώς ή γίνονται ως αποτέλεσμα μιας στρατηγικής προσαρμογής, για παράδειγμα, ο έλεγχος των μισθών σε ένα πλαίσιο μαζικών αυξήσεων των τιμών, ενδέχεται να είναι πιο πρόθυμοι να συμμετάσχουν στη διαφθορά (Assar, 1998). Αντίθετα, στην Ελλάδα δεν υπάρχουν διαφοροποιήσεις στους μισθούς που εισπράττουν για παράδειγμα οι φορολογικοί και τελωνειακοί υπάλληλοι με άλλους δημόσιους υπαλλήλους, παρά τις δύσκολες συνθήκες εργασίας (εργασία με βάρδιες, στα σύνορα κ.λπ.).

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

3.1. ΔΙΑΦΘΟΡΑ

Η διαφθορά είναι μια μορφή εγκληματικής δραστηριότητας που αναλαμβάνεται από ένα πρόσωπο ή οργανισμό που του έχει ανατεθεί κάποια εξουσία, συχνά για την απόκτηση παράνομου οφέλους ή την κατάχρηση εμπιστευμένης εξουσίας για ιδιωτικό κέρδος. Η διαφθορά μπορεί να περιλαμβάνει πολλές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης της δωροδοκίας και της υπεξαίρεσης, αν και μπορεί να περιλαμβάνει και πρακτικές που είναι νόμιμες σε πολλές χώρες, (siteresources.worldbank.org, 2012). Η πολιτική διαφθορά συμβαίνει όταν ένας κάτοχος αξιώματος ή άλλος κυβερνητικός υπάλληλος ενεργεί με επίσημη ιδιότητα για προσωπικό κέρδος.

Η διαφθορά θεωρείται πιο συνηθισμένη σε μη δημοκρατικά κράτη και μπορεί να εμφανιστεί σε διαφορετικές κλίμακες. Η διαφθορά κυμαίνεται από μικρές ευνοϊκές σχέσεις μεταξύ μικρού αριθμού ανθρώπων (μικρής κλίμακας διαφθορά), (Elliot, Kimberly Ann, 1950), στη διαφθορά που πλήττει την κυβέρνηση σε μεγάλη κλίμακα (μεγάλης κλίμακας διαφθορά) και στη διαφθορά που είναι τόσο διαδεδομένη ώστε να αποτελεί μέρος της καθημερινής δομής της κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένης της διαφθοράς ως ένα από τα συμπτώματα του οργανωμένου εγκλήματος. Η διαφθορά και το έγκλημα είναι ενδημικά κοινωνιολογικά περιστατικά που εμφανίζονται με τακτική συχνότητα σε όλες σχεδόν τις χώρες σε παγκόσμια κλίμακα σε διαφορετικό βαθμό και αναλογία. Τα μεμονωμένα έθνη διαθέτουν το κάθε ένα εγχώριους πόρους για τον έλεγχο και τη ρύθμιση της διαφθοράς και του εγκλήματος. Οι στρατηγικές για την καταπολέμηση της διαφθοράς συχνά συνοψίζονται υπό τον γενικότερο στόχο της καταπολέμησης της διαφθοράς.

Η ευρέως διαδεδομένη διαφθορά αποτελεί παγκόσμια ανησυχία και αυτό μπορεί να γίνει αντιληπτό με το χαρακτηριστικό παράδειγμα της ύπαρξης πινακίδας κατά της διαφθοράς στην είσοδο στη Niamey, πρωτεύουσα του Νίγηρα με κείμενο, μεταφρασμένο από τα γαλλικά, αναφέρει: "Μαζί, ας καταπολεμήσουμε τη διαφθορά στα σύνορα" και "Με την ταυτότητά μου ή το διαβατήριό μου μαζί με το πιστοποιητικό εμβολιασμού μου, μπορώ να ταξιδεύω με όλη την ηρεμία στο χώρο της ECOWAS".

Η ύπαρξη του φαινομένου της διαφθοράς σε πολλούς τομείς επιβεβαιώνεται από τις προσπάθειες των μελετητών να ορίσουν τον όρο διαφθορά. Στην εργασία του ο Stephen D. Morris, (1991), καθηγητής πολιτικής, γράφει ότι η πολιτική διαφθορά είναι η παράνομη

χρήση της δημόσιας εξουσίας για να ωφεληθεί το ιδιωτικό συμφέρον. Ο οικονομολόγος Ian Senior, (2006), ορίζει τη διαφθορά ως ενέργεια για την παροχή κρυφά ενός αγαθού ή μιας υπηρεσίας σε έναν τρίτο έτσι ώστε να μπορεί να επηρεάσει ορισμένες ενέργειες οι οποίες ωφελούν τους διεφθαρμένους τρίτο μέρος ή και τα δύο στα οποία ο διεφθαρμένος πράκτορας έχει εξουσία. Ο Daniel Kaufmann, (2005), από την Παγκόσμια Τράπεζα, επεκτείνει την έννοια στην «νόμιμη διαφθορά» στην οποία καταχράται η εξουσία μέσα στα όρια του νόμου - καθώς οι έχοντες εξουσία συχνά έχουν τη δυνατότητα να κάνουν νόμους για την προστασία τους. Η επίδραση της διαφθοράς στην υποδομή είναι η αύξηση του κόστους και του χρόνου κατασκευής, η μείωση της ποιότητας και η μείωση του οφέλους, (Locatelli et al, 2017).

Οι ερευνητικές εργασίες για την κοινωνική διαφθορά που αναπτύχθηκαν στο The Unicist Research Institute ορίζουν ότι η διαφθορά επιτρέπει στα άτομα να επωφελούνται από το περιβάλλον μέσω παράνομων ενεργειών, ενώ αποσυνθέτουν το σύστημα στο οποίο ανήκουν, (Belohlavek, 2017). Όπως προαναφέρθηκε, η διαφθορά μπορεί να εμφανιστεί σε διαφορετικές κλίμακες, από μικρές ευνοϊκές σχέσεις μεταξύ ενός μικρού αριθμού ανθρώπων, (Elliot, Kimberly Ann, 1997), μέχρι στη διαφθορά που αποτελεί μέρος της καθημερινής δομής της κοινωνίας. Για τον λόγο αυτό έχουν αναπτυχθεί διάφοροι δείκτες και εργαλεία που μπορούν να μετρήσουν με διαφορετικό τρόπο τη διαφθορά με μεγαλύτερη ακρίβεια, (Hamilton, 2017).

- **Μικρής κλίμακας διαφθορά:** Η μικρής κλίμακας διαφθορά συμβαίνει σε μικρότερη κλίμακα και λαμβάνει χώρα κατά την εφαρμογή των δημόσιων υπηρεσιών όταν οι δημόσιοι υπάλληλοι συναντούν το κοινό. Για παράδειγμα, σε πολλά μικρά σημεία όπως τα γραφεία καταχώρησης, τα αστυνομικά τμήματα, τα συμβούλια κρατικών αδειών, (Justia Law), και σε πολλούς άλλους ιδιωτικούς και κρατικούς τομείς.
- **Μεγάλης κλίμακας διαφθορά:** Η μεγάλης κλίμακας διαφθορά ορίζεται ως η διαφθορά που συμβαίνει στα υψηλότερα επίπεδα διακυβέρνησης κατά τρόπο που απαιτεί σημαντική υπονόμηση των πολιτικών, νομικών και οικονομικών συστημάτων. Αυτή η διαφθορά βρίσκεται συνήθως σε χώρες με αυταρχικές ή δικτατορικές κυβερνήσεις, αλλά και σε χώρες χωρίς επαρκή αστυνόμευση της διαφθοράς, (United Nations Office on Drugs and Crime). Το κυβερνητικό σύστημα σε πολλές χώρες χωρίζεται σε νομοθετικούς, εκτελεστικούς και δικαστικούς

κλάδους σε μια προσπάθεια παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών, οι οποίες είναι λιγότερο υποκείμενες σε μεγάλης κλίμακας διαφθορά λόγω της ανεξαρτησίας τους που έχει ο ένας από τον άλλο, (Alt, 2015).

- **Συστηματική διαφθορά:** Η συστηματική διαφθορά (ή η ενδημική διαφθορά), (U4-Anti Corruption resource center, 2011), είναι η διαφθορά η οποία οφείλεται κυρίως στις αδυναμίες μιας οργάνωσης ή μιας διαδικασίας. Μπορεί να αντιπαραβληθεί με μεμονωμένους αξιωματούχους ή πράκτορες που δρουν διεφθαρμένα στο σύστημα. Οι παράγοντες που ενθαρρύνουν τη συστηματική διαφθορά περιλαμβάνουν τα αντικρουόμενα κίνητρα, τις διακριτικές εξουσίες, τις μονοπωλιακές εξουσίες · την έλλειψη διαφάνειας · τον χαμηλό μισθό και μια κουλτούρα ατιμωρησίας, (Alcazar & Andrade, 2001). Οι συγκεκριμένες πράξεις διαφθοράς περιλαμβάνουν "δωροδοκία, εκβιασμό και υπεξαίρεση" σε ένα σύστημα όπου η «διαφθορά γίνεται κανόνας και όχι εξαίρεση», (Heinzpeter, 2009). Οι μελετητές διακρίνουν μεταξύ της κεντρικής και της αποκεντρωμένης συστηματικής διαφθοράς, ανάλογα με το επίπεδο της θέσης του κράτους ή της κυβέρνησης στην οποία εμφανίζεται η διαφθορά; σε χώρες όπως τα μετασοβιετικά κράτη εμφανίζονται και οι δύο τύποι, (Legvold, 2009). Κάποιοι μελετητές υποστηρίζουν ότι υπάρχει μια αρνητική υποχρέωση των δυτικών κυβερνήσεων να προστατεύσουν από τη συστηματική διαφθορά των ανεπαρκώς αναπτυγμένων κυβερνήσεων, (Merle, 2013).

Η διαφθορά μπορεί να συμβεί σε πολλούς τομείς, είτε πρόκειται για δημόσιο είτε για ιδιωτικό τομέα ή ακόμη και για ΜΚΟ. Ωστόσο, μόνο σε δημοκρατικά ελεγχόμενα ιδρύματα υπάρχει ενδιαφέρον του δημοσίου (ιδιοκτήτη) για την ανάπτυξη εσωτερικών μηχανισμών για την καταπολέμηση της ενεργητικής ή παθητικής διαφθοράς, ενώ στην ιδιωτική βιομηχανία καθώς και στις ΜΚΟ δεν υπάρχει δημόσιος έλεγχος. Ως εκ τούτου, τα κέρδη των επενδυτών ή των χορηγών των επενδυτών είναι σε μεγάλο βαθμό καθοριστικά.

Η δημόσια διαφθορά περιλαμβάνει τη διαφθορά της πολιτικής διαδικασίας και των κυβερνητικών υπηρεσιών, όπως η αστυνομία, καθώς και η διαφθορά σε διαδικασίες χορήγησης δημόσιων πόρων για συμβάσεις, επιχορηγήσεις και μισθώσεις. Πρόσφατη έρευνα της Παγκόσμιας Τράπεζας δείχνει ότι αυτοί που παίρνουν τις πολιτικές αποφάσεις (εκλεγμένοι υπάλληλοι ή γραφειοκράτες) μπορεί να είναι κρίσιμοι για τον προσδιορισμό του βαθμού διαφθοράς εξαιτίας των κινήτρων που αντιμετωπίζουν οι διαφορετικοί

υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής, (Klitgaard, 1998). Έτσι η διαφθορά συναντάται στους ακόλουθους τομείς:

- Πολιτική Διαφθορά
- Αστυνομική διαφθορά
- Δικαστική διαφθορά
- Διαφθορά στο εκπαιδευτικό σύστημα
- Διαφθορά στα εργατικά συνδικάτα
- Διαφθορά στη θρησκεία
- Εταιρική διαφθορά

Από την άλλη, ως αίτια της διαφθοράς, σύμφωνα με μια έρευνα του 2017, θεωρούνται οι ακόλουθοι παράγοντες (Transparency International, 2017)

- Άγχος χρημάτων, επιθυμιών.
- Υψηλότερα επίπεδα αγοράς και πολιτική μονοπώληση.
- Χαμηλά επίπεδα δημοκρατίας, αδύναμη συμμετοχή πολιτών και χαμηλή πολιτική διαφάνεια.
- Υψηλότερα επίπεδα γραφειοκρατίας και αναποτελεσματικές διοικητικές δομές.
- Χαμηλή ελευθερία του Τύπου.
- Χαμηλή οικονομική ελευθερία.
- Μεγάλες εθνικές διαιρέσεις και υψηλά επίπεδα ευνοιοκρατίας εντός ομίλων.
- Η ανισότητα των φύλων.
- Πλούτος πόρων.
- Φτώχεια.
- Η πολιτική αστάθεια.
- Αδύναμα δικαιώματα ιδιοκτησίας.
- Καταστροφή από διεφθαρμένες γειτονικές χώρες.

- Χαμηλά επίπεδα εκπαίδευσης.
- Έλλειψη δέσμευσης για την κοινωνία.
- Σπάταλη οικογένεια.

Διαπιστώθηκε ότι σε μια σύγκριση των πιο διεφθαρμένων με τις λιγότερο διεφθαρμένες χώρες, η πρώτη ομάδα περιλαμβάνει έθνη με τεράστιες κοινωνικοοικονομικές ανισότητες, και η τελευταία περιλαμβάνει χώρες με υψηλό βαθμό κοινωνικής και οικονομικής δικαιοσύνης, (The Heritage foundation, 2008).

Ένας από τους πλέον δημοφιλείς και παγκόσμιας εμβέλειας οργανισμούς κατά της διαφθοράς είναι ο “Όργανισμός Διεθνούς Διαφάνειας (Transparency International - TI)”. Είναι ένας διεθνής μη κυβερνητικός οργανισμός που εδρεύει στο Βερολίνο της Γερμανίας και ιδρύθηκε το 1993. Ο μη κερδοσκοπικός σκοπός του είναι να αναλάβει δράση για την καταπολέμηση της παγκόσμιας διαφθοράς, (Transparency International, “our impact”), με πολιτικά μέτρα για την καταπολέμηση της διαφθοράς και για την πρόληψη εγκληματικών δραστηριοτήτων από τη διαφθορά. Δημοσιεύει για παράδειγμα το Παγκόσμιο Βαρόμετρο Διαφθοράς και το Δείκτη Αντίληψης της Διαφθοράς. Η Transparency International έχει το νομικό καθεστώς μιας εθελοντικής ένωσης εγγεγραμμένης στη Γερμανία (Eingetragener Verein) και λειτουργεί ως ομπρέλα. Τα μέλη της έχουν αυξηθεί από μερικά άτομα σε περισσότερα από 100 εθνικά κεφάλαια που ασχολούνται με την καταπολέμηση της διαφθοράς στις χώρες καταγωγής τους, (Transparency International, “our organization-overview”). Η TI είναι μέλος της Συμβουλευτικής Κατάστασης της UNESCO, (www.unesco.org), του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών, (9482-Transparency International), και των στόχων της Αειφόρου Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών για την Ειρήνη, τη Δικαιοσύνη και τους Ισχυρούς Θεσμούς και τις Συνεργασίες για τους Στόχους, (sustainabledevelopment.un.org). Η TI επιβεβαίωσε την απο-διαπίστευση του εθνικού κεφαλαίου των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής το 2017, (Transparenxy International). Σύμφωνα με την Αναφορά του Παγκόσμιου Δείκτη Go to Think Tank, το 2016, η Transparency International ήταν στον αριθμό 9 από 100 στην κατηγορία Top Think Tanks Worldwide (εκτός ΗΠΑ) και στον αριθμό 27 από 150 στην κατηγορία Top Think Tanks Worldwide (ΗΠΑ και εκτός ΗΠΑ), (McGann, 2015).

Η οργάνωση ορίζει τη διαφθορά ως την κατάχρηση της εμπιστευμένης εξουσίας για ιδιωτικό κέρδος, η οποία τελικά βλάπτει όλους όσους εξαρτώνται από την ακεραιότητα των

ανθρώπων σε θέση εξουσίας, (Transparency International-What we do). Αναπτύσσει εργαλεία για την καταπολέμηση της διαφθοράς και συνεργάζεται με άλλες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, εταιρείες και κυβερνήσεις για την εφαρμογή τους. Από το 1995, η Transparency International εξέδωσε ετήσιο Δείκτη Αντίληψης της Διαφθοράς (CPI). Δημοσιεύει επίσης μια Παγκόσμια Έκθεση για τη Διαφθορά, ένα Παγκόσμιο Βαρόμετρο Διαφθοράς και έναν Δείκτη Πληρωμών Δωροδοκίας. Το 2010, η Transparency International ανέπτυξε μια πενταετή στρατηγική με έξι στρατηγικές προτεραιότητες που οργανώνονται από τις ακόλουθες κατηγορίες: Άνθρωποι, Θεσμοί, Νόμοι, Αξίες, Δίκτυο, Επιπτώσεις, (Transparency International, 2015 Strategy). Ακολούθως, το 2015, η Transparency International (TI) ανέπτυξε μια πενταετή στρατηγική η οποία καθορίζει τη συλλογική φιλοδοξία για τα επόμενα χρόνια. Μαζί για την καταπολέμηση της διαφθοράς: Η Διεθνής στρατηγική για τη διαφάνεια 2020 είναι μια στρατηγική από και για το κίνημα της Διεθνούς Διαφάνειας. Η στρατηγική αυτή βασίζεται σε πάνω από 1500 εξωτερικές και εσωτερικές συνεισφορές που ασχολούνται τόσο με το σημερινό περιβάλλον διαφθοράς όσο και με αυτό που η TI αναμένει τα επόμενα χρόνια, (Transparency International, 2020 Strategy)

Άλλα βασικά προϊόντα του TI είναι τα ακόλουθα:

- Το Παγκόσμιο Βαρόμετρο Διαφθοράς (Global Corrosion Barometer, GCB) είναι μια έρευνα που ζητά από τους πολίτες την άμεση προσωπική τους εμπειρία για τη διαφθορά στην καθημερινότητά τους, (Transparency International, 2019).
- Η Έκθεση για την Παγκόσμια Διαφθορά επιλέγει για παράδειγμα ένα συγκεκριμένο θέμα όπως η διαφθορά στην αλλαγή του κλίματος και παρέχει διεξοδική έρευνα, (Transparecy.org, “research-gcr-overview”).
- Οι εθνικές εκτιμήσεις του συστήματος ακεραιότητας έχουν σχεδιαστεί για να παρέχουν εκτενή ανάλυση σχετικά με τους μηχανισμούς της συγκεκριμένης χώρας για την καταπολέμηση της διαφθοράς, (transparency.org, “what we do-national integrity system assesments”).
- Το 2013, η Transparency International δημοσίευσε τον δείκτη κατά της διαφθοράς στην κυβερνητική άμυνα, με τον οποίο μετρήθηκε η διαφθορά στον τομέα της άμυνας 82 χωρών, (Transparency International, 2013). Ορισμένες κυβερνήσεις έχουν εκφράσει κριτική για τη μεθοδολογία της έκθεσης. Ο Mark Pyman, ο ιδρυτής του προγράμματος άμυνας και ασφάλειας της TI, υπερασπίστηκε την έκθεση σε μια

συνέντευξη και τόνισε τη σημασία της διαφάνειας στον στρατιωτικό τομέα. Το σχέδιο είναι η δημοσίευση του δείκτη κάθε δύο χρόνια, (Pyman, 2013).

3.1.2. ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

- **Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς**

Ο “Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς (Corruption Perceptions Index - CPI)” είναι ένας δείκτης που δημοσιεύεται ετησίως από τη Transparency International από το 1995 και ο οποίος κατατάσσει τις χώρες "από τα αντιληπτά επίπεδα διαφθοράς του δημόσιου τομέα, όπως καθορίζεται από εκτιμήσεις εμπειρογνομόνων και έρευνες κοινής γνώμης", (Transparency International, 2011). Το CPI γενικά ορίζει τη διαφθορά ως "κατάχρηση της δημόσιας εξουσίας για ιδιωτικό όφελος", (CPI, 2010).

Το CPI αριθμεί σήμερα 176 χώρες "σε κλίμακα από 100 (πολύ καθαρές) έως 0 (πολύ διεφθαρμένες)". Η Δανία και η Νέα Ζηλανδία θεωρούνται ως οι λιγότερο διεφθαρμένες χώρες στον κόσμο, κατατασσόμενες σε σταθερά υψηλή διεθνή χρηματοπιστωτική διαφάνεια, ενώ η πιο αντιληπτή διεφθαρμένη χώρα στον κόσμο είναι η Σομαλία (Transparency International, 2017). Οι χώρες πρέπει να αξιολογηθούν από τουλάχιστον τρεις από τις ακόλουθες πηγές για να εμφανιστούν στον CPI, (CPI, 2010):

- African Development Bank (με έδρα την Ακτή Ελεφαντοστού)
- Bertelsmann Foundation (με έδρα τη Γερμανία)
- Economist Intelligence Unit (με έδρα το Ηνωμένο Βασίλειο)
- Freedom House (με έδρα τις ΗΠΑ)
- Global Insight (με έδρα τις ΗΠΑ)
- International Institute for Management Development (με έδρα την Ελβετία)
- Political and Economic Risk Consultancy (με έδρα το Hong Kong)
- The PRS Group, Inc., (με έδρα τις ΗΠΑ)
- World Economic Forum

- World Bank
- World Justice Project (με έδρα τις ΗΠΑ), (Transparency International, 2010)

Ο CPI μετρά την αντίληψη περί διαφθοράς λόγω της δυσκολίας μέτρησης των απόλυτων επιπέδων διαφθοράς, (Transparency International, 2010). Μια μελέτη που δημοσιεύτηκε το 2002 βρήκε μια "πολύ ισχυρή σημαντική συσχέτιση" μεταξύ του Δείκτη Αντίληψης της Διαφθοράς και δύο άλλων σχετικών ποσοτήτων για τη διαφθορά: τη μαύρη δραστηριότητα της αγοράς και την υπεραφθονία της ρύθμισης (Wilhelm, 2002). Οι τρεις ποσότητες είχαν επίσης εξαιρετικά σημαντική συσχέτιση με το πραγματικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά κεφαλή (RGDP / Cap). Ο συσχετισμός του Δείκτη Αντίληψης Διαφθοράς με το RGDP / Cap ήταν ο ισχυρότερος, εξηγώντας πάνω από τα τρία τέταρτα της διακύμανσης, (Wilhelm, 2002). (Σημειώνεται ότι ένας χαμηλότερος δείκτης σε αυτή τη κλίμακα αντικατοπτρίζει μεγαλύτερη διαφθορά, έτσι ώστε οι χώρες με υψηλότερα RGDP να έχουν γενικά λιγότερη διαφθορά).

- **Παγκόσμιο Βαρόμετρο για τη Διαφθορά**

Το “Παγκόσμιο Βαρόμετρο για τη Διαφθορά (Global Corruption Barometer – GCB)” είναι μια έρευνα κοινής γνώμης που αξιολογεί τις αντιλήψεις της διαφθοράς και της εμπειρίας με δωροδοκία. Το Βαρόμετρο παρέχει πληροφορίες σχετικά με την έκταση της διαφθοράς σε κυβερνητικούς και ιδιωτικούς οργανισμούς με βάση τις απαντήσεις των απλών ανθρώπων, συμπληρώνοντας τις απόψεις εμπειρογνομόνων που παρουσιάστηκαν σε άλλες έρευνες.

Μπορεί λοιπόν να δείξει την αξιοπιστία των προσπαθειών για την καταπολέμηση της διαφθοράς, όπως φαίνεται από τα μάτια των απλών ανθρώπων. Το Βαρόμετρο είναι μοναδικό, με την έννοια ότι είναι η μόνη παγκόσμια έρευνα κοινής γνώμης σχετικά με τις αντιλήψεις και την εμπειρία της διαφθοράς που επιτρέπει την καθιέρωση τάσεων με την πάροδο του χρόνου. Δεν κατατάσσει τις χώρες, αλλά αντ' αυτού προσφέρει συγκριτικά αποτελέσματα των περιφερειών και θεσμών των χωρών καθώς και πληροφορίες σχετικά με τις τάσεις των δημόσιων αντιλήψεων περί διαφθοράς. Έτσι, αποτελεί συμπλήρωμα των άλλων εργαλείων μέτρησης της TI, του Δείκτη Αντίληψης της Διαφθοράς (CPI) και του Δείκτη Πληρωμών Δωροδοκίας (BPI).

Η έρευνα Barometer πραγματοποιείται για την Transparency International από την Gallup International ως μέρος της Έρευνας Φωνής του Λαού. Δημοσιεύεται ετησίως από το 2003.

Το Παγκόσμιο Βαρόμετρο για τη Διαφθορά της ΤΙ είναι μια επισκόπηση της κοινής γνώμης. Αυτό σημαίνει ότι είναι μια δημοσκόπηση του γενικού πληθυσμού σε όλο τον κόσμο και σε κάθε χώρα συμπεριλαμβανομένου, αντιπροσωπευτικού δείγματος του γενικού κοινού. Οι ερωτώμενοι είναι άντρες και γυναίκες ηλικίας 15+ και όλα τα δείγματα έχουν σταθμιστεί για να τα ευθυγραμμίσουν με τους εθνικούς και παγκόσμιους πληθυσμούς. Το 2006, η έρευνα του Βαρόμετρου διεξήχθη μεταξύ Ιουλίου και Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους σε 62 χώρες και εδάφη. Σχεδόν 60.000 ερωτηθέντες ερωτήθηκαν, συμπεριλαμβανομένων των ανδρών και των γυναικών. Το Βαρόμετρο εξετάζει την εμπειρία των πολιτών με μικρά δωροδοκία, παρουσιάζοντας τους θεσμούς και τις δημόσιες υπηρεσίες που πλήττονται περισσότερο από τη δωροδοκία, τη συχνότητα δωροδοκίας και το πόσο πληρώνουν οι άνθρωποι. Εξετάζει επίσης την αξιολόγηση από το κοινό των προσπαθειών της κυβέρνησής τους για την καταπολέμηση της διαφθοράς και αξιολογεί ποια όργανα θεωρούνται πιο διεφθαρμένα και ποιες πτυχές της ζωής τους - πολιτικές, προσωπικές ή επιχειρηματικές - επηρεάζονται περισσότερο από τη διαφθορά.

- **Δείκτης Πληρωμών Δωροδοκίας**

Ο “Δείκτης Πληρωμών Δωροδοκίας (Bribe Payers Index - BPI)” είναι ένα μέτρο για το πόσο πρόθυμος είναι ο επιχειρηματικός τομέας ενός έθνους στο να εμπλέκεται σε διεφθαρμένες επιχειρηματικές πρακτικές. Το πρώτο BPI δημοσιεύθηκε από τη Transparency International στις 26 Οκτωβρίου 1999. Το BPI 2011 κατέταξε 28 από τις μεγαλύτερες χώρες εξαγωγής σχετικά με την πιθανότητα οι πολυεθνικές επιχειρήσεις τους να χρησιμοποιήσουν δωροδοκίες όταν λειτουργούν στο εξωτερικό. Η κατάταξη υπολογίζεται από τις απαντήσεις των επιχειρηματιών σε δύο ερωτήσεις σχετικά με την έρευνα του World Economic Forum’s.

Το πρώτο ερώτημα ρωτά τη χώρα καταγωγής των ξένων εταιρειών που ασκούν το μεγαλύτερο μέρος της δραστηριότητας στη χώρα τους. Το δεύτερο ερώτημα είναι: "Με την εμπειρία σας, σε ποιο βαθμό οι επιχειρήσεις από τις χώρες που επιλέξατε κάνουν μη καταγεγραμμένες επιπλέον πληρωμές ή δωροδοκίες;" Οι απαντήσεις πρέπει να δίδονται σε κλίμακα 1 (οι δωροδοκίες είναι κοινές ή ακόμη και υποχρεωτικές) έως 10 (οι δωροδοκίες είναι άγνωστες). Η κατάταξη BPI είναι η μέση βαθμολογία, με τις υψηλότερες βαθμολογίες να υποδηλώνουν χαμηλότερη πιθανότητα χρήσης δωροδοκίας. Αυτές οι χώρες επιλέχθηκαν ως οι κυριότερες διεθνείς ή περιφερειακές χώρες εξαγωγής. Οι συνδυασμένες παγκόσμιες εξαγωγές τους αντιπροσώπευαν το 75% του παγκόσμιου συνόλου το 2006, (International

finance Statistics, 2005). Οι χώρες που είχαν πληρώσει τις λιγότερες δωροδοκίες έχουν υψηλότερο δείκτη BPI.

- **Παγκόσμιοι Δείκτες Διακυβέρνησης**

Με βάση ένα μακροχρόνιο πρόγραμμα έρευνας της Παγκόσμιας Τράπεζας, οι “Παγκόσμιοι Δείκτες Διακυβέρνησης (Worldwide Governance Indicators – WGI)” αποτυπώνουν έξι βασικές διαστάσεις της διακυβέρνησης, τη φωνή και λογοδοσία, την πολιτική σταθερότητα και έλλειψη βίας, την αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης, την κανονιστική ποιότητα, το κράτος δικαίου και τον έλεγχο της διαφθοράς, μεταξύ του 1996 και του παρόντος. Μετρούν την ποιότητα της διακυβέρνησης σε περισσότερες από 200 χώρες, βασισμένες σε περίπου 40 πηγές δεδομένων που παράγονται από πάνω από 30 οργανισμούς παγκοσμίως και ενημερώνονται κάθε χρόνο από το 2002.

Οι δείκτες διακυβέρνησης συμβάλλουν στην αυξανόμενη εμπειρική έρευνα της διακυβέρνησης, η οποία έχει παράσχει ακτιβιστές και μεταρρυθμιστές παγκοσμίως με εργαλεία συνηγορίας για τη μεταρρύθμιση και την παρακολούθηση των πολιτικών. Οι δείκτες και τα υποκείμενα δεδομένα πίσω από αυτούς αποτελούν μέρος της τρέχουσας έρευνας και των απόψεων που έχουν ενισχύσει τις εμπειρίες και τις παρατηρήσεις των ατόμων που έχουν μεταρρυθμίσει σε κυβερνήσεις, στην κοινωνία των πολιτών και στον ιδιωτικό τομέα, στο ότι η χρηστή διακυβέρνηση είναι καθοριστική για την ανάπτυξη, (Kaufmann et al, 2002). Η αυξανόμενη αναγνώρισή τους, της σχέσης μεταξύ χρηστής διακυβέρνησης και επιτυχούς ανάπτυξης, όπως δείχνουν τα εμπειρικά στοιχεία, (Kaufmann et al, 2002), έχει ενθαρρύνει τη ζήτηση για παρακολούθηση της ποιότητας της διακυβέρνησης μεταξύ των χωρών με την πάροδο του χρόνου. Σχεδόν όλες οι επιμέρους πηγές δεδομένων που αποτελούν τη βάση των συνολικών δεικτών είναι, μαζί με τους ίδιους τους συνολικούς δείκτες, διαθέσιμες στο κοινό.

Οι Παγκόσμιοι Δείκτες Διακυβέρνησης είναι μια συλλογή των αντιλήψεων μιας πολύ διαφορετικής ομάδας ερωτηθέντων, που συλλέγονται σε μεγάλο αριθμό ερευνών και σε άλλες διακρατικές αξιολογήσεις της διακυβέρνησης. Ορισμένα από αυτά τα μέσα καταγράφουν τις απόψεις επιχειρήσεων, ατόμων και δημοσίων υπαλλήλων στις χώρες που αξιολογούνται. Άλλες αντικατοπτρίζουν τις απόψεις των ΜΚΟ και των δωρητών βοήθειας με σημαντική εμπειρία στις χώρες που αξιολογούνται, ενώ άλλες βασίζονται στις εκτιμήσεις των εμπορικών οργανισμών αξιολόγησης κινδύνου. Ένα συμπληρωματικό όραμα για τους

Παγκόσμιους Δείκτες Διακυβέρνησης σε μακροοικονομικό επίπεδο είναι οι έρευνες για τη διακυβέρνηση της Παγκόσμιας Τράπεζας, οι οποίες είναι εργαλεία αξιολόγησης της διακυβέρνησης σε επίπεδο χωρών που αναπτύσσονται από το Ινστιτούτο της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Οι Παγκόσμιοι Δείκτες Διακυβέρνησης προσφέρουν ένα χρήσιμο στιγμιότυπο κάποιων αντιλήψεων σχετικά με την ποιότητα της διακυβέρνησης μιας χώρας, αλλά οι ερευνητές έχουν επισημάνει σημαντικά προβλήματα στην κατασκευή τους. Αυτές οι κριτικές έχουν ανατραπεί σε μεγάλο βαθμό από τους συγγραφείς του WGI σε διάφορες δημοσιεύσεις, (Kaufmann et al, 2007).

Αυτοί οι επικριτές ισχυρίστηκαν ότι οι χρήστες συχνά δεν λαμβάνουν υπόψη ή δεν γνωρίζουν τους περιορισμούς των δεικτών. Οι επικρίσεις περιλαμβάνουν: (Arndt & Oman, 2008)

- Δεν αναπαράγονται: Πολλοί από τους δείκτες στους οποίους βασίζονται οι αξιολογήσεις κάθε πηγής δεν δημοσιεύονται.
- Πολύ σύνθετοι: Το WGI "Control of Corruption" χρησιμοποιεί 23 συνδυασμούς πηγών μόνο για την Ανατολική Ευρώπη και την Κεντρική Ασία. Ο πλήρης αριθμός και η ποικιλομορφία των δεικτών που παράγονται από άλλους σε ένα ενιαίο WGI καθιστά πολύ δύσκολο για αυτούς να κατανοηθούν.
- Αυθαίρετοι: Για παράδειγμα, το WGI χρησιμοποιεί τον δείκτη "Περιβαλλοντικές ρυθμίσεις που βλάπτουν την ανταγωνιστικότητα" από την Έρευνα Εκτελεστικής Γνώμης του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ, αλλά αγνοεί ότι πολλά ερωτήματα της Έρευνας δίνουν υψηλές αξιολογήσεις σε χώρες με υψηλό επίπεδο περιβαλλοντικής προστασίας.
- Η απουσία μιας υποκείμενης θεωρίας της «καλής» διακυβέρνησης: δεν υπάρχει καμία κανονιστική έννοια ή ενοποίηση μιας ενιαίας θεωρίας για να γίνει διάκριση μεταξύ καλής ή κακής διακυβέρνησης. Πότε είναι επιθυμητή η φορολογική, εργασιακή ή περιβαλλοντική κανονιστική προστασία και πότε είναι υπερβολική;
- Κρυμμένες προκαταλήψεις: Χαμηλό βάρος που δίνεται στις έρευνες των νοικοκυριών σε σχέση με το βάρος των εκτιμήσεων των εμπειρογνομόνων και των

εμπεριστατωμένων ερευνών. Για παράδειγμα, η παγκόσμια ψηφοφορία του Gallup, η οποία ζητά από τους πολίτες την έκθεσή τους στο έγκλημα, έχει μηδενικό βάρος για το "κράτος δικαίου", αλλά ο Global Insight Business Risk and Conditions, ένας αμερικανικός προμηθευτής εμπορικών επιχειρηματικών πληροφοριών που μετράει τον κίνδυνο εγκλήματος στις επιχειρήσεις, λαμβάνει το τρίτο υψηλότερο βάρος.

- Έλλειψη συγκρισιμότητας με την πάροδο του χρόνου και του χώρου: Για παράδειγμα, ο WGI "Έλεγχος της διαφθοράς" για την Ανατολική Ευρώπη και την Κεντρική Ασία έχει 23 διαφορετικούς συνδυασμούς πηγών, αλλά μόνο τέσσερις αξιολογήσεις ζευγών χωρών βασίζονται σε ένα κοινό σύνολο πηγών.
- Έλλειψη δυνατότητας δράσης: Το WGI προσφέρει λίγη καθοδήγηση σε συγκεκριμένες ενέργειες για τη βελτίωση της ποιότητας της διακυβέρνησης. Για παράδειγμα, ένας δείκτης για το κράτος δικαίου αναφέρει "πόσο ασφαλείς αισθάνονται οι επιχειρηματίες για την περιουσία τους" και όχι γιατί αισθάνονται έτσι.
- Υπερβολική πώληση: Το Ινστιτούτο της Παγκόσμιας Τράπεζας διαφημίζει τα WGI ως «αξιόπιστες μετρήσεις της διακυβέρνησης», αλλά για παράδειγμα δίνει την παραπλανητική εντύπωση ότι οι απόψεις των απλών πολιτών εκπροσωπούνται ικανοποιητικά, καθιστώντας τους δείκτες ιδιαίτερα ελκυστικούς για τους φορείς δωρητών που απασχολούνται για τους φτωχούς. Η WBI τόνισε έντονα την ένταξη της παγκόσμιας δημοσκόπησης Gallup, μιας διασταυρούμενης έρευνας για τα νοικοκυριά που διατίθεται για μεγάλο αριθμό χωρών, αλλά η παγκόσμια δημοσκόπηση του Gallup αποκτά μηδενικό βάρος σε δύο WGIs, οριακό βάρος σε δύο άλλους WGIs και δεν παρέχει δεδομένα για τα υπόλοιπα δύο.
- Έλλειψη εννοιολογικής σαφήνειας: «Οι έξι δείκτες διακυβέρνησης μετράνε μια ευρεία υποκείμενη έννοια της «αποτελεσματικής διακυβέρνησης»...και μοιάζουν να λένε το ίδιο πράγμα με διαφορετικές λέξεις ... οι έξι δείκτες δεν κάνουν διακρίσεις μεταξύ των διαφόρων πτυχών της διακυβέρνησης. Αντίθετα, κάθε ένας από τους δείκτες - ανεξάρτητα από το σήμα του - απλώς αντανακλά τις αντιλήψεις για την ποιότητα της διακυβέρνησης ευρύτερα. Οι συνέπειες είναι ότι μπορεί να έχουν περιορισμένη χρήση ως οδηγοί για τους υπεύθυνους για τη χάραξη πολιτικής και για ακαδημαϊκές μελέτες σχετικά με τις αιτίες και τις συνέπειες της «χρηστής

διακυβέρνησης» ... η διαθεσιμότητά τους μπορεί να έχει υπερκεράσει τις προσπάθειες μέτρησης του αντίκτυπου των θεσμών, καθώς υπάρχουν σε ένα συγκεκριμένο μέρος σε πραγματικά αποτελέσματα."

Παρά τους προαναφερθέντες περιορισμούς και τις πρόσφατες οικονομετρικές έρευνες, εξετάζοντας πόσο αξιόπιστοι είναι κάποιοι από αυτούς τους δείκτες, σε σχέση με τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από φυσικά πειράματα και άλλες παρατηρητικές έρευνες, οι ερευνητές κατέληξαν στην πραγματικότητα στο συμπέρασμα ότι οι δείκτες καλής διακυβέρνησης φαίνονται να μετρούν στην πραγματικότητα, αν και ατελώς, τα επίπεδα διαφθοράς και αποτελεσματικότητας της κυβέρνησης, (Hamilton, 2017).

3.2. ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ

Οι δημόσιες δαπάνες είναι η διαδικασία απόδοσης χρηματικών ποσών από την κυβέρνηση μιας χώρας για συλλογικές ανάγκες και επιθυμίες όπως είναι οι συντάξεις, διάφορες κρατικές παροχές, υποδομές κ.λπ. (Akranı, 2011). Μέχρι τον 19ο αιώνα, οι δημόσιες δαπάνες ήταν σχετικά περιορισμένες, καθώς οι θεωρίες του λεγόμενου οικονομικού συστήματος «laissez faire» υποστήριζαν ότι τα χρήματα που παρέμειναν στα 'ιδιωτικά χέρια' θα μπορούσαν να αποφέρουν καλύτερες αποδόσεις. Μετέπειτα, τον 20ο αιώνα, ο John Maynard Keynes υποστήριξε τον ρόλο των δημόσιων δαπανών σχετικά με τον καθορισμό των επιπέδων εισοδήματος και τη διανομή τους στην οικονομία. Από τότε οι κυβερνητικές δαπάνες παρουσίασαν μια αυξανόμενη τάση.

Υπάρχουν αρκετές θεωρίες φορολογίας στον τομέα της δημόσιας οικονομίας. Οι κυβερνήσεις σε όλα τα επίπεδα (εθνικό, περιφερειακό και τοπικό) πρέπει να αντλήσουν έσοδα από διάφορες πηγές για τη χρηματοδότηση των δαπανών του δημόσιου τομέα. Οι θεωρίες της φορολογίας καθοδηγούνται από δύο αρχές που είναι ποιος θα ωφεληθεί και ποιος μπορεί να πληρώσει. Ως δημόσιες δαπάνες χαρακτηρίζονται οι δαπάνες για την αναπτυξιακή και μη αναπτυξιακή δραστηριότητα, όπως είναι η κατασκευή δρόμων και φραγμάτων και άλλες δημόσιες δραστηριότητες.

Τα κριτήρια και οι προϋποθέσεις για την επίτευξη αυτών των ενεργειών ονομάζονται συλλογικά και εννοιολογούνται ως η *αρχή του μέγιστου κοινωνικού πλεονεκτήματος*. Η φορολογία (δημόσια έσοδα) και οι δημόσιες δαπάνες είναι τα δύο βασικά εργαλεία για την επίτευξη δημόσιων δραστηριοτήτων. Οι διαδικασίες που χαρακτηρίζονται από υπέρβαση δεν έχουν θετικό αποτέλεσμα για την κοινωνία, καθώς πρέπει να είναι ισορροπημένες για

να επιτύχουν το μέγιστο κοινωνικό όφελος. Ο Dalton χαρακτήρισε αυτή την αρχή ως "Μέγιστο Κοινωνικό Πλεονέκτημα" ενώ ο Ρίγου το ονόμασε "Μέγιστη Συνολική Πρόνοια".

Η αρχή του μέγιστου κοινωνικού πλεονεκτήματος του Dalton υποδεικνύει πως η μέγιστη ικανοποίηση πρέπει να είναι η απόδοση, μέσω της επίτευξης της ισορροπίας μεταξύ των δημόσιων εσόδων και των δαπανών από την κυβέρνηση. Η οικονομική ευημερία επιτυγχάνεται όταν η οριακή χρησιμότητα των δαπανών ισούται με την οριακή ακαταλληλότητα της φορολογίας. Αυτός εξηγεί αυτή την αρχή σε σχέση με το Μέγιστο Κοινωνικό Όφελος (MSB) και την Μέγιστη Κοινωνική Θυσία (MSS) (Dalton, 2013).

Ο Σουηδός οικονομολόγος Erik Lindahl εισήγαγε πρώτος το 1919 τη θεωρία που αναφέρει τον προσδιορισμό των δημόσιων δαπανών και της φορολογίας, ο οποίος θα γίνει με βάση τις δημόσιες προτιμήσεις τις οποίες θα αποκαλύψουν οι ίδιοι. Δηλαδή, το κόστος της προμήθειας ενός αγαθού θα αναληφθεί από τον λαό και κατά συνέπεια ο φόρος που ο λαός θα πληρώσει, θα αποκαλυφθεί από τον ίδιο σύμφωνα με τις ικανότητές του (Singh, 2008). Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, η δημόσια δαπάνη του 17ου και του 18ου αιώνα θεωρήθηκε ως σπατάλη χρημάτων.

Υπάρχουν διάφοροι παράγοντες που οδήγησαν σε τεράστια αύξηση των δημόσιων δαπανών κατά τη διάρκεια των προηγούμενων ετών. Αρχικά, πραγματοποιήθηκαν δημόσιες δαπάνες για την άμυνα λόγω του εκσυγχρονισμού του αμυντικού εξοπλισμού από το ναυτικό, τον στρατό και την αεροπορία όσον αφορά την προετοιμασία της χώρας για πόλεμο ή για την πρόληψη των αιτιών για αύξηση των δημόσιων δαπανών. Επιπλέον, η αύξηση των δημόσιων δαπανών οφείλεται και στην ανάπτυξη του πληθυσμού, καθώς απαιτούνται περισσότερες επενδύσεις από την κυβέρνηση για το νόμο και την τάξη, την εκπαίδευση, την υποδομή κλπ. Αυτό συνεπάγεται παράλληλα πως είναι αναγκαίες οι επενδύσεις σε διάφορους τομείς ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσονται και οι παροχές ευημερίας όπως είναι τα γεύματα στα μέσα της ημέρας και οι συνταξιοδοτικές παροχές.

Επιπρόσθετα, είναι σημαντικό να αναφερθεί η παροχή υπηρεσιών κοινής ωφέλειας είναι η παροχή βασικών δημόσιων αγαθών που παρέχονται από το κράτος (συντήρηση και εγκατάσταση), όπως η μεταφορά. Σημειώνεται πως η αύξηση του βιοτικού επιπέδου του λαού τελείται από την επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης, ενώ η αύξηση των τιμών που είναι το πιο υψηλό επίπεδο τιμών οδηγεί τις κυβερνήσεις να δαπανούν αυξημένο ποσό για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών. Εν συνεχεία οι δημόσιες δαπάνες αυξάνονται λόγω της

μεγέθυνσης του δημόσιου εισοδήματος, ενώ υπάρχει μια διεθνής υποχρέωση να διατηρούνται οι κοινωνικοοικονομικές υποχρεώσεις όπως είναι οι πολιτιστικές ανταλλαγές, οι οποίες εντάσσονται στις έμμεσες δαπάνες των κυβερνήσεων.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως οι πόλεμοι και οι κοινωνικές κρίσεις όπως είναι οι συγκρούσεις μεταξύ των ανθρώπων και των κοινοτήτων, η παρατεταμένη ξηρασία ή η ανεργία, ο σεισμός, οι τυφώνες ή οι ανεμοστρόβιλοι (φυσικές καταστροφές) δύνανται να οδηγήσουν σε αύξηση των δημόσιων δαπανών μιας χώρας. Αυτό συμβαίνει επειδή οι κυβερνήσεις πρέπει να επανασχεδιάσουν και να διαθέσουν πόρους για τη χρηματοδότηση της ανασυγκρότησης. Επίσης, οι δημόσιες δαπάνες αυξάνονται από την δημιουργία υπερεθνικών οργανισμών. Για παράδειγμα, τα Ηνωμένα Έθνη, το NATO, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα και άλλοι πολυεθνικοί οργανισμοί που είναι υπεύθυνοι για την παροχή δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών σε διεθνή βάση, πρέπει να χρηματοδοτούνται με κεφάλαια από τα κράτη μέλη που έχουν εγγραφεί, προσθέτοντας έτσι στις δημόσιες δαπάνες τους.

Στο ίδιο πλαίσιο αύξησης των δαπανών προστίθεται η εξωτερική βοήθεια. Αυτός ο όρος αφορά στην αποδοχή της ευθύνης από τις πλουσιότερες βιομηχανικές χώρες να βοηθήσουν τις φτωχές αναπτυσσόμενες χώρες έχοντας διοχετεύσει μέρος των αυξημένων δημόσιων δαπανών της χώρας δωρητή σε προγράμματα εξωτερικής βοήθειας. Άλλη μια αιτία αύξησης κρίνεται ο πληθωρισμός. Αυτή η έννοια σχετίζεται με τη γενική αύξηση του επιπέδου των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών, αυξάνοντας το κόστος όλων των δραστηριοτήτων του δημόσιου τομέα. Συνεπώς, ο πληθωρισμός αποτελεί μείζονα παράγοντα για την οικονομική ανάπτυξη των δημόσιων δαπανών.

Ο τομέας της δημόσιας οικονομίας είναι αυτός που πραγματώνει τις ποικίλες δαπάνες με στόχο την ικανοποίηση των αναγκών του και των τρεχουσών υποχρεώσεών του. Για παράδειγμα, καταβάλλονται διάφορες αμοιβές σχετικά με παραγωγικούς πόρους, οι οποίες χρησιμεύουν για την παραγωγή των δημόσιων αγαθών. Ως τέτοια ορίζονται οι μισθοί των εργαζομένων του δημόσιου τομέα, οι μισθώσεις για διάφορα κτίρια γραφεία και οποιεσδήποτε δαπάνες οι οποίες τίθενται στην ευθύνη του κράτους δικαίου.

Ο Νόμος 2362/1995 στο άρθρο 22 ορίζει τις δημόσιες δαπάνες ως τη διαδικασία όπου χρησιμοποιείται πίστωση για την υλοποίηση των στόχων και ποικίλων δραστηριοτήτων της δημόσιας οικονομίας. Σε δεύτερο χρόνο αναφέρεται ότι δημόσιες δαπάνες θεωρούνται οι πιστώσεις που έχουν προβλεφθεί αυστηρά από κάποια νομοθετική διάταξη γενικού ή

ειδικού τύπου. Επίσης, αυτές οι δημόσιες δαπάνες συντελούν στην υλοποίηση των σκοπών του εκάστοτε φορέα που θα τις αναλάβει και συνολικά εξυπηρετούνται οι ποικίλες επιχειρησιακές ανάγκες. Στον ίδιο Νόμο γίνεται λόγος για δαπάνες οι οποίες παίρνουν τη μορφή διοικητικών επιβαρύνσεων, αφού επιδρούν στον κρατικό προϋπολογισμό. Επίσης, επιβαρύνουν διάφορους προϋπολογισμούς του εκάστοτε φορέα που θα χρηματοδοτηθεί, οι οποίοι εκδίδονται επίσημα αφού αποφανθεί αναλόγως το Υπουργείο Οικονομικών.

Επιπρόσθετα, διασαφηνίζεται πως αν δεν υπάρχει συμμόρφωση με την απόφαση του Υπουργείου Οικονομικών, τότε δεν δημοσιεύεται η διοικητική πράξη στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης. Ως εκ τούτου, προκύπτουν ποινικές κυρώσεις αναλογικά με το τι ορίζεται από τον Ποινικό Κώδικα για την εκάστοτε περίπτωση. Τονίζεται πως η έγκριση για τις δημόσιες δαπάνες υπάγεται στην αρμοδιότητα των υπεύθυνων διατακτών ή αντίστοιχα στα εξουσιοδοτημένα όργανα αυτών. Φυσικά, αυτές οι ενέργειες υπόκεινται σε ελέγχους νομιμότητας.

Η οικονομική κατηγοριοποίηση αποτελεί μια ταξινόμηση των δαπανών δημοσίου τομέα και σχετίζεται με τον τρόπο που αυτές οι δαπάνες ασκούν επιρροή στη διαδικασία παραγωγής αλλά και στο επίπεδο του εκάστοτε εθνικού εισοδήματος (Atkinson, & Stiglitz, 2015). Σύμφωνα με αυτά, οι δημόσιες δαπάνες κατηγοριοποιούνται σε αυτές που αφορούν *δημόσια αγαθά και λοιπές υπηρεσίες* και σε αυτές που αφορούν τις *πληρωμές μεταφορών*.

Πιο αναλυτικά, οι δημόσιες δαπάνες για αγαθά αποτελούν μια κατηγορία η οποία εμπεριέχει τις δαπάνες που συντελούν στην ολική απασχόληση των μέσων και των εισοδημάτων παραγωγής. Αυτές οι δαπάνες πραγματοποιούνται διά μέσου της άμεσης χρήσης του μηχανισμού παραγωγής (Atkinson & Stiglitz, 2015). Ως τέτοιες περιπτώσεις ορίζονται τα έξοδα μισθώσεων, τα κόστη κατασκευών από δημόσια κτίρια και υποδομές, τα κόστη της αξίας διαφόρων υλικών που χρειάζονται για μια κατασκευή. Αυτής της κατηγορίας οι κρατικές δαπάνες ταξινομούνται επιμέρους σε *δημόσια κατανάλωση* (κόστος λειτουργίας) και σε *δημόσιες επενδύσεις*.

Αντίστοιχα, η δημόσια κατανάλωση σχετίζεται με τρέχουσες δαπάνες, οι οποίες εμπεριέχουν τις δαπάνες δημοσίου για καταναλωτικά αγαθά τα οποία είναι αυτά που καλύπτουν ανάγκες για μια τρέχουσα περίοδο. Ως τέτοια κρίνονται έξοδα για ενοικιάσεις, κόστη γραφικής ύλης και μισθοδοσιών, αλλά και μισθώσεις για σταθερά αγαθά όπως είναι τα αρχεία και τα μεταφορικά μέσα. Αυτά θεωρούνται σταθερά και διαρκή γιατί λειτουργούν

ανεξάρτητα από το χρονικό όριο που έχουν παράγει οφέλη. Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της δημόσιας κατανάλωσης αποτελεί η βασική ταξινόμηση μισθώσεων σε *μισθολογικά κόστη* και σε *δαπάνες που απευθύνονται σε εμπορεύματα*. Αποτελεί γεγονός ότι η κατανάλωση του κοινού σε μακροπρόθεσμο χρόνο, στην Ελλάδα, οδηγεί στην διαπίστωση ότι εμφανίζει αύξηση σε απόλυτους και σχετικούς αριθμούς και περιλαμβάνει το μισό περίπου από τους μισθούς των ιδιωτικών και δημόσιων υπαλλήλων αντίστοιχα.

Επιπλέον, οι δαπάνες που αφορούν δημόσιες επενδύσεις αφορούν σε αυτές που σχετίζονται με την κατοχή κεφαλαιουχικών αγαθών. Επεξηγηματικά, αυτές οι επενδύσεις αφορούν αγαθά που απευθύνονται για παροχή υπηρεσιών και εξυπηρετούν την άμεση ικανοποίηση των αναγκών μιας κοινωνίας και συνδέονται με τις αλλαγές της αξίας των αποθεμάτων κράτους (Holtz-Eakin, & Lovely, 2017). Οι δημόσιες επενδύσεις λειτουργούν ως μια εξαίρεση στις δαπάνες σχετικά με την αγορά παλαιών κεφαλαιουχικών αγαθών, αφού αυτού του είδους οι δαπάνες δεν προσφέρουν το επιθυμητό αποτέλεσμα που είναι η δημιουργία εισοδήματος.

Παρόλα αυτά, η ταξινόμηση των δαπανών σε δημόσια κατανάλωση και σε δημόσιες επενδύσεις έρχεται αντιμέτωπη με κάποιες κομβικές δυσκολίες. Πιο συγκεκριμένα, προκύπτουν κάποια ερωτήματα αναλογικά με το περιεχόμενο της δημόσιας κατανάλωσης και επένδυσης αντίστοιχα. Πρέπει να αναφερθεί η διάκριση που τελείται βάσει του κριτηρίου παραγωγικότητας, το οποίο ενέχει επίσης ιδιαίτερες δυσκολίες (Atkinson & Stiglitz, 2015). Η μεγέθυνση της παραγωγικότητας εξαρτάται από το σύνολο των δημόσιων δαπανών σε αγαθά και λοιπές υπηρεσίες, καθώς η κάθε κατηγορία δημοσίων δαπανών – σχετικά με φύση και ποσό της δαπάνης - συντελεί λίγο πολύ στα ποσοστά αύξησης της οικονομίας.

Σε περίπτωση προσπάθειας για σύγκριση των δαπανών σχετικά με την συμβολή τους στην μεγέθυνση της παραγωγικότητας, προκύπτει μια πληροφόρηση σχετικά με τις πολιτικές εξουσίες. Αυτό συμβαίνει γιατί παρέχεται η δυνατότητα καθορισμού του τύπου αλλά και του σχετικού ποσού των δαπανών δημοσίου τομέα (Robinson, & Sensoy, 2016).

Όπως προαναφέρθηκε, η επόμενη ταξινόμηση των δημόσιων δαπανών αφορά τις δαπάνες για πληρωμές μεταφορών. Τέτοιες αφορούν τις δαπάνες που δε σχετίζονται με τη ζήτηση αγαθών και ως εκ τούτου συντελούν στην εισοδηματική παραγωγή διά μέσου της χρησιμοποίησης εισροών. Αυτές οι ενέργειες είναι οι μονές συναλλαγές μεταξύ του

κρατικού μηχανισμού και ιδιωτικών φορέων ή και ξένων χωρών. Αυτό συνεπάγεται πως το κόστος από αυτά δεν προκαλεί φυσική ζήτηση υπηρεσιών από πλευράς του κράτους. Αντίθετα, συντελεί στη μεγέθυνση των εισοδημάτων από ιδιωτικούς φορείς, χωρίς να αποτελεί αυτό αμοιβή. Αυτό συμβαίνει γιατί οι ιδιωτικοί φορείς εκμετάλλευσης δεν παρέχουν επιπλέον υπηρεσίες σε σχέση με τις δημόσιες (Sacchi, & Salotti, 2016).

Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι αυτή η κατηγορία αναφέρεται στην μεταφορά της δύναμης των αγορών από μια ορισμένη ομάδα ιδιωτικού φορέα σε μία άλλη ομάδα. Σε αυτήν την διαδικασία δεν υπάρχει κάποια επίδραση από κάποιον παραγωγικό μηχανισμό, καθώς αυτή τελείται από την μέθοδο φορολόγησης. Περιληπτικά, η επιμέρους ταξινόμηση των πληρωμών μεταφοράς εντοπίζεται στις *τρέχουσες μεταβιβάσεις, κυρίως, εσόδων* που με τη σειρά τους εμπεριέχουν μεταφορές εισοδημάτων σε ιδιωτικές οικείες. Βασικός στόχος είναι η μεγέθυνση του εισοδήματος των νομισμάτων σε ορισμένες ομάδες που προκύπτουν από τον κρατικό μηχανισμό και η αποδοτική αναδιανομή των εσόδων όπως και η ελάττωση της ανισότητας των εισοδημάτων, τα οποία αφορούν συντάξεις, μισθώσεις για αναπηρίες, ανεργία. Επίσης, οι πληρωμές μεταφοράς αφορούν και *επιδοτήσεις ιδιωτικών επιχειρήσεων*, οι οποίες έχουν δύο βασικές μορφές.

Από τις δύο βασικές μορφές, η πρώτη σχετίζεται με την χορήγηση χρηματικών ποσών από το κοινό προς τις μονάδες επιχειρήσεων, εφόσον τα ποικίλα αγαθά διατίθενται σε ιδιαίτερα χαμηλή τιμή στην κοινότητα εν συγκρίσει με την τρέχουσα αγορά. Η τρέχουσα αγορά καθορίζεται από τις αρχές ζήτησης-προσφοράς. Οι μεταξύ τους διαφορές καλύπτονται από την επιδότηση αυτής της κατηγορίας, η οποία παρουσιάζει πλεονέκτημα σχετικά με την αύξηση παραγωγής των προϊόντων μέσα σε μια επιχειρηματική συνθήκη (Robinson, & Sensoy, 2016).

Η δεύτερη μορφή επιχορήγησης είναι ιδιαίτερα σημαντική και λαμβάνεται ως βασικό κίνητρο που επιδρά στην δραστηριότητα των επιχειρήσεων ιδιωτικού τομέα. Αυτό συμβαίνει γιατί η υπάρχουσα μείωση στα κόστη παραγωγής των αγαθών οδηγεί σε τεχνητή αύξηση των κερδών. Ως τέτοιο παράδειγμα κρίνεται η μεταβολή των επιθυμιών των καταναλωτών αλλά και η αλλαγή σε τεχνολογικούς εξοπλισμούς. Γενικά, οι επιδοτήσεις συνολικά είναι ένα από τα πιο ισχυρά μέσα πολιτικής των κρατών, αφού με αυτά επιτυγχάνουν την προώθηση τομέων παραγωγής με στόχο την παροχή αποδεκτών και ικανοποιητικών αποτελεσμάτων. Σχετικά με τις τρέχουσες μεταβιβάσεις σε άλλες χώρες αναφέρεται πως σχετίζονται με μονομερή οφέλη εισοδημάτων προς ξένες χώρες και

εμπεριέχουν επιχορηγήσεις που αφορούν σπουδές εξωτερικού και γενικά συνεισφορές σε αυτό.

Τέλος, οι κεφαλαιακές μεταβιβάσεις περιλαμβάνουν διανομές κεφαλαίων σε ιδιωτικούς φορείς. Αυτές είναι κρατικές μεταβιβάσεις (παροχές), οι οποίες τελούνται για να καλυφθεί κάποιος κόστος από τα αγαθά του παγίου κεφαλαίου. Σύμφωνα με αυτό, οι επιχορηγήσεις σε ιδιωτικά κεφάλαια είναι το κόστος του μηχανολογικού εξοπλισμού, η αξία της κατασκευής ενός κτιρίου, οι μεταβιβάσεις κεφαλαίων σε νοικοκυριά, οι δαπάνες για αγορές σπιτιών όπως ορίζονται από τις κρατικές παροχές σε ορισμένες κοινωνικές τάξεις ή ορισμένα επαγγέλματα (Robinson, & Sensoy, 2016). Επομένως, ενώ υπάρχει δυσκολία ταξινόμησης των δαπανών δημοσίου, δεν πρέπει να παρακάμπτεται η επισήμανση της αναγκαιότητας των οικονομικών διακρίσεων, καθώς αυτές συντελούν στην ορθότητα της λειτουργίας μιας οικονομικής πολιτικής και σε άμεσες εκτιμήσεις με στόχο την υλοποίηση των καθορισμένων σκοπών και αναγκών.

Επόμενη κατηγοριοποίηση των δαπανών αποτελεί η **διοικητική ταξινόμηση** ως βασικό κριτήριο, και θεωρούνται ως κομβικό στάδιο σε διαδικασίες κατάρτισης και λειτουργίας των δημόσιων προϋπολογισμών μιας χώρας. Συνεπώς, οι δημόσιες δαπάνες ταξινομούνται και διοικητικά σε δαπάνες Κεντρικής Διοίκησης, Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Οργανισμών Ασφάλισης και σε έξοδα Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) (Kuhlmann, & Wollmann, 2014).

Ο τελευταίος τύπος ταξινόμησης σχετίζεται με κάποια λειτουργικά χαρακτηριστικά, αφού στηρίζεται σε ειδικές ανάγκες, οι οποίες προκύπτουν από κάθε δαπάνη. Πιο ειδικά, οι δαπάνες **λειτουργικής ταξινόμησης** απευθύνονται στην κάλυψη εκπαιδευτικών και κοινωνικών αναγκών. Σημειώνεται πως ο διαχωρισμός με βάση το κριτήριο των κοινωνικών αναγκών μπορεί να φαίνεται «εύκολος», αλλά εμφανίζει άλλες δυσκολίες όπως η ποικίλη και αδιάκοπη εξυπηρέτηση τρεχουσών αναγκών. Αυτού του τύπου οι δαπάνες εξυπηρετούν, επίσης, πληρωμές για δημόσια χρέη και τα γενικότερα διοικητικά έξοδα.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, αναφέρεται πως η διεύθυνση Οικονομικών και Κοινωνικών Υποθέσεων του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ασκεί παρεμβάσεις με σκοπό την πρόταση μιας λειτουργικής κατηγοριοποίησης των δαπανών δημοσίου σε επιμέρους κατηγορίες. Παρόλα αυτά, προς το παρόν, δεν υφίσταται κάποιος κοινά αποδεκτός διαχωρισμός με βάση τα επιχειρησιακά κριτήρια. Ως εκ τούτου, πολλοί ερευνητές κάνουν λόγο για ποικίλες

κατηγορίες (Atkinson & Stiglitz, 2015). Συμπληρωματικά, δε φαίνεται να τελείται κάποια κοινή ταξινόμηση δαπανών δημοσίου μεταξύ στατιστικών των χωρών. Για παράδειγμα, οι λογαριασμοί στην Ελλάδα κατηγοριοποιούν τις δαπάνες της εκάστοτε κυβέρνησης σε εφτά κατηγορίες, οι οποίες είναι η διοίκηση, η άμυνα, η δικαιοσύνη, η υγεία, η πρόνοια, η εκπαίδευση και λοιπές δραστηριότητες.

Κρίνεται ως ιδιαίτερα σημαντική η λειτουργική ταξινόμηση των δαπανών δημοσίου (Yeates, 2014). Η σημαντικότητά της έγκειται στο γεγονός ότι βάσει αυτής μπορεί να σταθμιστεί το κόστος αλλά και τα οφέλη. Με αυτόν τον τρόπο προκύπτει καλύτερη αξιολόγηση και έρευνα των δαπανών παρέχοντας ποικίλες διευκολύνσεις στην πολιτική εξουσία, εφόσον οι δαπάνες θα ιεραρχηθούν ορθολογικά. Ο βασικός στόχος είναι να μεγεθυνθεί και να επέλθει η κοινωνική ευημερία. Παράλληλα με αυτά, μια τέτοια διάκριση συντελεί στην δυνατότητα προσδιορισμού των προτεραιοτήτων της κυβέρνησης από πλευράς των πολιτών. Έτσι, θα διαφανεί ο βασικός στόχος της εκάστοτε κυβέρνησης και ποια ανάγκη εξυπηρετεί κάθε φορά αναλογικά με τα ποσοστά σημαντικότητας αυτής.

Ο λόγος ύπαρξης των δημόσιων δαπανών σχετίζεται κυρίως με την ικανότητα επίτευξης κάποιων στόχων που έχουν τεθεί και συνήθως σχετίζονται με την ικανότητα να ενισχυθούν κοινωνικά στοιχεία όπως η συνοχή, η πολιτική, αλλά και η εν γένει ανάπτυξη της οικονομίας. Ο στόχος της ανάπτυξης της οικονομίας είναι διττός: αφενός, αποτελεί έναν βασικό στόχο της πολιτικής που θα ακολουθήσει κάθε κράτος σε σχέση με την οικονομία – καθώς αυτή θα του επιτρέψει να έχει θετικά αποτελέσματα σε τομείς όπως η κοινωνική συνοχή, αλλά και η σύγκλιση στην οικονομία, και, αφετέρου, η ανάπτυξη στον οικονομικό τομέα οδηγεί επακολούθως και σε μια αύξηση στο εισόδημα κατά κεφαλήν, γεγονός απτό και εύκολο να γίνει κατανοητό από τα υπόλοιπα μέλη της κοινωνίας (Atkinson & Stiglitz, 2015).

Σχετικά με το πως σχετίζεται ο τομέας των δημοσίων δαπανών με την ανάπτυξη της οικονομίας και ο τρόπος που την επηρεάζει, καθώς και το πως συντελούν οι Δημόσιες Δαπάνες στην πορεία την οποία ακολουθεί η οικονομική άνοδος, αυτό δεν καθίσταται σαφές. Ένα από τα βασικά τμήματα της θεωρίας της οικονομικής επιστήμης αφορά την αδυναμία του κλάδου των Δημοσίων Δαπανών να παρέχει τα δημόσια αγαθά τα οποία απαιτούνται.

Στα πλαίσια της έρευνας των παραγόντων οι οποίοι καθορίζουν την ανάπτυξη της οικονομίας, ερευνώνται ακόμη και άλλα στοιχεία σχετικά με αυτά: ο αντίκτυπος που έχουν στην οικονομική ανάπτυξη οι δαπάνες του κράτους, η συνολική άνοδος σε κάθε επίπεδο, καθώς και τα κρατικά έσοδα. Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1960 υπήρξε μια ερευνητική προσπάθεια να συνδεθεί ο δείκτης της οικονομικής ανόδου με την εν γένει οικονομική πολιτική, ακόμη και το αν οι δημόσιες επενδύσεις επηρεάζουν με κάποιον τρόπο την οικονομική ευημερία. Η βασικότερη συμβολή ήταν των Arrow και Kutz (1970). Οι ερευνητές αυτή συνέβαλαν με τη δημιουργία ενός μοντέλου που προσμετρά και υπολογίζει τους καταναλωτές ως χρήσιμους στην κατανάλωση εξίσου ιδιωτικών και δημοσίων αγαθών, καθώς όλες οι δημόσιες επενδύσεις γίνονται αντιληπτές ως σημαντικές.

Ένα ακόμη μεγάλο τμήμα της ερευνητικής δουλειάς βασίζεται στο πως λειτουργούν και επηρεάζουν την παραγωγικότητα οι δημόσιες δαπάνες. Η μελέτη των Mastromarco και Woitek (2005) υποστηρίζει ότι η σχέση μεταξύ των δύο – δημοσίων δαπανών και παραγωγικότητας – είναι αρκετά μεγάλης σημασίας, καθώς οι μεν ασκούν μεγάλη επίδραση στη δε. Για παράδειγμα, έχουν διεξαχθεί εμπειρικές έρευνες οι οποίες αποδεικνύουν ότι η σημαντική μείωση στην παραγωγικότητα στις δεκαετίες του 1970 και 1980 στις ΗΠΑ σχετίζεται με τη σημαντική μείωση των δημοσίων δαπανών.

Όπως προαναφέρθηκε, η προσοχή που δίνεται στις δημόσιες δαπάνες επηρεάζει σημαντικά την αποτελεσματικότητα και την παραγωγικότητα του κράτους. Από τη στιγμή που τα κράτη κινούνται μέσα στα πλαίσια του παραγωγικού δυναμικού, τότε αναπόφευκτα υφίσταται και μια συσχέτιση με την ανάπτυξη της οικονομίας (Kumar & Russell, 2002). Ένα κράτος μπορεί, στα πλαίσια της παραγωγικής της λειτουργίας, να μην επιτυγχάνει κάποιες φορές το μέγιστο δυνατό επίπεδο παραγωγής – από τη στιγμή που είναι γνωστές οι εισροές που προέρχονται από τους οικονομικούς πόρους. Το προαναφερθέν φαινόμενο ονομάζεται «τεχνική αναποτελεσματικότητα» (Kumbhakar, et al., 2015). Πιο πρόσφατες μελέτες έχουν καταδείξει την εξαιρετική σημασία της σωστής χρήσης των πόρων που είναι διαθέσιμοι στο κράτος καθώς και τη σημασία της ποιοτικής δημοσιονομικής πολιτικής, ως στοιχεία που θα οδηγήσουν σε γενικότερη ευημερία της κοινωνίας.

Η επιτυχία που είχε πρόσφατα η επονομαζόμενη «ενδογενής ανάπτυξη» πυροδότησε τη δημιουργία μιας πληθώρας μοντέλων με στόχο να μελετήσουν την υπαρκτή σχέση μεταξύ της οικονομικής ανάπτυξης μακροπρόθεσμα και των δημοσίων δαπανών. Σύμφωνα με τον Barro (1990), οι δημόσιες δαπάνες σχετίζονται ως επί το πλείστον με την ιδιωτική, και όχι

τη δημόσια κατανάλωση, ενώ άλλες μελέτες έχουν στραφεί προς την υποστήριξη ότι όλες οι δημόσιες δαπάνες είναι κατ' ουσίαν παραγωγικές. Ωστόσο, μια πληθώρα μελετών εξετάζει το αν αυτό ισχύει, και αν οι δαπάνες μπορούν να είναι και μη παραγωγικές. Τα αποτελέσματα ήταν μεικτά: κάποιες απέδειξαν ότι το πως ένα προϊόν εξελίσσεται γενικά δεν σχετίζεται θετικά στο ΑΕΠ με την κρατική κατανάλωσή του, ενώ άλλες απέδειξαν ότι οι δημόσιες δαπάνες σχετίζονται θετικά με την ανάπτυξη των προϊόντων. Η έρευνα του Αγγελόπουλου (2007) επεσήμανε ότι ένα πλήθος συνιστωσών πρέπει να αναπτυχθεί σχετικά και με τις δημόσιες δαπάνες αλλά και με τα κίνητρα στη φορολογία, ενώ η έρευνα του Devarajan (1996) επιχείρησε να εξετάσει τη σχέση μεταξύ της οικονομικής ανάπτυξης και των δημοσίων δαπανών. Τέλος, οι Atkinson & Stiglitz (2015) δημιούργησαν ένα μοντέλο με σκοπό να διακρίνει τις δημόσιες δαπάνες μελετώντας τον τρόπο με τον οποίο οι παραγωγικές και οι μη παραγωγικές δημόσιες δαπάνες συσχετίζονται.

Το μοντέλο των Atkinson & Stiglitz παρουσιάζει τις διαφορές μεταξύ της παραγωγής και του μη παραγωγικού κόστους και πως αυτά τα δύο επιδρούν στην ανάπτυξη της οικονομίας σε βάθος χρόνου. Χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από 115 χώρες, με χρονολογική σειρά, τα οποία απέδειξαν μια αρνητική συσχέτιση μεταξύ του πραγματικού ποσοστού του ΑΕΠ, που αποτελούσε την εξαρτημένη μεταβλητή, και το ποσό της δημόσιας κατανάλωσης παρουσιαζόμενο ως ποσοστό επί του ΑΕΠ, που αποτελούσε μία από τις ανεξάρτητες μεταβλητές – ακόμη μια ανεξάρτητη μεταβλητή αποτέλεσαν οι δημόσιες δαπάνες, οι οποίες εν τέλει συσχετίζονται θετικά με την οικονομική αναπτυξιακή πορεία της χώρας. Η θετική αυτή συσχέτιση ήταν αναμενόμενη, καθώς ο τύπος που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό του ΑΕΠ έχει ως μεταβλητές και τις κρατικές επενδύσεις και τις δημόσιες δαπάνες.

Ακόμη ένα στοιχείο το οποίο έχει μελετηθεί εκτεταμένα είναι το μέγεθος το οποίο θα έπρεπε να έχει ο δημόσιος τομέας και οι δαπάνες. Η μελέτη του Karras (1996) αποδεικνύει ότι ο τελευταίος αιώνας έχει γνωρίσει κατά γενική ομολογία αυξήσεις στις οικονομίες σε αρκετά σταθερά πλαίσια, με λίγες μόνο διακυμάνσεις. Ορισμένα εμπειρικά αποτελέσματα περί δημοσίων δαπανών αντιτίθενται σε αυτό· η έρευνα του Ram (1986) αποδεικνύει ότι η αναπτυξιακή δράση της χώρας επηρεάζεται θετικά από τις δημόσιες δαπάνες.

Ένα ακόμη μέρος της βιβλιογραφίας προχωράει σε διάκριση των δαπανών σε «παραγωγικές» και «αντιπαραγωγικές». Η διάκριση αυτή σχετίζεται με την δυνατότητα ενός κράτους να βελτιώσει την απόδοσή του στον οικονομικό τομέα αλλάζοντας τους αριθμούς των δαπανών που είναι παραγωγικές και αντιπαραγωγικές. Για παράδειγμα, η έρευνα των

Easterly και Rebelo (1993) που σχετίζεται με το είδος των επενδύσεων που μπορούν να συμβάλλουν παραγωγικά στην ανάπτυξη της κρατικής οικονομίας απέδειξε ότι οι επενδύσεις που γίνονται στον τομέα των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών έχουν σημαντικά θετική επίδραση στην ανάπτυξη της οικονομίας. Όλες οι άλλες κατηγορίες δημοσίων δαπανών τίθενται υπό συζήτηση σχετικά με το αν είναι παραγωγικές ή αντιπαραγωγικές· για παράδειγμα οι έρευνες των Tullock (1987) και Summers και Heston (1988) ορίζουν τις δαπάνες που γίνονται για την στρατιωτική άμυνα και την εκπαίδευση ως μέρος της δημόσιας κατανάλωσης, οπότε ως «μη παραγωγικές», ενώ σε αντίθεση έρχονται οι δαπάνες που γίνονται σε υποδομές που αποσκοπούν στο να μειώσουν την αναποτελεσματικότητα στον τεχνικό τομέα των ιδιωτικών παραγωγών (Kumbhakar, et al. 2015).

Γενικότερα πολλές έρευνες έχουν αφιερωθεί στη μελέτη σχετικά με τη σταθερότητα που διέπει τις δημόσιες δαπάνες, όπως και στη σημασία και τον αντίκτυπο που έχουν οι δημόσιες δαπάνες (Mastromarco & Woitek, 2005). Όπως έχει προαναφερθεί, μέρος των ερευνών έχουν αποδείξει ότι η παραγωγικότητα και οι δημόσιες δαπάνες συσχετίζονται θετικά (Aschauer, 1989, Minnell, 1990).

Οι κυβερνητικές δαπάνες που καταβλήθηκαν από το δημόσιο στα περισσότερα κράτη είχαν σημαντική άνοδο τα τελευταία 15 έτη, γεγονός που εμφανίζεται στο ποσοστό του ΑΕΠ. Έχει προταθεί πρόσφατα μια μέθοδος με σκοπό να αξιολογηθεί η ουσία των δημοσίων δαπανών. Ειδικότερα, έχουν προταθεί δύο βασικές μορφές αξιολόγησης των δημοσίων δαπανών σχετικά με την αποτελεσματικότητά τους, και μία εξ αυτών είναι η αξιολόγηση, η οποία σχετίζεται με την μακροοικονομική προσέγγιση. Η προσέγγιση αυτή έχει ως στόχο να αναλυθούν και να αξιολογηθούν οι δημόσιες δαπάνες στο σύνολό τους. Μια πρώτη εφαρμογή αυτής της μεθόδου έγινε σε 18 κράτη με αναπτυσσόμενη βιομηχανία, υπολογίζοντας και αξιολογώντας τις δημόσιες δαπάνες τους.

Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι ήδη από τον 19^ο αιώνα προτάθηκε και ξεκίνησε να εφαρμόζεται η ενοποίηση της Ευρώπης σε ευρύτερο οικονομικό πλαίσιο συμπεριλαμβανομένων των δημοσίων δαπανών, καθώς και η εκκίνηση της χρήσης κοινού νομίσματος. Μέσα στο πέρας των δεκαετιών σημειώθηκαν αρκετές περιπτώσεις όπου νομισματικές συνεργασίες μεταξύ χωρών κυριαρχούσε. Η πρώτη σημαντική περίπτωση παρουσιάζεται το 1865, όταν δημιουργήθηκε μια συνεργασία μεταξύ Γαλλίας, Ιταλίας, Βελγίου και Ελβετίας, η οποία ονομάστηκε «Λατινική Νομισματική Ένωση» και

χρησιμοποιούσε το γαλλικό φράγκο. Σκοπός της ήταν να προωθήσει την τυποποίηση κοινού νομίσματος από χρυσό και ασήμι με διαφορά αξίας, εγχείρημα που απέτυχε, συνοδευόμενο από ένα πλεόνασμα αργύρου στις αρχές τις δεκαετίας του 1870 που οδήγησε σε σταθεροποίηση της τιμής μεταξύ των δύο αυτών μετάλλων.

Πιο πρόσφατα, με επιτυχία στέφθηκαν προσπάθειες του Μηχανισμού Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (European Exchange Rate Mechanism – ERM), ο οποίος αποτέλεσε μια από τις βασικότερες αναπτυξιακές συνιστώσες μεταξύ των νομισματικών σχέσεων των ευρωπαϊκών κρατών. Καθόρισε ορισμένες βασικές διαδικασίες λειτουργίας, οι οποίες με τη σειρά τους καθόρισαν τον μηχανισμό που ορίζει τις ισοτιμίες μεταξύ των συναλλαγμάτων. Η επιτυχία του ήταν αρκετά μεγάλη ως τα μέσα της δεκαετίας του 1992, και κυρίως τη δεκαετία του 1980, λόγω της μείωσης του πληθωρισμού σε όλα τα ευρωπαϊκά κράτη-μέλη του μηχανισμού και της εδραίωσης σταθερών ισοτιμιών στο συνάλλαγμα.

Το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα ιδρύθηκε και τέθηκε σε λειτουργία την 13/03/1979. Οι βασικοί του στόχοι ήταν να σταθεροποιήσει σχετικά τη μεταβλητότητα των ισοτιμιών του συναλλάγματος μεταξύ των κρατών-μελών, με σκοπό τη δημιουργία μιας χρηματοπιστωτικής πολιτικής που θα αφορά και την αξία της ισοτιμίας του συναλλάγματος. Ένα από τα βασικά στοιχεία αποτελούσε το κοινό νόμισμα, το οποίο πλέον ήταν επίσημο και, από τη στιγμή της υιοθέτησής του από ένα κράτος, δε θα μπορούσε να μεταβληθεί. Για να πραγματοποιηθεί το εγχείρημα αυτό πρακτικά, όλοι οι διοικητικοί υπάλληλοι των Κεντρικών Τραπεζών κατάρτισαν μια έκθεση, σε συνεργασία και με τους ειδικούς αρμόδιους προέδρους, όπως αυτοί ορίστηκαν από την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση. Από την έκθεση αυτή προέκυψε η ανακοίνωση της απόφασης που λήφθηκε τον Ιούνιο του 1989 από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Μαδρίτη, το οποίο προέβλεπε την εκκίνηση της πρώτης φάσης δημιουργίας και λειτουργίας της Οικονομικής και Νομισματικής ένωσης από 1 Ιουλίου του 1990, αποδεσμεύοντας χρηματικά κεφάλαια και τονώνοντας το Διοικητικό Συμβούλιο όλων των συμμετεχόντων στη διάσκεψη τραπεζών (Atkinson & Stiglitz, 2015).

Λίγα χρόνια μετά συνάφθηκε η Συνθήκη του Μάαστριχτ, το 1992, η οποία προέβλεπε την πληρότητα στον οικονομικό τομέα. Στη Συνθήκη αυτή ορίστηκαν ορισμένα κριτήρια, το βασικότερο από τα οποία προβλέπει την πληρότητα όλων των προβλεπόμενων κανόνων.

Τον Μάιο του 1998 ορίστηκαν τα κράτη που θα μετέβαλλαν το νόμισμά τους σε ευρώ (€), και τον Ιούνιο του ίδιου έτους η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) εκκίνησε τις

λειτουργίες της με έδρα την Φρανκφούρτη. Η Ελλάδα μπήκε στην συμφωνία αυτή, υιοθετώντας το νέο νόμισμα, τον Ιανουάριο του 2001. Από τον Ιανουάριο του 2002 τα δώδεκα βασικά ευρωπαϊκά κράτη και εν συνεχεία και τα υπόλοιπα δεκαεπτά κράτη-μέλη της ευρωπαϊκής ζώνης προχώρησαν σε ανταλλαγή του νομίσματός τους με ευρώ, εκτός της Δανίας, της Σουηδίας και της Μεγάλης Βρετανίας. Όσα κράτη ανήκουν στη ζώνη του ευρώ, δημιουργούν συνεργασίες και κοινό ενδιαφέρον για δημοσιονομικές πολιτικές.

4. ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται η Μεθοδολογία σύμφωνα με την οποία πραγματοποιήθηκε η έρευνα. Η μεθοδολογία χωρίζεται στους τομείς : Ερευνητικοί σκοποί-ερωτήματα, Σχεδιασμός Έρευνας, Δείγμα, Εργαλεία Ανάλυσης και Περιορισμοί-Προβλήματα έρευνας

Η συγκεκριμένη έρευνα έχει σκοπό να μελετήσει τους δείκτες των Δημοσίων δαπανών (% ΑΕΠ), των Γενικών δαπανών κυβέρνησης (IMF), των Στρατιωτικών δαπανών (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος), των Στρατιωτικών δαπανών (% των κρατικών δαπανών) και του CPI, την περίοδο 1995-2018. Σκοπός της έρευνας είναι να διερευνήσει την συσχέτιση του δείκτη CPI με τους υπόλοιπους δείκτες και κυρίως με αυτόν των Δημοσίων δαπανών (% ΑΕΠ). Να σημειωθεί ότι ο δείκτης CPI αλλά και οι συσχετίσεις με αυτόν τον δείκτη μελετήθηκαν χωριστά τις χρονικές περιόδους 1995-2011 και 2012-2018 λόγω του διαφορετικού συστήματος μέτρησης του δείκτη.

Με βάση τους ερευνητικούς σκοπούς της μελέτης διατυπώνονται τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:

1. Ποια είναι η σχέση του δείκτη CPI με τους δείκτες των Δημοσίων δαπανών (% ΑΕΠ), των Γενικών δαπανών κυβέρνησης (IMF), των Στρατιωτικών δαπανών (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος), των Στρατιωτικών δαπανών (% των κρατικών δαπανών) και του CPI, τις περιόδους 1995-2011 και 2012-2018;
2. Ο δείκτης των Δημοσίων δαπανών (% του ΑΕΠ) αποτελεί προβλεπτικό παράγοντα του δείκτη CPI για τις περιόδους 1995-2011 και 2012-2018;

Γενικότερα, μια ποσοτική έρευνα με χρήση δευτερογενή δεδομένων διεξήχθη, καθώς σκοπός είναι να διερευνηθεί η συσχέτιση μεταβλητών (Hayes, 2013). Η ποσοτική έρευνα εξηγεί με αριθμητικό-μαθηματικό τρόπο τα υπό μελέτη φαινόμενα (Muijs, 2004) και έχει σκοπό να ανακαλύψει κάτι καινούριο (Lowe, 2011). Βασικά πλεονεκτήματα της είναι ότι μπορεί να αποθηκεύσει μεγάλο όγκο πληροφοριών σε σύντομο χρονικό διάστημα και να οδηγήσει τον ερευνητή σε αντικειμενικά συμπεράσματα (Cohen, Manion & Morrison, 2007).

Στην παρούσα εργασία μελετήθηκαν οι δείκτες των Δημοσίων δαπανών (% ΑΕΠ), των Γενικών δαπανών κυβέρνησης (IMF), των Στρατιωτικών δαπανών (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος), των Στρατιωτικών δαπανών (% των κρατικών δαπανών) και του CPI, την περίοδο 1995-2018. Τα δεδομένα αντλήθηκαν από τις παρακάτω ιστοσελίδες:

- <https://www.transparency.org/cpi2018>
- <https://data.imf.org/?sk=5804C5E1-0502-4672-BDCD-671BCDC565A9>
- <https://www.sipri.org/databases/milex>

Η στατιστική ανάλυση των δευτερογενών δεδομένων που συλλέχθηκαν πραγματοποιήθηκε στο στατιστικό πρόγραμμα IBM SPSS 24 και στο λογισμικό Microsoft office Excel 2016 το οποίο χρησιμοποιήθηκε κυρίως για σχεδιασμό Γραφημάτων.

Οι μεταβλητές της έρευνας παρουσιάστηκαν αρχικά με χρήση των περιγραφικών μέτρων της μέση τιμής, διαμέσου, τυπικής απόκλισης, συντελεστή λοξότητας και κύρτωσης, ελάχιστης και μέγιστης τιμής. Γραφικά, η παρουσίαση των μεταβλητών της έρευνας πραγματοποιήθηκε μέσω ιστογραμμάτων συχνοτήτων και χρονοσειρών.

Πραγματοποιήθηκε επίσης και έλεγχος κανονικότητας με χρήση του Shapiro Wilk test. Η αρχική υπόθεση είναι ότι οι μεταβλητές ακολουθούν την κανονική κατανομή και η εναλλακτική ότι δεν την ακολουθούν. Στις περιπτώσεις που η κανονικότητα δεν ικανοποιήθηκε χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής συσχέτισης Spearman για εύρεση γραμμικών συσχετίσεων μεταξύ ποσοτικών μεταβλητών, ενώ στις περιπτώσεις που ικανοποιήθηκε χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής συσχέτισης Pearson. Οι συντελεστές συσχέτισης Pearson και Spearman παίρνουν τιμές στο διάστημα $[-1,1]$ όπου τιμές κοντά στο 1 υποδηλώνουν θετική συσχέτιση ενώ τιμές κοντά στο -1 αρνητική συσχέτιση. Τιμές κοντά στο 0 υποδηλώνουν ανυπαρξία συσχέτισης. Η αρχική υπόθεση είναι ότι οι μεταβλητές είναι γραμμικά ασυσχετίστες και η εναλλακτική ότι είναι γραμμικά συσχετισμένες.

Τέλος, χρησιμοποιήθηκε απλή ανάλυση παλινδρόμησης με εξαρτημένη μεταβλητή το CPI και ανεξάρτητη μεταβλητή τις Δημόσιες Δαπάνες (% του ΑΕΠ). Η αρχική υπόθεση για το μοντέλο είναι ότι δεν προσαρμόζεται στα δεδομένα και η εναλλακτική ότι προσαρμόζεται. Ο βαθμός προσαρμογής προσδιορίστηκε από τον συντελεστή $AdjR^2$ που παίρνει τιμές στο

διάστημα $[0,1]$. Τιμές του R^2 κοντά στο 1 υποδηλώνουν τέλεια προσαρμογή ενώ τιμές κοντά στο 0 μη προσαρμογή. Πρακτικά στις έρευνες, ικανοποιητικές θεωρούνται οι τιμές άνω του 0,4. Η αρχική υπόθεση για τους συντελεστές του μοντέλου είναι ότι είναι μηδέν και η εναλλακτική ότι είναι μη μηδενικοί. (Κολυβά-Μαχαίρα & Μπόρα-Σέντα, 1998). Η στάθμη σημαντικότητας σε όλα τα τεστ ορίστηκε στο 5%. Συνεπώς η αρχική υπόθεση γίνεται δεκτή όταν $p\text{-value} \geq 0,05$ και απορρίπτεται όταν $p\text{-value} < 0,05$. (Σιώμκος & Μαύρος, 2008).

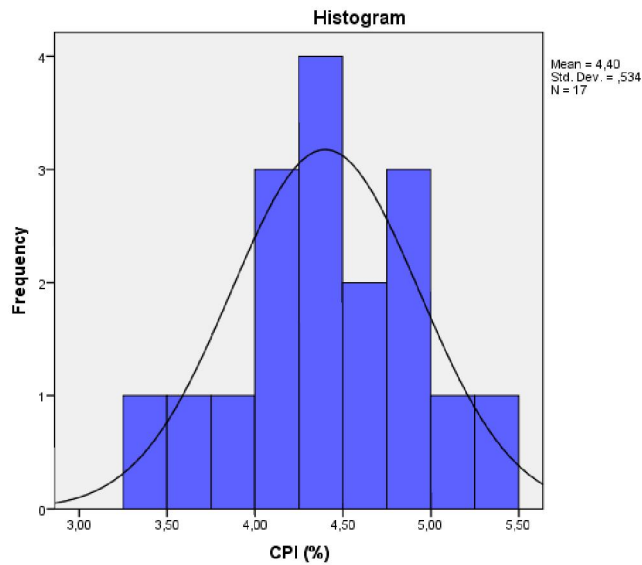
Ως περιορισμοί και προβλήματα της έρευνας μπορεί να θεωρηθεί ότι η περίοδος 2012-2018 είχε μόνο 7 παρατηρήσεις, συνεπώς ήταν πολύ μικρός ο αριθμός για να προκύψουν στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ των Δημοσίων δαπανών (% του ΑΕΠ) και του CPI. Επίσης ο δείκτης CPI, μετρήθηκε με διαφορετικό σύστημα μέτρησης την περίοδο 2012-2018 σε σχέση με την περίοδο 1995-2011. Τα αποτελέσματα κρίνονται επισφαλής για εκείνη την περίοδο και προτείνεται να μελετηθούν ξανά στο μέλλον.

4.1. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Ο Πίνακας 4 παρουσιάζει τα αποτελέσματα σχετικά με τον δείκτη **CPI** για την χρονική περίοδο 1995-2011. Προκύπτει ο δείκτης CPI έχει μέση τιμή $4,40 \pm 0,53$, ελάχιστη 3,40 και μέγιστη 5,35. Η διάμεσος είναι 4,30, ο συντελεστής λοξότητας είναι αρνητικός (-0,24), γεγονός που σημαίνει ότι οι περισσότερες παρατηρήσεις είναι αριστερά της κορυφής, ενώ ο συντελεστής κύρτωσης μικρότερος από 3 (-0,35) γεγονός που υποδηλώνει ότι η κατανομή είναι πλατύκυρτη. Η υπόθεση της κανονικότητας έγινε δεκτή ($p=0,763 > 0,05$) με χρήση του Shapiro Wilk test, ενώ το ιστόγραμμα συχνοτήτων του δείκτη CPI παρουσιάζεται στο Γράφημα 7.

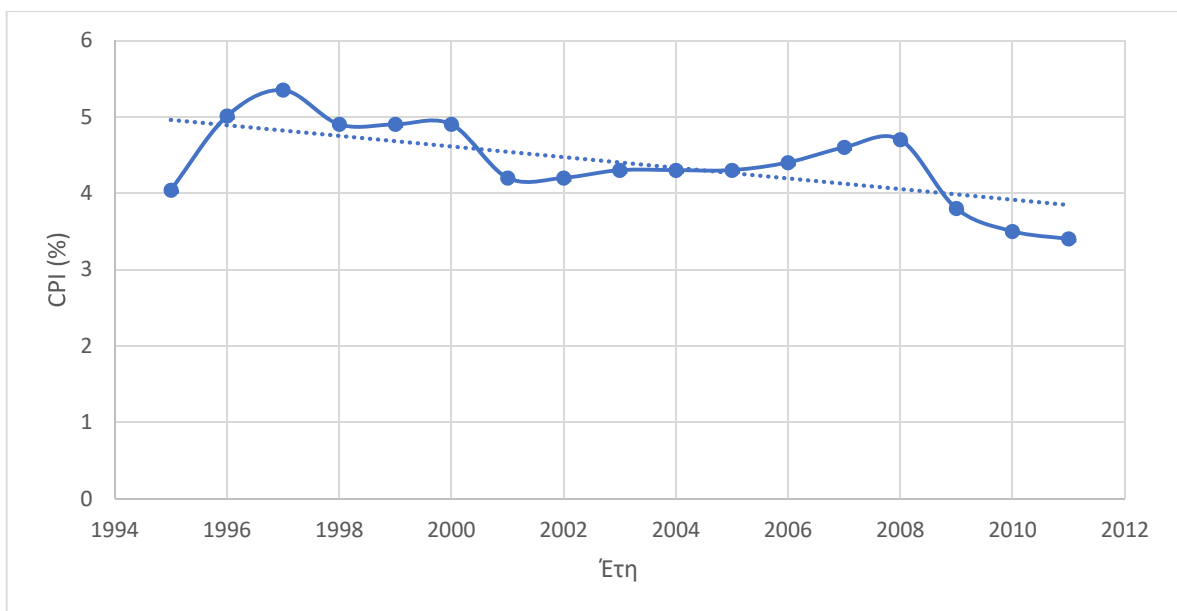
Πίνακας 4. Περιγραφικά στοιχεία του δείκτη CPI (%) της περιόδου 1995-2011

Στατιστικό	Τιμή
Μέση τιμή	4,40
Διάμεσος	4,30
Τυπική απόκλιση	0,53
Συντελεστής λοξότητας	-0,24
Συντελεστής κύρτωσης	-0,35
Ελάχιστη τιμή	3,40
Μέγιστη τιμή	5,35
Shapiro Wilk	0,763

Γράφημα 7. Ιστόγραμμα συχνοτήτων του δείκτη CPI της περιόδου 1995-2011

Το Γράφημα 8 παρουσιάζει την χρονοσειρά των τιμών του δείκτη CPI της περιόδου 1995-2011. Προκύπτει ότι ο δείκτης CPI είχε ανοδική πορεία τις περιόδους 1995-1997 και 2002-2008 ενώ πτωτική τις περιόδους 1997-2002 και 2008-2011. Η πορεία του δείκτη CPI την περίοδο 1995-2011 είναι στατιστικά σημαντικά πτωτική ($r_s = -0,573$, $p < 0,05$) όπως παρουσιάζεται στα αποτελέσματα του Πίνακα 5, ενώ στο Γράφημα 8 παρουσιάζεται και η γραμμική φθίνουσα τάση.

Γράφημα 8. Χρονοσειρά τιμών του δείκτη CPI της περιόδου 1995-2011

Πίνακας 5. Συσχέτιση Pearson CPI * Έτη για την περίοδο 1995-2011

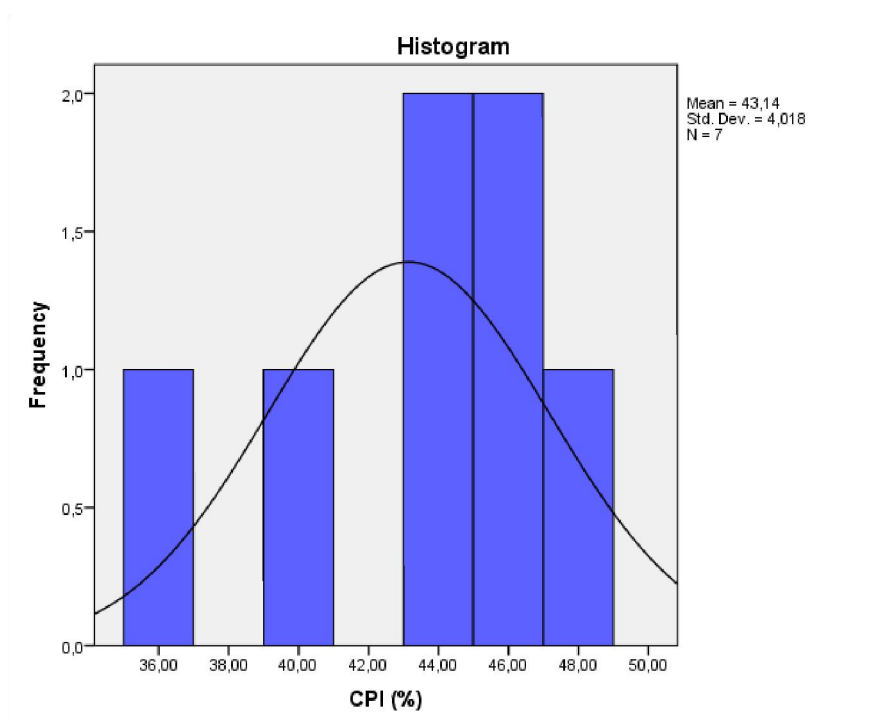
Συσχέτιση Pearson	CPI
Έτη	-0,573*

*Στατιστικά σημαντική συσχέτιση σε στάθμη 5%

Ο Πίνακας 6 παρουσιάζει τα αποτελέσματα σχετικά με τον δείκτη CPI για την χρονική περίοδο 2012-2018. Προκύπτει ο δείκτης CPI έχει μέση τιμή $43,14 \pm 4,02$, ελάχιστη 36 και μέγιστη 48. Η διάμεσος είναι 44, ο συντελεστής λοξότητας είναι αρνητικός (-0,90), γεγονός που σημαίνει ότι οι περισσότερες παρατηρήσεις είναι αριστερά της κορυφής, ενώ ο συντελεστής κύρτωσης μικρότερος από 3 (0,57) γεγονός που υποδηλώνει ότι η κατανομή είναι πλατύκυρτη. Η υπόθεση της κανονικότητας έγινε δεκτή ($p=0,703 > 0,05$) με χρήση του Shapiro Wilk test, ενώ το ιστόγραμμα συχνοτήτων του δείκτη CPI παρουσιάζεται στο Γράφημα 9.

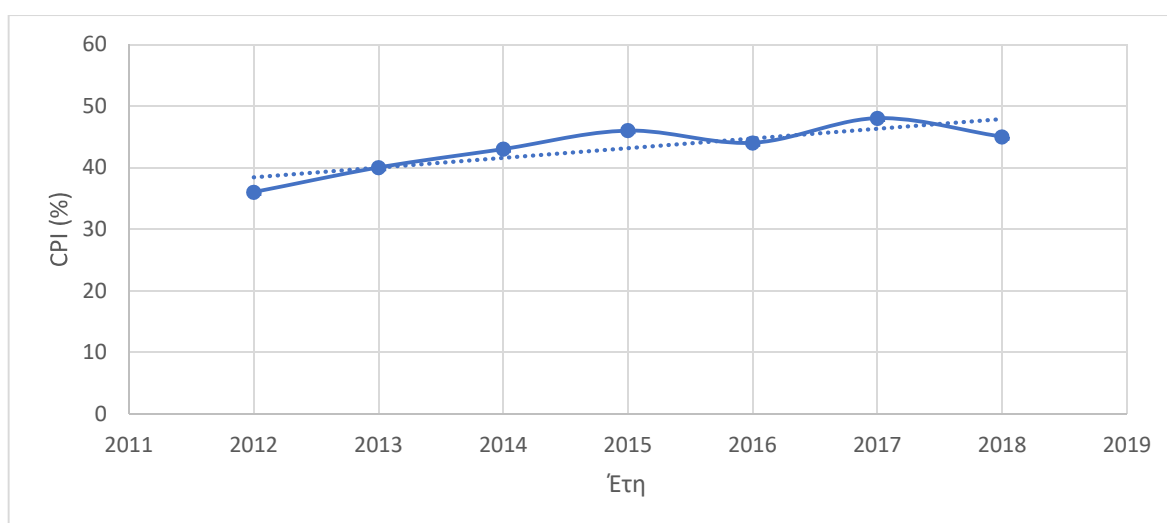
Πίνακας 6. Περιγραφικά στοιχεία του δείκτη CPI της περιόδου 2012-2018

Στατιστικό	Τιμή
Μέση τιμή	43,14
Διάμεσος	44,00
Τυπική απόκλιση	4,02
Συντελεστής λοξότητας	-0,90
Συντελεστής κύρτωσης	0,57
Ελάχιστη τιμή	36,00
Μέγιστη τιμή	48,00
Shapiro Wilk	0,703

Γράφημα 9. Ιστόγραμμα συχνοτήτων του δείκτη CPI της περιόδου 2012-2018

Το Γράφημα 10 παρουσιάζει την χρονοσειρά των τιμών του δείκτη CPI της περιόδου 2012-2018. Προκύπτει ότι ο δείκτης CPI είχε ανοδική πορεία τις περιόδους 2012-2015 και 2016-2017 ενώ πτωτική τις περιόδους 2015-2016 και 2017-2018. Η πορεία του δείκτη CPI την περίοδο 2012-2018 είναι στατιστικά σημαντικά ανοδική ($r_s = 0,845$, $p < 0,05$) όπως παρουσιάζεται στα αποτελέσματα του Πίνακα 7, ενώ στο Γράφημα 10 παρουσιάζεται και η γραμμική αύξουσα τάση.

Γράφημα 10. Χρονοσειρά τιμών του δείκτη CPI της περιόδου 2012-2018

Πίνακας 7. *Συσχέτιση Pearson CPI * Έτη για την περίοδο 2012-2018*

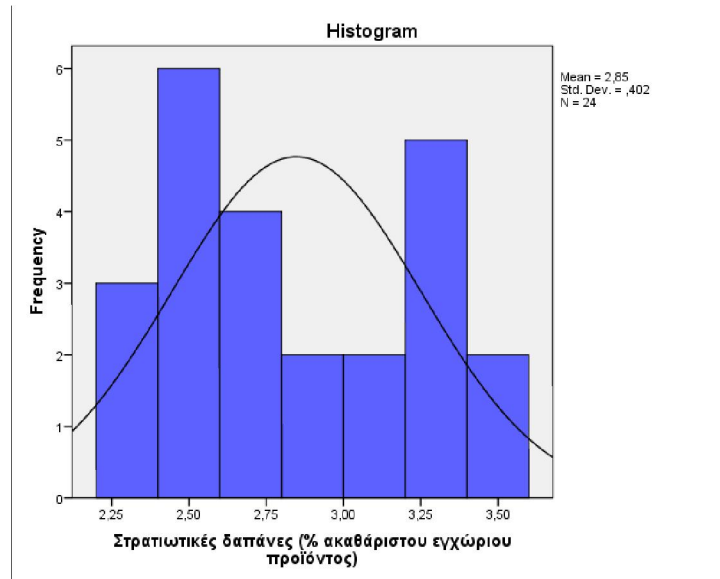
Συσχέτιση Pearson	CPI
Έτη	0,845*

*Στατιστικά σημαντική συσχέτιση σε στάθμη 5%

Ο Πίνακας 8 παρουσιάζει τα αποτελέσματα των **Στρατιωτικών δαπανών (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος)**. Προκύπτει ότι κατά την περίοδο 1995-2018, ο δείκτης των Στρατιωτικών δαπανών (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος) έχει μέση τιμή $2,85 \pm 0,40$, ελάχιστη 2,33 και μέγιστη 3,53. Η διάμεσος είναι 2,76, ο συντελεστής λοξότητας είναι θετικός (0,31), γεγονός που σημαίνει ότι οι περισσότερες παρατηρήσεις είναι δεξιά της κορυφής, ενώ ο συντελεστής κύρτωσης μικρότερος από 3 (-1,47) γεγονός που υποδηλώνει ότι η κατανομή είναι πλατύκυρτη. Η υπόθεση της κανονικότητας απορρίφθηκε ($p=0,027 < 0,05$) με χρήση του Shapiro Wilk test, ενώ το ιστόγραμμα συχνοτήτων του δείκτη των Στρατιωτικών δαπανών (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος) παρουσιάζεται στο Γράφημα 11.

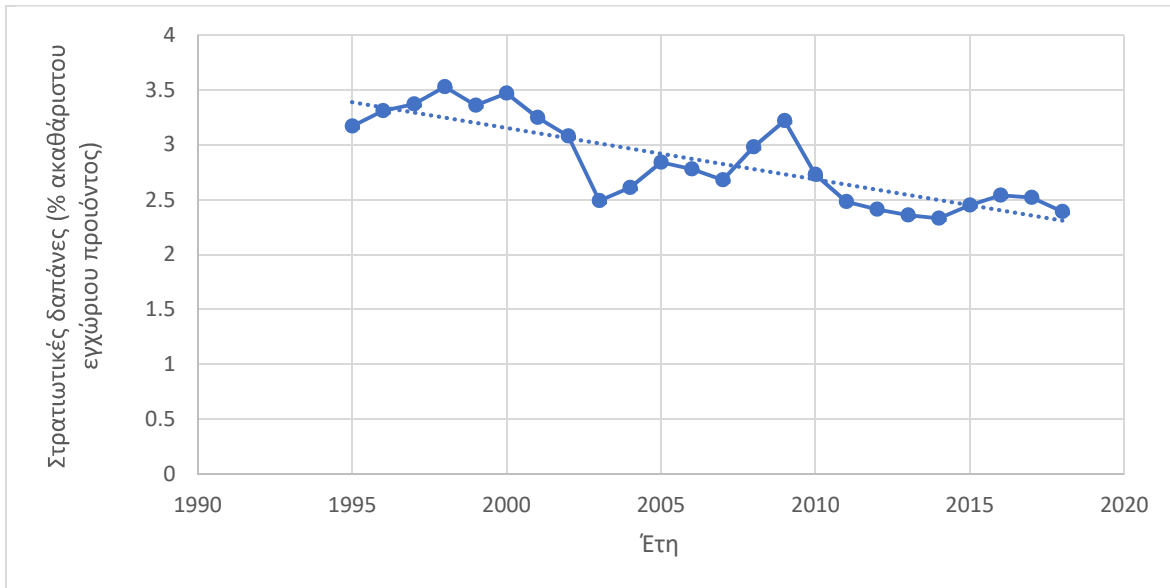
Πίνακας 8. *Περιγραφικά στοιχεία του δείκτη των Στρατιωτικών δαπανών (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος)*

Στατιστικό	Τιμή
Μέση τιμή	2,85
Διάμεσος	2,76
Τυπική απόκλιση	0,40
Συντελεστής λοξότητας	0,31
Συντελεστής κύρτωσης	-1,47
Ελάχιστη τιμή	2,33
Μέγιστη τιμή	3,53
Shapiro Wilk	0,027

Γράφημα 11. Ιστόγραμμα συχνοτήτων του δείκτη των Στρατιωτικών δαπανών (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος)

Το Γράφημα 12 παρουσιάζει την χρονοσειρά των τιμών του δείκτη των Στρατιωτικών δαπανών (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος) της περιόδου 1995-2018. Προκύπτει ότι ο δείκτης των Στρατιωτικών δαπανών (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος) είχε μία πτωτική πορεία τις περιόδους 1998-2003 και 2009-2018 ενώ αύξουσα τις περιόδους 2003-2009 και 1995-1998. Σύμφωνα με τον Πίνακα 9, τα τελευταία χρόνια υπάρχει στατιστικά σημαντική μείωση ($r_s = -0,824$, $p < 0,01$) του δείκτη των Στρατιωτικών δαπανών (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος) στην Ελλάδα, ενώ στο Γράφημα 12 παρουσιάζεται και η γραμμική μείωση.

Γράφημα 12. Χρονοσειρά τιμών του δείκτη των Στρατιωτικών δαπανών (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος) της περιόδου 1995-2018

Πίνακας 9. Συσχέτιση Spearman Στρατιωτικές δαπάνες(% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος)* Έτη

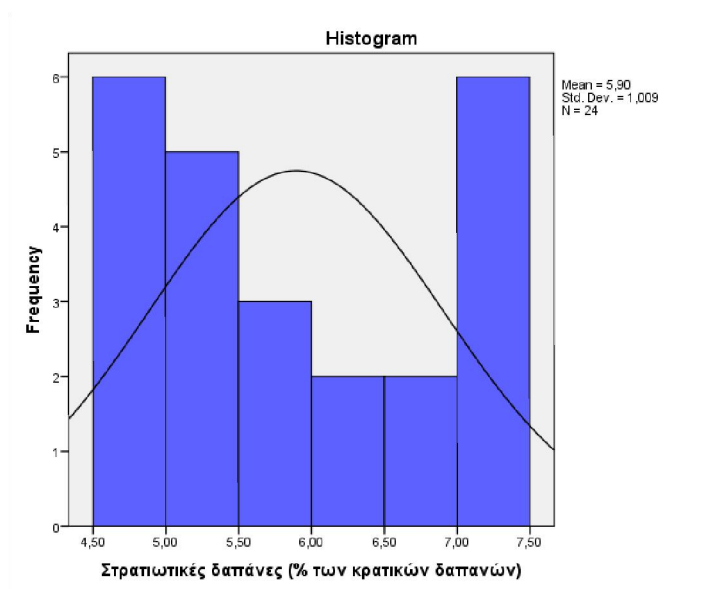
Συσχέτιση Spearman	Στρατιωτικές δαπάνες (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος)
Έτη	-0,824**

**Στατιστικά σημαντική συσχέτιση σε στάθμη 1%

Ο Πίνακας 10 παρουσιάζει τα αποτελέσματα των **Στρατιωτικών δαπανών (% των κρατικών δαπανών)**. Προκύπτει ότι κατά την περίοδο 1995-2018, ο δείκτης των Στρατιωτικών δαπανών (% των κρατικών δαπανών) έχει μέση τιμή $5,90 \pm 1,01$, ελάχιστη 4,56 και μέγιστη 7,46. Η διάμεσος είναι 5,78, ο συντελεστής λοξότητας είναι θετικός (0,22), γεγονός που σημαίνει ότι οι περισσότερες παρατηρήσεις είναι δεξιά της κορυφής, ενώ ο συντελεστής κύρτωσης μικρότερος από 3 (-1,38) γεγονός που υποδηλώνει ότι η κατανομή είναι πλατύκυρτη. Η υπόθεση της κανονικότητας απορρίφθηκε ($p=0,046 < 0,05$) με χρήση του Shapiro Wilk test, ενώ το ιστόγραμμα συχνοτήτων του δείκτη των Στρατιωτικών δαπανών (% των κρατικών δαπανών) παρουσιάζεται στο Γράφημα 13.

Πίνακας 10. Περιγραφικά στοιχεία του δείκτη των Στρατιωτικών δαπανών (% των κρατικών δαπανών)

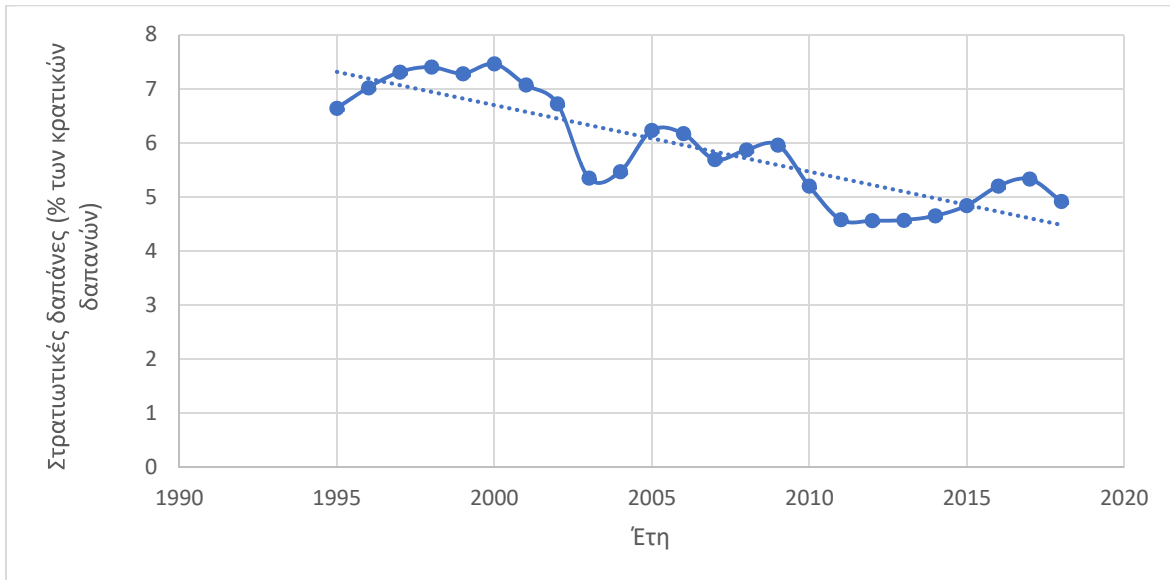
Στατιστικό	Τιμή
Μέση τιμή	5,90
Διάμεσος	5,78
Τυπική απόκλιση	1,01
Συντελεστής λοξότητας	0,22
Συντελεστής κύρτωσης	-1,38
Ελάχιστη τιμή	4,56
Μέγιστη τιμή	7,46
Shapiro Wilk	0,046

Γράφημα 13. Ιστόγραμμα συχνοτήτων του δείκτη των Στρατιωτικών δαπανών (% των κρατικών δαπανών)

Το Γράφημα 14 παρουσιάζει την χρονοσειρά των τιμών του δείκτη των Στρατιωτικών δαπανών (% των κρατικών δαπανών) της περιόδου 1995-2018. Προκύπτει ότι ο δείκτης των Στρατιωτικών δαπανών (% των κρατικών δαπανών) είχε πτωτική πορεία τις περιόδους 2000-2003, 2005-2007, 2009-2011 και 2017-2018, ανοδική τις περιόδους 1995-2000, 2003-2005, 2007-2009, 2014-2017 και σταθερή την περίοδο 2011-2014. Σύμφωνα με τον Πίνακα 11, τα τελευταία χρόνια υπάρχει στατιστικά σημαντική μείωση ($r_s = -0,845$, $p < 0,01$) του

δείκτη των Στρατιωτικών δαπανών (% των κρατικών δαπανών) στην Ελλάδα, ενώ στο Γράφημα 14 παρουσιάζεται και η γραμμική μείωση.

Γράφημα 14. Χρονοσειρά τιμών του δείκτη των Στρατιωτικών δαπανών (% των κρατικών δαπανών) της περιόδου 1995-2018

Πίνακας 11. Συσχέτιση Spearman Στρατιωτικές δαπάνες(% των κρατικών δαπανών)* Έτη

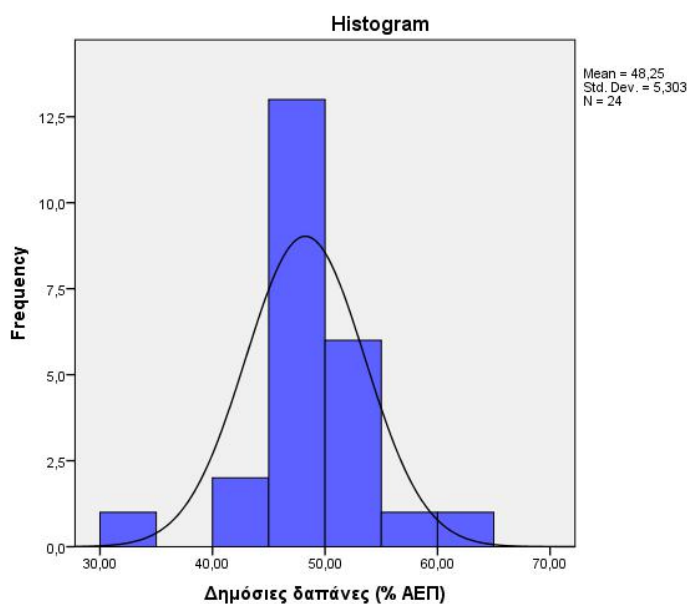
Συσχέτιση Spearman	Στρατιωτικές δαπάνες (% των κρατικών δαπανών)
Έτη	-0,845**

**Στατιστικά σημαντική συσχέτιση σε στάθμη 1%

Ο Πίνακας 12 παρουσιάζει τα αποτελέσματα σχετικά με τον δείκτη των **Δημοσίων δαπανών (% του ΑΕΠ)**. Προκύπτει ότι κατά την περίοδο 1995-2018, ο δείκτης των Δημοσίων δαπανών (% του ΑΕΠ) έχει μέση τιμή $48,25 \pm 5,30$, ελάχιστη 34,90 και μέγιστη 62,20. Η διάμεσος είναι 46,80, ο συντελεστής λοξότητας είναι θετικός (0,34), γεγονός που σημαίνει ότι οι περισσότερες παρατηρήσεις είναι δεξιά της κορυφής, ενώ ο συντελεστής κύρτωσης μικρότερος από 3 (2,07) γεγονός που υποδηλώνει ότι η κατανομή είναι πλατύκυρτη. Η υπόθεση της κανονικότητας απορρίφθηκε ($p=0,048 < 0,05$) με χρήση του Shapiro Wilk test, ενώ το ιστόγραμμα συχνοτήτων του δείκτη των Δημοσίων δαπανών (% του ΑΕΠ) παρουσιάζεται στο Γράφημα 15.

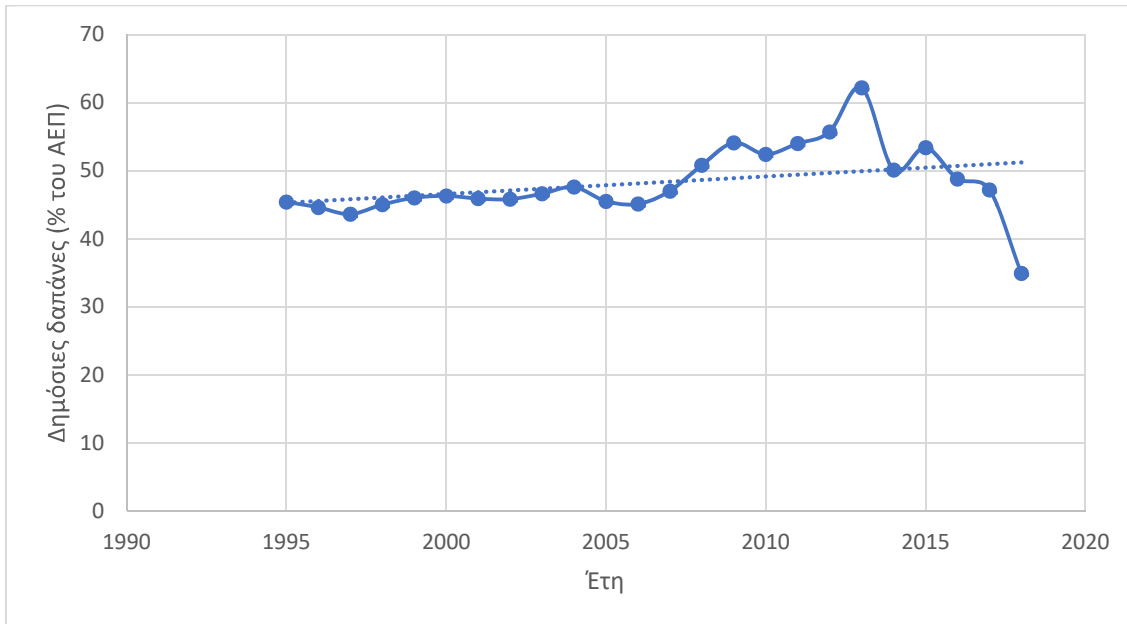
Πίνακας 12. Περιγραφικά στοιχεία του δείκτη των Δημοσίων δαπανών (% του ΑΕΠ)

Στατιστικό	Τιμή
Μέση τιμή	48,25
Διάμεσος	46,80
Τυπική απόκλιση	5,30
Συντελεστής λοξότητας	0,34
Συντελεστής κύρτωσης	2,07
Ελάχιστη τιμή	34,90
Μέγιστη τιμή	62,20
Shapiro Wilk	0,048

Γράφημα 15. Ιστόγραμμα συχνοτήτων του δείκτη των Δημοσίων δαπανών (% του ΑΕΠ)

Το Γράφημα 16 παρουσιάζει την χρονοσειρά των τιμών του δείκτη των Δημοσίων δαπανών (% του ΑΕΠ) της περιόδου 1995-2018. Προκύπτει ότι ο δείκτης των Δημοσίων δαπανών (% του ΑΕΠ) είχε ανοδική πορεία τις περιόδους 1995-2004, 2006-2009, 2010-2013 και 2014-2015 ενώ πτωτική τις περιόδους 2004-2006, 2009-2010, 2013-2014 και 2015-2018. Σύμφωνα με τον Πίνακα 13, την περίοδο 1995-2018, υπάρχει στατιστικά σημαντική αύξηση

($r_s=0,576$, $p<0,01$) του δείκτη των Δημοσίων δαπανών (% του ΑΕΠ) στην Ελλάδα, ενώ στο Γράφημα 16 παρουσιάζεται και η γραμμική αύξηση.

Γράφημα 16. Χρονοσειρά τιμών του δείκτη των Δημοσίων δαπανών (% του ΑΕΠ) της περιόδου 1995-2018

Πίνακας 13. *Συσχέτιση Spearman Δημόσιες δαπάνες (% του ΑΕΠ)* Έτη*

Συσχέτιση Spearman	Δημόσιες δαπάνες (% του ΑΕΠ)
Έτη	0,576**

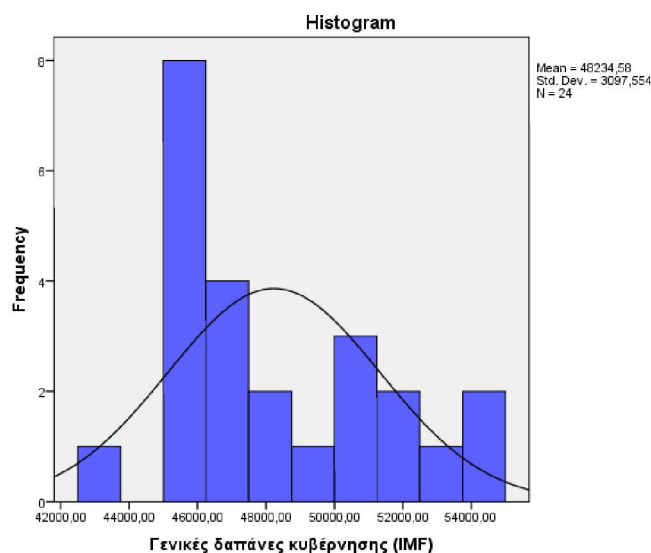
**Στατιστικά σημαντική συσχέτιση σε στάθμη 1%

Ο Πίνακας 14 παρουσιάζει τα αποτελέσματα σχετικά με τον δείκτη των **Γενικών δαπανών κυβέρνησης (IMF)**. Προκύπτει ότι κατά την περίοδο 1995-2018, ο δείκτης των Γενικών δαπανών κυβέρνησης (IMF) έχει μέση τιμή $48.234,58 \pm 3.097,55$, ελάχιστη 43.706,00 και μέγιστη 54.086,00. Η διάμεσος είναι 47.172,00, ο συντελεστής λοξότητας είναι θετικός (0,61), γεγονός που σημαίνει ότι οι περισσότερες παρατηρήσεις είναι δεξιά της κορυφής, ενώ ο συντελεστής κύρτωσης μικρότερος από 3 (-0,87) γεγονός που υποδηλώνει ότι η

κατανομή είναι πλατύκυρτη. Η υπόθεση της κανονικότητας απορρίφθηκε ($p=0,038<0,05$) με χρήση του Shapiro Wilk test, ενώ το ιστόγραμμα συχνοτήτων του δείκτη των Γενικών δαπανών κυβέρνησης (IMF) παρουσιάζεται στο Γράφημα 17.

Πίνακας 14. Περιγραφικά στοιχεία τον δείκτη των Γενικών δαπανών κυβέρνησης (IMF).

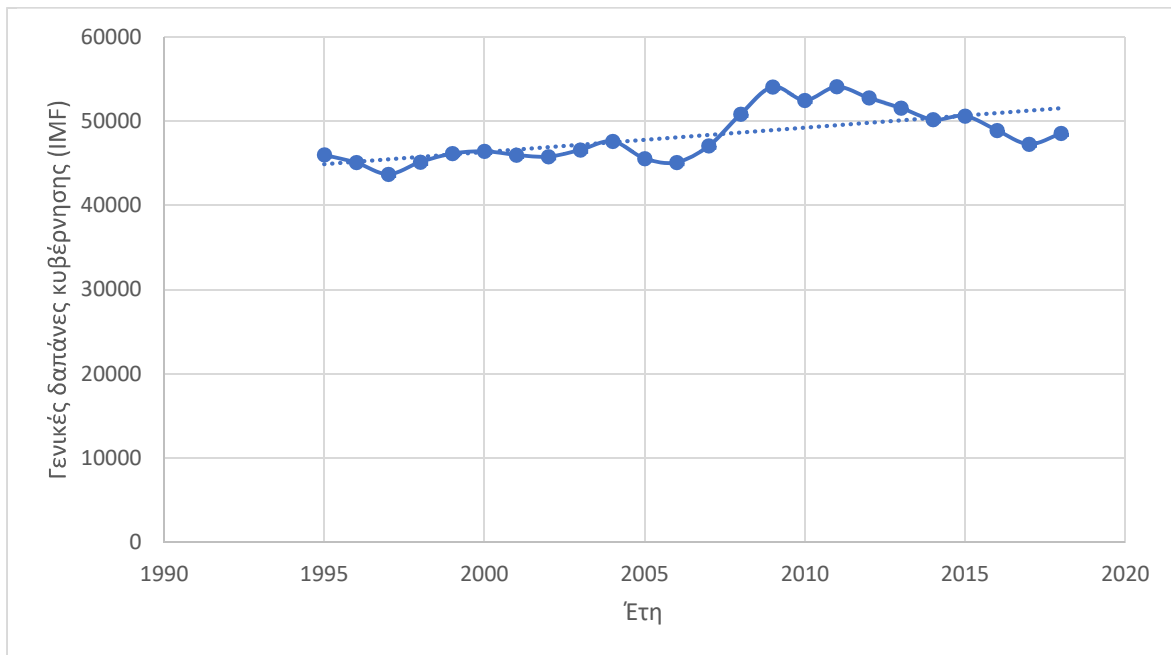
Στατιστικό	Τιμή
Μέση τιμή	48234,58
Διάμεσος	47172,00
Τυπική απόκλιση	3097,55
Συντελεστής λοξότητας	0,61
Συντελεστής κύρτωσης	-0,87
Ελάχιστη τιμή	43706,00
Μέγιστη τιμή	54086,00
Shapiro Wilk	0,038

Γράφημα 17. Ιστόγραμμα συχνοτήτων του δείκτη των Γενικών δαπανών κυβέρνησης (IMF).

Το Γράφημα 18 παρουσιάζει την χρονοσειρά των τιμών του δείκτη Γενικών δαπανών κυβέρνησης (IMF) της περιόδου 1995-2018. Προκύπτει ότι ο δείκτης των Γενικών δαπανών κυβέρνησης (IMF) είχε ανοδική πορεία τις περιόδους 1997-2004, 2006-2009, 2010-2011, 2014-2015 και 2017-2018 ενώ πτωτική τις περιόδους 1995-1997, 2004-2006, 2009-2010,

2012-2014 και 2015-2017. Σύμφωνα με τον Πίνακα 15, την περίοδο 1995-2018, υπάρχει στατιστικά σημαντική αύξηση ($r_s=0,721$, $p<0,01$) του δείκτη των Γενικών δαπανών κυβέρνησης (IMF) στην Ελλάδα, ενώ στο Γράφημα 18 παρουσιάζεται και η γραμμική αύξηση.

Γράφημα 18. Χρονοσειρά τιμών του δείκτη των Γενικών δαπανών κυβέρνησης (IMF) της περιόδου 1995-2018

Πίνακας 15. Συσχέτιση Spearman Γενικές δαπάνες κυβέρνησης (IMF) * Έτη

Συσχέτιση Spearman	Γενικές δαπάνες κυβέρνησης (IMF)
Έτη	0,721**

**Στατιστικά σημαντική συσχέτιση σε στάθμη 1%

4.2. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΔΕΙΚΤΗ CPI ΜΕ ΤΟΥΣ ΥΠΟΛΟΙΠΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Ο Πίνακας 16 παρουσιάζει τα αποτελέσματα του ελέγχου κανονικότητας με χρήση του Shapiro Wilk test για τις μεταβλητές της μελέτης, την περίοδο 1995-2011. Προκύπτει ότι η υπόθεση της κανονικότητας έγινε δεκτή για τις μεταβλητές «Στρατιωτικές δαπάνες (%)

ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος)» ($p=0,266>0,05$), «Στρατιωτικές δαπάνες (% των κρατικών δαπανών) ($p=0,358>0,05$) και «CPI ($p=0,763>0,05$) ενώ απορρίφθηκε για τις μεταβλητές «Δημόσιες δαπάνες (% ΑΕΠ)» ($p=0,003<0,05$) και «Γενικές δαπάνες κυβέρνησης (IMF)» ($p=0,002<0,05$).

Πίνακας 16. Αποτελέσματα ελέγχου κανονικότητας για την περίοδο 1995-2011

Μεταβλητές	p
Δημόσιες δαπάνες (% ΑΕΠ)	0,003
Γενικές δαπάνες κυβέρνησης (IMF)	0,002
Στρατιωτικές δαπάνες (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος)	0,266
Στρατιωτικές δαπάνες (% των κρατικών δαπανών)	0,358
CPI	0,763

Ο Πίνακας 17 παρουσιάζει τα αποτελέσματα των συσχετίσεων Pearson μεταξύ της μεταβλητής CPI και των υπολοίπων μεταβλητών της έρευνας που ακολουθούν την κανονική κατανομή την περίοδο 1995-2011. Προκύπτει ότι για την περίοδο 1995-2011 ο δείκτης CPI εμφανίζει στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με:

- Τις Στρατιωτικές δαπάνες (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος) ($r=0,592$, $p<0,05$)
- Στρατιωτικές δαπάνες (% των κρατικών δαπανών) ($r=0,732$, $p<0,01$)

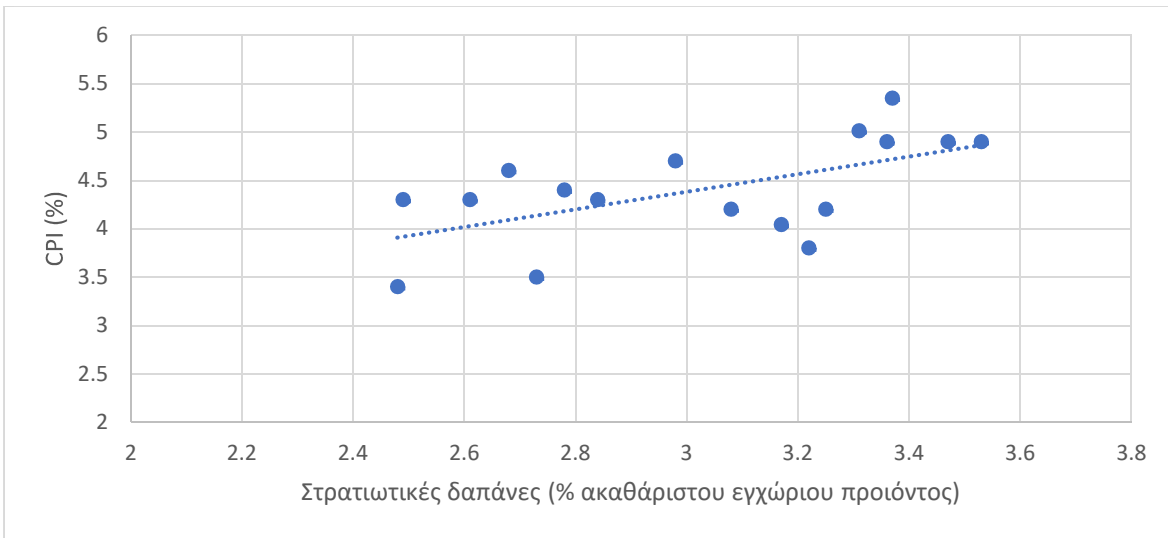
Πίνακας 17. Συσχετίσεις Pearson, CPI με υπόλοιπες μεταβλητές για την περίοδο 1995-2011

Συσχετίσεις Pearson	CPI (%)
Στρατιωτικές δαπάνες (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος)	0,592*
Στρατιωτικές δαπάνες (% των κρατικών δαπανών)	0,732**

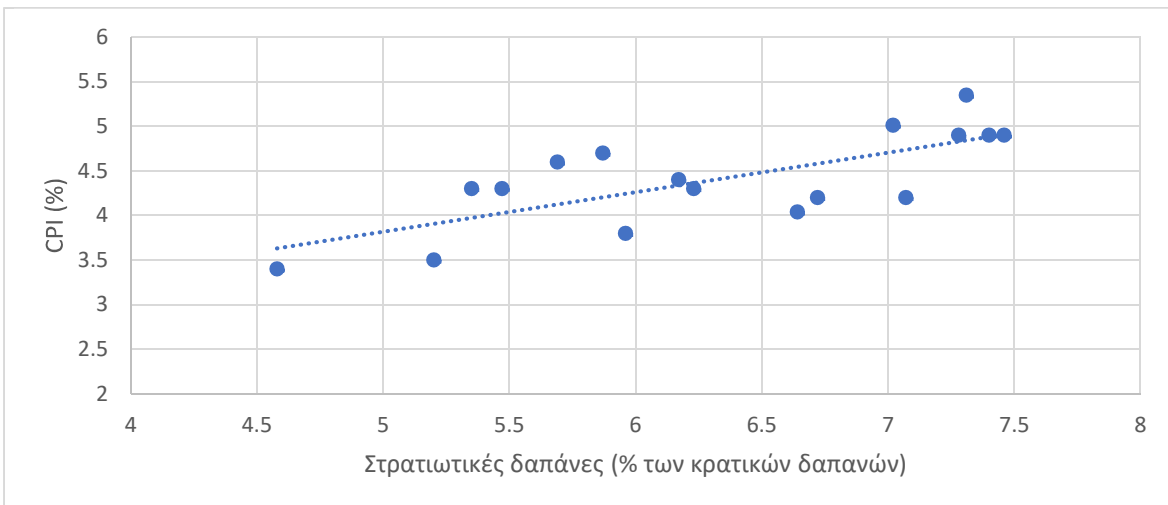
*Στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις σε στάθμη 5%

**Στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις σε στάθμη 1%

Οι στατιστικά σημαντικές θετικές συσχετίσεις του Πίνακα 17, παρουσιάζονται στα Γραφήματα 19, 20.

Γράφημα 19. Διάγραμμα διασποράς, Στρατιωτικές δαπάνες (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος) * CPI της περιόδου 1995-2011

Γράφημα 20. Διάγραμμα διασποράς, Στρατιωτικές δαπάνες (% των κρατικών δαπανών) * CPI της περιόδου 1995-2011

Ο Πίνακας 18 παρουσιάζει τα αποτελέσματα των συσχετίσεων Spearman μεταξύ της μεταβλητής CPI και των υπολοίπων μεταβλητών της έρευνας που δεν ακολουθούν την κανονική κατανομή την περίοδο 1995-2011. Προκύπτει ότι για την περίοδο 1995-2011 ο δείκτης CPI εμφανίζει στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση με:

- Δημόσιες δαπάνες (% ΑΕΠ) ($r_s=-0,593$, $p<0,05$)
- Γενικές δαπάνες κυβέρνησης (IMF) ($r_s=-0,605$, $p<0,05$)

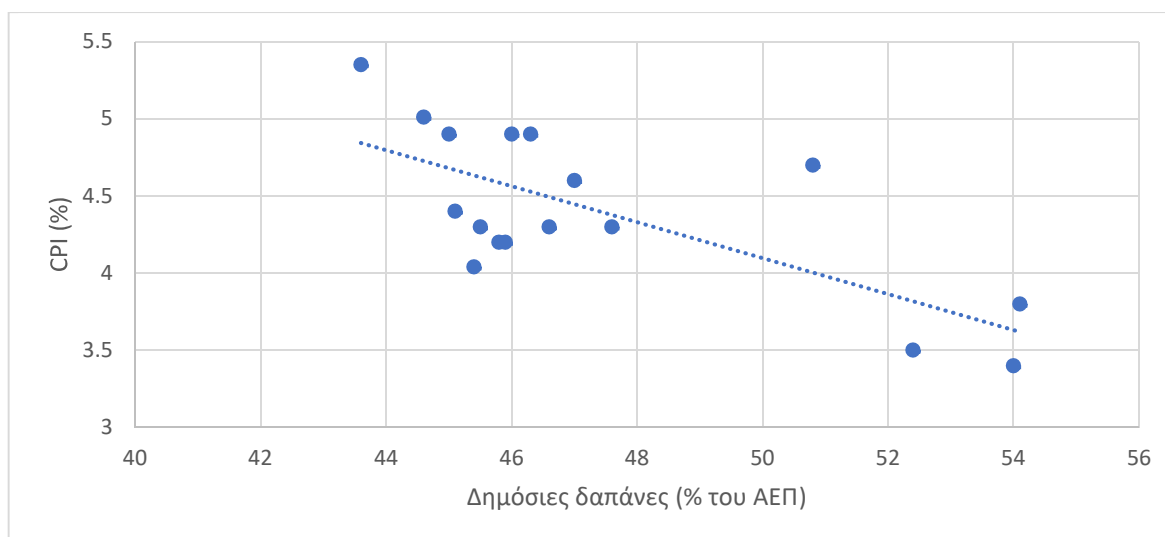
Πίνακας 18. Συσχετίσεις Spearman, CPI με υπόλοιπες μεταβλητές για την περίοδο 1995-2011

Συσχετίσεις Spearman	CPI (%)
Δημόσιες δαπάνες (% ΑΕΠ)	-0,593*
Γενικές δαπάνες κυβέρνησης (IMF)	-0,605**

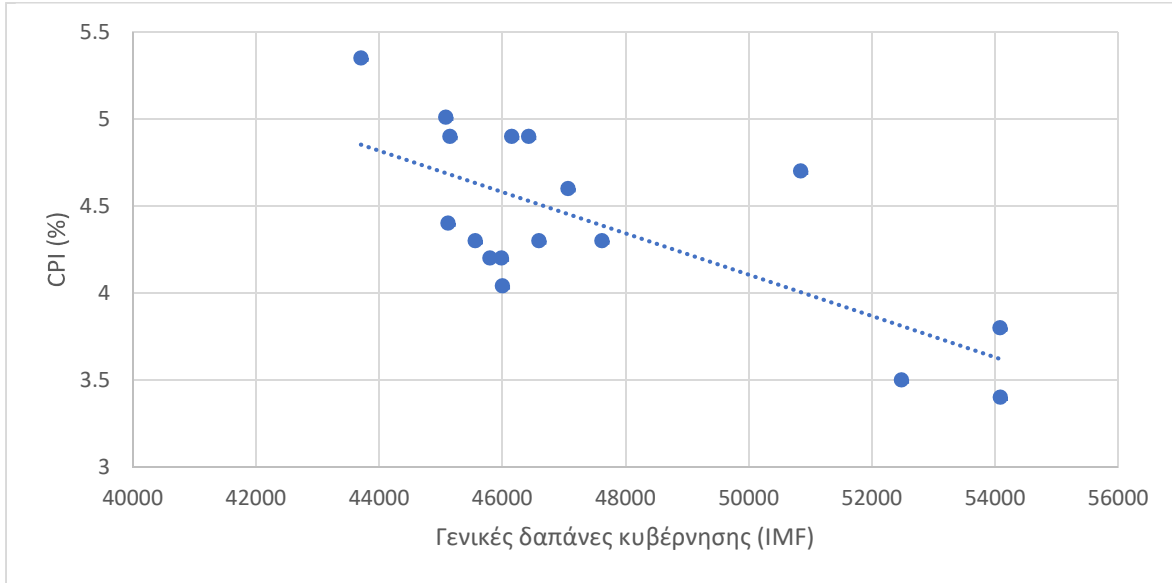
*Στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις σε στάθμη 5%

**Στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις σε στάθμη 1%

Οι στατιστικά σημαντικές αρνητικές συσχετίσεις του Πίνακα 15, παρουσιάζονται στα Γραφήματα 21, 22.

Γράφημα 21. Διάγραμμα διασποράς, Δημόσιες δαπάνες (% του ΑΕΠ) * CPI της περιόδου 1995-2011

Γράφημα 22. Διάγραμμα διασποράς, Γενικές δαπάνες κυβέρνησης * CPI της περιόδου 1995-2011

Ο Πίνακας 19 παρουσιάζει τα αποτελέσματα του ελέγχου κανονικότητας με χρήση του Shapiro Wilk test για τις μεταβλητές της μελέτης, την περίοδο 2012-2018. Προκύπτει ότι η υπόθεση της κανονικότητας έγινε δεκτή για όλες τις μεταβλητές. Συγκεκριμένα για «Δημόσιες δαπάνες (% ΑΕΠ)», $p=0,762>0,05$, «Γενικές δαπάνες κυβέρνησης (IMF)», $p=0,985>0,05$, «Στρατιωτικές δαπάνες (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος)», $p=0,647>0,05$, «Στρατιωτικές δαπάνες (% των κρατικών δαπανών)», $p=0,330>0,05$ και «CPI » $p=0,703>0,05$.

Πίνακας 19. Αποτελέσματα ελέγχου κανονικότητας για την περίοδο 2012-2018

Μεταβλητές	p
Δημόσιες δαπάνες (% ΑΕΠ)	0,762
Γενικές δαπάνες κυβέρνησης (IMF)	0,985
Στρατιωτικές δαπάνες (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος)	0,647
Στρατιωτικές δαπάνες (% των κρατικών δαπανών)	0,330
CPI	0,703

Ο Πίνακας 20 παρουσιάζει τα αποτελέσματα των συσχετίσεων Pearson μεταξύ της μεταβλητής CPI και των υπολοίπων μεταβλητών της έρευνας που ακολουθούν την κανονική

κατανομή την περίοδο 2012-2018. Προκύπτει ότι για την περίοδο 2012-2018 ο δείκτης CPI εμφανίζει στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με:

- Στρατιωτικές δαπάνες (% των κρατικών δαπανών) ($r=0,777$, $p<0,05$), ενώ στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση με:
- Γενικές δαπάνες κυβέρνησης (IMF) ($r=-0,877$, $p<0,01$)

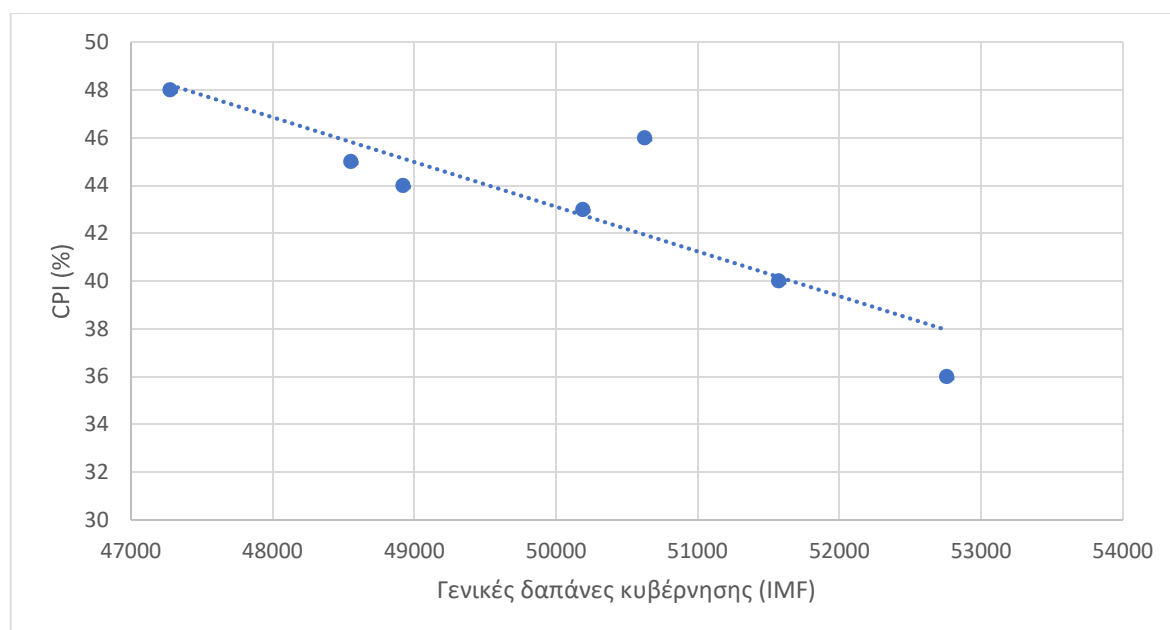
Πίνακας 20. Συσχετίσεις Pearson, CPI με υπόλοιπες μεταβλητές για την περίοδο 2012-2018

Συσχετίσεις Pearson	CPI (%)
Δημόσιες δαπάνες (% ΑΕΠ)	-0,549
Γενικές δαπάνες κυβέρνησης (IMF)	-0,877**
Στρατιωτικές δαπάνες (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος)	0,468
Στρατιωτικές δαπάνες (% των κρατικών δαπανών)	0,777*

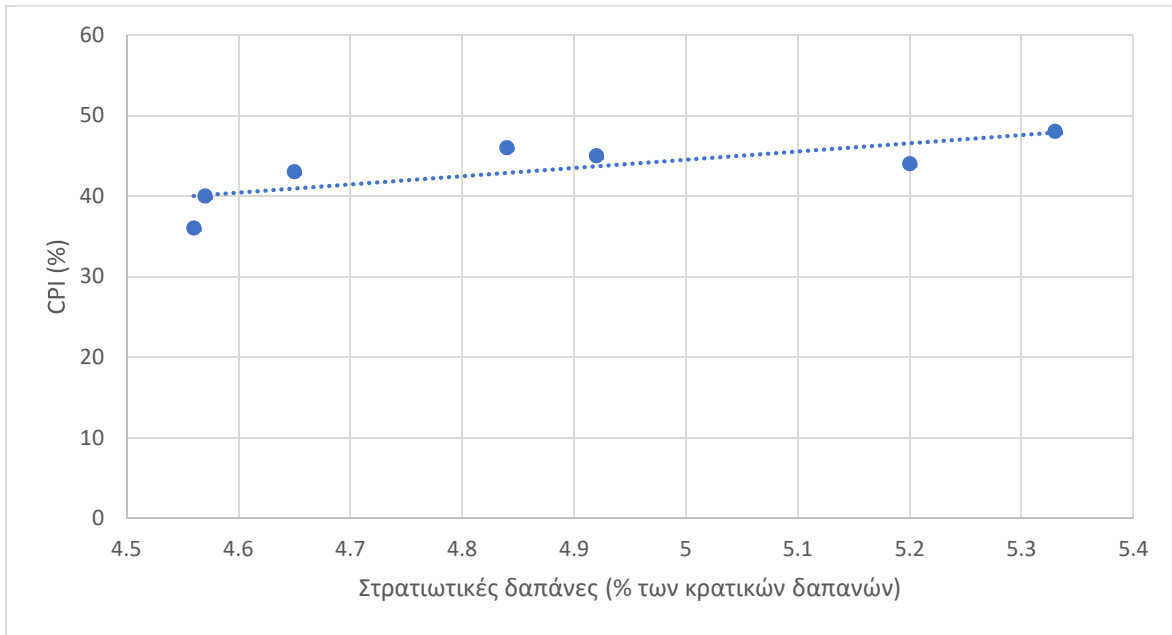
*Στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις σε στάθμη 5%

**Στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις σε στάθμη 1%

Οι στατιστικά σημαντικές (θετική και αρνητική) συσχετίσεις του Πίνακα 20 παρουσιάζονται στα Γραφήματα 23, 24.

Γράφημα 23. Διάγραμμα διασποράς, Γενικές δαπάνες κυβέρνησης * CPI της περιόδου 2012-2018

Γράφημα 24. Διάγραμμα διασποράς, Στρατιωτικές δαπάνες (% των κρατικών δαπανών) * CPI της περιόδου 2012-2018

4.3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ ΔΕΙΚΤΗ CPI ΜΕ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ (% ΤΟΥ ΑΕΠ)

Ο Πίνακας 21 παρουσιάζει τα αποτελέσματα προσαρμογής του απλού γραμμικού μοντέλου παλινδρόμησης με εξαρτημένη μεταβλητή τον δείκτη CPI και ανεξάρτητες τις Δημόσιες δαπάνες (% του ΑΕΠ) για την περίοδο 1995-2011. Προκύπτει ότι το μοντέλο προσαρμόζεται στα δεδομένα ($p=0,001 < 0,05$, $F(1,15)=16,222$) με καλό βαθμό προσαρμογής ($R^2=0,520 > 0,04$).

Πίνακας 21. Αποτελέσματα προσαρμογής του απλού γραμμικού μοντέλου παλινδρόμησης για την περίοδο 1995-2011

R	R ²	AdjR ²	F Change	df1	df2	p
0,721	0,520	0,488	16,222	1	15	0,001

Εξαρτημένη μεταβλητή: CPI

Ανεξάρτητη μεταβλητή: Δημόσιες δαπάνες (% του ΑΕΠ)

Ο Πίνακας 22 παρουσιάζει τα αποτελέσματα των συντελεστών του απλού γραμμικού μοντέλου παλινδρόμησης με εξαρτημένη μεταβλητή τον δείκτη CPI και ανεξάρτητες τις Δημόσιες δαπάνες (% του ΑΕΠ) για την περίοδο 1995-2011. Προκύπτει ότι στατιστικά σημαντικός θεωρήθηκε ο συντελεστής της σταθεράς ($p < 0,001$, $t = 7,221$) και της ανεξάρτητης μεταβλητής των Δημοσίων δαπανών (% του ΑΕΠ) ($p = 0,001$, $t = -4,028$, $Beta = -0,721$). Το μοντέλο της απλής γραμμικής παλινδρόμησης προσδιορίζεται από τον παρακάτω μαθηματικό τύπο:

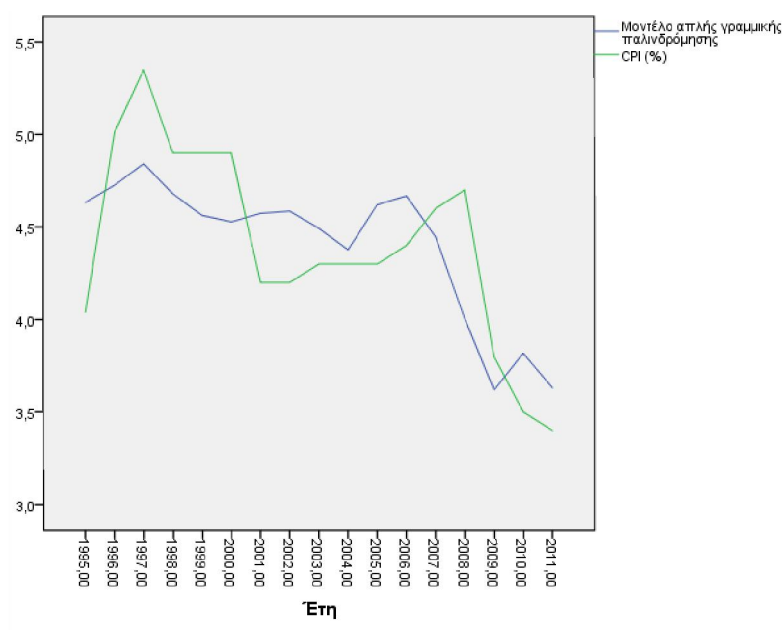
$$CPI = 9,921 - 0,116 * \text{Δημόσιες δαπάνες (\% ΑΕΠ)}$$

Πίνακας 22. Αποτελέσματα συντελεστών του απλού γραμμικού μοντέλου παλινδρόμησης για την περίοδο 1995-2011

Ανεξάρτητες	B	Beta	t	p
Σταθερά	9,921		7,221	<0,001
Δημόσιες δαπάνες (% ΑΕΠ)	-0,116	-0,721	-4,028	0,001

Εξαρτημένη μεταβλητή: CPI

Η καλή προσαρμογή του μοντέλου παρουσιάζεται και στο Γράφημα 25, όπου οι πραγματικές τιμές του CPI προσεγγίζονται ικανοποιητικά από τις αντίστοιχες του μοντέλου απλής γραμμικής παλινδρόμησης.

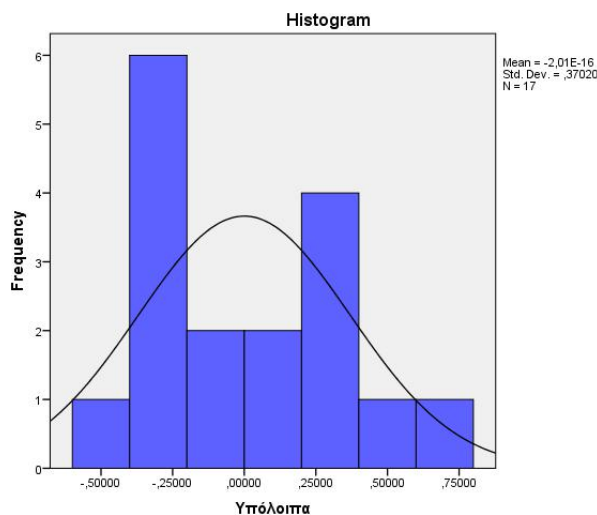

Γράφημα 25. Χρονοσειρά CPI * Μοντέλο απλής γραμμικής παλινδρόμησης περιόδου 1995-2011

Ο Πίνακας 20 παρουσιάζει τα αποτελέσματα σχετικά με τα υπόλοιπα του μοντέλου απλής γραμμικής παλινδρόμησης περιόδου 1995-2011. Προκύπτει ότι η μέση τιμή είναι $0,00 \pm 0,37$, ελάχιστη $-0,59$ και μέγιστη $0,70$. Η διάμεσος είναι $-0,08$, ο συντελεστής λοξότητας είναι θετικός ($0,25$), γεγονός που σημαίνει ότι οι περισσότερες παρατηρήσεις είναι δεξιά της κορυφής, ενώ ο συντελεστής κύρτωσης μικρότερος από 3 ($-1,04$) γεγονός που υποδηλώνει ότι η κατανομή είναι πλατύκυρτη. Η υπόθεση της κανονικότητας έγινε δεκτή ($p=0,420>0,05$) με χρήση του Shapiro Wilk test, ενώ το ιστόγραμμα συχνοτήτων των υπολοίπων για την περίοδο 1995-2011 παρουσιάζεται στο Γράφημα 26. Το γεγονός ότι η μέση τιμή είναι κοντά στο 0 και η ικανοποίηση της κανονικότητας ενισχύουν την επιτυχή προσαρμογή του μοντέλου.

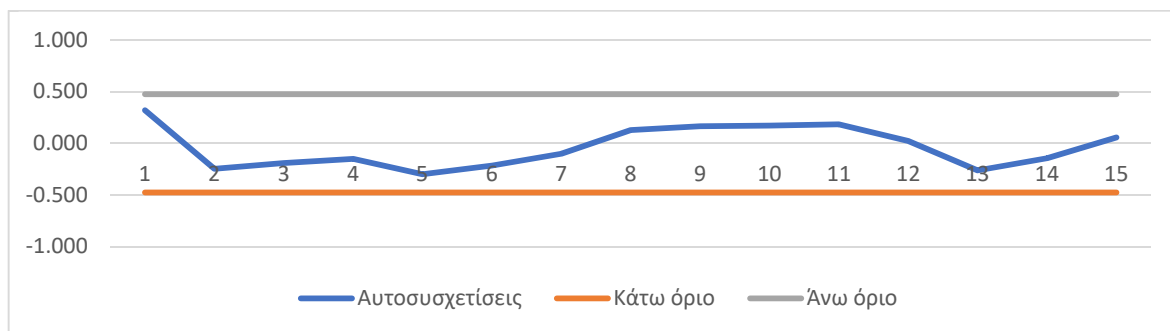
Πίνακας 20. Περιγραφικά αποτελέσματα υπολοίπων του μοντέλου απλής γραμμικής παλινδρόμησης περιόδου 1995-2011.

Στατιστικό	Τιμή
Μέση τιμή	0,00
Διάμεσος	-0,08
Τυπική απόκλιση	0,37
Λοξότητα	0,25
Κύρτωση	-1,04
Ελάχιστη τιμή	-0,59
Μέγιστη τιμή	0,70
Shapiro Wilk	0,420

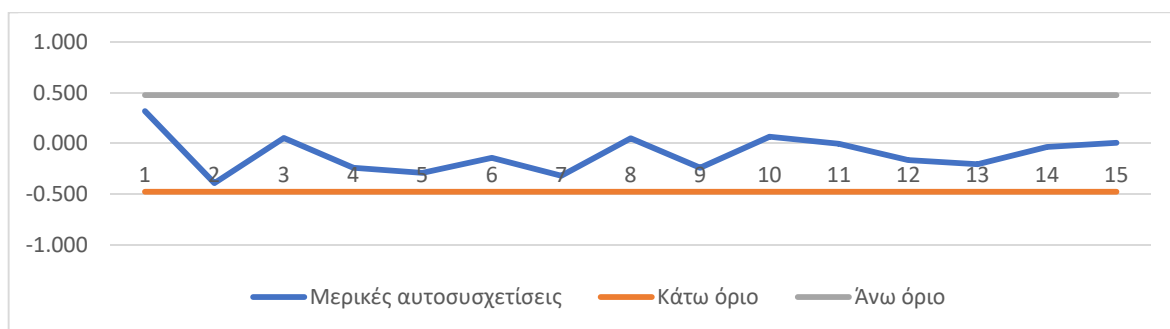

Γράφημα 26. Ιστόγραμμα συχνοτήτων για τα υπόλοιπα του μοντέλου απλής γραμμικής παλινδρόμησης περιόδου 1995-2011.

Τέλος, τα Γραφήματα 27, 28 δείχνουν ότι δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές αυτοσυσχετίσεις στα κατάλοιπα του μοντέλου καθώς όλες οι τιμές βρίσκονται εντός $\pm 1.96/\sqrt{n} = \pm 1.967/\sqrt{17} = \pm 1,96/4,12 = \pm 0,476$. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει ότι δεν υπάρχει ερμηνεύσιμη πληροφορία στα κατάλοιπα του μοντέλου, άρα η προσαρμογή είναι επιτυχής.

Γράφημα 27. Αποτελέσματα αυτοσυσχετίσεων των υπολοίπων μοντέλου απλής γραμμικής παλινδρόμησης περιόδου 1995-2011.

Γράφημα 28. Αποτελέσματα μερικών αυτοσυσχετίσεων των υπολοίπων μοντέλου απλής γραμμικής παλινδρόμησης περιόδου 1995-2011.

Ο Πίνακας 24 παρουσιάζει τα αποτελέσματα προσαρμογής του απλού γραμμικού μοντέλου παλινδρόμησης με εξαρτημένη μεταβλητή τον δείκτη CPI και ανεξάρτητες τις Δημόσιες δαπάνες (% του ΑΕΠ) για την περίοδο 2012-2018. Προκύπτει ότι το μοντέλο δεν προσαρμόζεται στα δεδομένα ($p=0,202 > 0,05$, $F(1,15)=16,222$) και έχει μέτριο βαθμό προσαρμογής ($R^2=0,302 < 0,04$). Λόγω της μη προσαρμογής, δεν είναι εφικτή η περαιτέρω μελέτη της ανάλυσης παλινδρόμησης.

Πίνακας 24. Αποτελέσματα προσαρμογής του απλού γραμμικού μοντέλου παλινδρόμησης για την περίοδο 2012-2018

R	R²	AdjR²	F Change	df1	df2	p
0,549	0,302	0,162	2,161	1	5	0,202

Εξαρτημένη μεταβλητή: CPI

Ανεξάρτητη μεταβλητή: Δημόσιες δαπάνες (% του ΑΕΠ)

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η διαφθορά αποτελεί αναμφίβολα ένα κοινωνικό και ταυτόχρονα οικονομικό φαινόμενο που έχει λάβει παγκόσμιες διαστάσεις. Κύριος δρώντας αποτελεί ο άνθρωπος που από την φύση του είναι επιρρεπής στη δωροδοκία διότι θα του επιφέρει οφέλη. Είναι κοινά αποδεκτή η άποψη της δυσκολίας που συναντάται στη μέτρηση της καθόσον από την φύση της είναι μυστική. Ωστόσο η επίδρασή της είναι εμφανής όχι μόνο σε λιγότερο αναπτυγμένες χώρες όπως άλλωστε είναι αναμενόμενο, αλλά και σε χώρες και περιφέρειες με χρηστή διακυβέρνηση, κανόνες δικαίου και υψηλό βιοτικό επίπεδο των πολιτών. Θεωρείται βέβαιο ότι σε δαπάνες δημοσίων επενδύσεων και κυρίως σε έργα υποδομών ευδοκιμεί η διαφθορά. Αυτό προκαλεί κλυδωνισμούς στη δημοσιονομική ισορροπία των χωρών. Ωστόσο χώρες που έχουν πετύχει ισορροπία έχουν χαμηλά επίπεδα διαφθοράς, όπως χαρακτηριστικά είναι η Δανία.

Τα διαφορετικά θεσμικά και πολιτιστικά πλαίσια των χωρών επηρεάζουν το μέγεθος της διαφθοράς. Συνεπώς όταν το περιβάλλον είναι ευνοϊκό οι πλέον διεφθαρμένες σφαίρες είναι η πολιτική και δικαστική εξουσία, η αστυνομία, οι κοινοτικές, οι φορολογικές και οι τελωνειακές υπηρεσίες, η δημόσια υγεία και η εκπαίδευση. Είναι ανησυχητική η διάσταση της διαφθοράς που συναντάται σε πολλές χώρες, όπως η Ρωσία, με τη μορφή της λεγόμενης διατροφής (“feeding”) όπου η πλειοψηφία του πληθυσμού αποδέχεται ηθικά την δωροδοκία ως τρόπο επίλυσης των προβλημάτων του.

Στην Ελλάδα η διαφθορά θεωρείται από τους πολίτες ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα της χώρας. Προέρχεται κυρίως από μια κρίση αξιών, η οποία έχει εμπνεύσει τόσο την ελληνική νοοτροπία όσο και τους βασικούς θεσμούς της χώρας. Η άποψη αυτή ενισχύθηκε από την τρέχουσα οικονομική κρίση, με τους Έλληνες να είναι δυσαρεστημένοι από την αναποτελεσματικότητα του πολιτικού συστήματος να πατάξει την διαφθορά. Κυρίως, εξαιτίας της έλλειψης βούλησης να γίνουν τολμηρές μεταρρυθμίσεις στον δημόσιο τομέα που θα επιφέρουν μείωση των δημοσίων δαπανών με ταυτόχρονη οικονομική ανάπτυξη, η ισότητα και κατ’ επέκταση κοινωνική ευημερία.

Με την εμπειρική έρευνα έγινε προσπάθεια να μελετηθεί αν και κατά πόσο οι δημόσιες δαπάνες συσχετίζονται με την αντίληψη διαφθοράς στην Ελλάδα. Για τον λόγο αυτό επιλέχθηκαν οι δείκτες των Δημοσίων δαπανών (% ΑΕΠ), των Γενικών δαπανών κυβέρνησης (IMF), των Στρατιωτικών δαπανών (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος), των

Στρατιωτικών δαπανών (% των κρατικών δαπανών) και του CPI για την περίοδο 1995-2018 που υπάρχουν μετρήσεις από διεθνείς οργανισμούς.

Ο δείκτης CPI μελετήθηκε ξεχωριστά τις περιόδους 1995-2011 και 2012-2018, λόγω διαφορετικού συστήματος μέτρησης των τιμών του. Για την χρονική περίοδο 1995-2011 ο δείκτης CPI είχε μέση τιμή $4,40 \pm 0,53$, παρουσιάζοντας μία γενικότερα πτωτική πορεία στο συγκεκριμένο διάστημα. Αντίθετα, την περίοδο 2012-2018, ο δείκτης CPI είχε μέση τιμή $43,14 \pm 4,02$, παρουσιάζοντας μία γενικότερα αύξουσα πορεία. Τα αποτελέσματα υποδηλώνουν μείωση της διαφθοράς στην Ελλάδα την χρονική περίοδο 1995-2011 και αύξηση αργότερα στο διάστημα 2012-2018. Αυτό κατά μία άποψη οφείλεται στην πεποίθηση των πολιτών ότι η αιτία της οικονομικής κρίσης είναι η αυξημένη διαφθορά του δημόσιου τομέα.

Μελετώντας τις Στρατιωτικές δαπάνες (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος) προέκυψε μέση τιμή $2,85 \pm 0,40$ και μία γενικότερη φθίνουσα πορεία το διάστημα 1995-2018. Ομοίως, φθίνουσα πορεία είχαν και οι Στρατιωτικές δαπάνες (% των κρατικών δαπανών), παρουσιάζοντας μία μέση τιμή $5,90 \pm 1,01$. Τα αποτελέσματα υποδηλώνουν μείωση των Στρατιωτικών δαπανών στην Ελλάδα την χρονική περίοδο 1995-2018, τόσο ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος όσο και ως ποσοστό των κρατικών δαπανών. Μπορεί να θεωρηθεί αναμενόμενη η μείωση των στρατιωτικών δαπανών την περίοδο της έρευνας προκειμένου να εξοικονομηθούν πόροι για ενισχυθεί η κοινωνική συνοχή κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης.

Μελετώντας τις Δημόσιες δαπάνες (% του ΑΕΠ), παρατηρήθηκε μία αυξητική τάση την περίοδο 1995-2018 με μέση τιμή $48,25 \pm 5,30$. Ομοίως ανοδική τάση στο διάστημα μελέτης είχε και ο δείκτης των Γενικών δαπανών κυβέρνησης (IMF) με μέση τιμή $48.234,58 \pm 3.097,55$. Τα αποτελέσματα υποδηλώνουν αύξηση των Δημοσίων δαπανών στην Ελλάδα την χρονική περίοδο 1995-2018, τόσο ως ποσοστό του ΑΕΠ, όσο και ως γενικές δαπάνες. Σε αυτή την περίπτωση ενδιαφέρουσα μελλοντική μελέτη αποτελεί η έρευνα με βάση τις κατηγορίες των δαπανών, όπως είναι η διοίκηση, η άμυνα, η δικαιοσύνη, η υγεία, η πρόνοια, η εκπαίδευση και λοιπές δραστηριότητες

Ως προς το 1^ο ερευνητικό ερώτημα μελετήθηκε η συσχέτιση του δείκτη CPI με τους δείκτες των Δημοσίων δαπανών (% ΑΕΠ), των Γενικών δαπανών κυβέρνησης (IMF), των

Στρατιωτικών δαπανών (% ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος), των Στρατιωτικών δαπανών (% των κρατικών δαπανών) και του CPI, τις περιόδους 1995-2011 και 2012-2018.

Για την περίοδο 1995-2011 προέκυψε ότι υψηλές τιμές του δείκτη CPI συνδέονται με υψηλές τιμές των Στρατιωτικών δαπανών τόσο ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος και ως ποσοστό των κρατικών δαπανών. Αντίθετα, την περίοδο 1995-2011 υψηλές τιμές του δείκτη CPI συνδέθηκαν με χαμηλές τιμές Δημοσίων δαπανών τόσο ως ποσοστό του ΑΕΠ, όσο και ως Γενικές δαπάνες. Τα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι υψηλές τιμές διαφθοράς συνδέονται με υψηλές Στρατιωτικές δαπάνες αλλά με χαμηλές Δημόσιες δαπάνες την περίοδο 1995-2011. Τα αποτελέσματα ενισχύουν την άποψη ότι οι στρατιωτικές δαπάνες παρουσιάζουν θετική συσχέτιση με την διαφθορά εξαιτίας του γεγονότος ότι τα προϊόντα είναι υψηλής τεχνολογίας, καινοτόμα και παράγονται σε αγορές ολιγοπωλίου όπου η δωροδοκία αποκαλύπτεται με μεγάλη δυσκολία. Με άλλα λόγια η δωροδοκία είναι υψηλότερη σε αγορές με αγαθά όπου ο ανταγωνισμός είναι χαμηλός.

Για την περίοδο 2012-2018, υψηλές τιμές του δείκτη CPI συνδέθηκαν με υψηλές τιμές των Στρατιωτικών δαπανών ως ποσοστό των κρατικών δαπανών και με χαμηλές Γενικές δαπάνες. Τα αποτελέσματα της περιόδου 2012-2018 συμφωνούν εν μέρει με αυτά της περιόδου 1995-2011 με μικρότερη ωστόσο ισχύ. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί καθώς επικρατεί η πεποίθηση ότι οι υπόλοιπες δημόσιες δαπάνες, πλην των αμυντικών, όπως για την εκπαίδευση, την υγεία, την κοινωνική προστασία είναι ορατές στους πολίτες και μετρήσιμες (π.χ. από το ποσοστό θνησιμότητας, το ποσοστό γεννήσεων, το προσδόκιμο ζωής κ.λπ), Ως εκ τούτου τα κρούσματα δωροδοκίας είναι μειωμένα.

Στο 2^ο ερευνητικό ερώτημα μελετήθηκε αν οι Δημόσιες δαπάνες (% του ΑΕΠ) μπορούν να αποτελέσουν προβλεπτικό παράγοντα του δείκτη CPI, μελετώντας ξεχωριστά τις περιόδους 1995-2011 και 2012-2018. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι μόνο για την περίοδο 1995-2011, υψηλές τιμές των Δημοσίων δαπανών ως ποσοστό του ΑΕΠ, υποδηλώνουν χαμηλά επίπεδα διαφθοράς. Η αρνητική συσχέτιση συνάδει με την αντίληψη ότι οι δημόσιες δαπάνες με εξαίρεση τις αμυντικές, είναι περισσότερο διαφανείς στους πολίτες. Αυτό ενισχύεται από το γεγονός ότι οι τομείς όπως για παράδειγμα της εκπαίδευσης, της αναψυχής, του πολιτισμού και της θρησκείας δεν αντιπροσωπεύουν ελκυστικές ευκαιρίες για μεγιστοποίηση της δωροδοκίας, ενώ ταυτόχρονα παρέχουν μεγάλο αριθμό προμηθευτών και οι τιμές είναι χαμηλές εξαιτίας του ανταγωνισμού.

Τέλος, από την εμπειρική μελέτη της Ελλάδας συμπεραίνεται η θετική συσχέτιση των με της διαφθοράς με τις αμυντικές δαπάνες, ενώ επισφαλή θεωρούνται τα αποτελέσματα συσχέτισης με το σύνολο των δημοσίων δαπανών. Περαιτέρω έρευνα θα μπορούσε να αποτελέσει η μελέτη της συσχέτισης της διαφθοράς με δημόσιες δαπάνες ανά οικονομική λειτουργία σύμφωνα με τη διεθνή ταξινόμηση των αρμοδιοτήτων της κυβέρνησης (General government expenditure by function, COFOG) όπως αναπτύχθηκε από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ). Με αυτή την διαδικασία ενδεχομένως να προκύψουν χρήσιμα συμπεράσματα για στοχευμένες πολιτικές περιορισμού του φαινομένου της διαφθοράς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξένη Βιβλιογραφία

- "A Users' Guide to Measuring Corruption". Global Integrity & UNDP. Archived from the original on 2011-01-31.
- "CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2017". transparency.org. Retrieved 29 January 2019.
- "Glossary". U4 Anti-Corruption Resource Centre. Retrieved 26 June 2011.
- "Government Defence Anti-corruption Index". Transparency International. 2013. Archived from the original on 2013-05-08.
- "Index of Economic Freedom". The Heritage Foundation. 2008. Retrieved 21 January 2008.
- "Material on Grand corruption" (PDF). United Nations Office on Drugs and Crime.
- "Mishler v. State Bd. of Med. Examiners". Justia Law.
- "Overview of corruption and anti-corruption in Angola" (PDF). Transparency International.
- "Report" (PDF). siteresources.worldbank.org. Archived from the original (PDF) on 5 May 2015. Retrieved 25 September 2012.
- "Research - GCR - Overview". www.transparency.org.
- "What we do - National integrity system assessments". www.transparency.org.
- Akrani, G. (2011). What is Public Expenditure? Meaning and Classification.
- Alt, J. E., & Lassen, D. D. (2008). Political and judicial checks on corruption: Evidence from American state governments. *Economics & Politics*, 20(1), 33-61.
- Arndt, C.; Oman, C. (2008). "The Politics of Governance Ratings" (PDF). Working Paper MGSOG/2008/WP003.
- Arrow, K. J., & Kurz, M. (1970). Public investment, the rate of return, and optimal fiscal policy (Johns Hopkins, Baltimore, MD).
- Aschauer, D. A. (1989). Does public capital crowd out private capital?. *Journal of monetary economics*, 24(2), 171-188.
- Atkinson, A. B., & Stiglitz, J. E. (2015). *Lectures on public economics*. Princeton University Press.
- Atkinson, A. B., & Stiglitz, J. E. (2015). *Lectures on Public Economics: Updated Edition*. Princeton University Press.

- Barro, R. J. (1990). Government spending in a simple model of endogeneous growth. *Journal of political economy*, 98(5, Part 2), S103-S125.
- Belohlavek, P. (2017). Social Corruption and Corruption Inhibitors as a Complex Adaptive System. Available at SSRN 3066116.
- Cai, H., Fang, H., & Xu, L. C. (2011). Eat, drink, firms, government: An investigation of corruption from the entertainment and travel costs of Chinese firms. *The Journal of Law and Economics*, 54(1), 55-78.
- Charles Lowe, P. Z. (2011). *Writing Spaces: Readings on Writings, Vol. 2 Introduction to primary research: observations, surveys and interviews*. Anderson, South Carolina: Parlor press.
- Cohen Louis & Manion Lawrence & Morrison Keith (2007). *Research Methods in Education*.
- CPI 2010: Long methodological brief, p. 2
- CPI 2010: Long methodological brief, p. 7
- Dalton, H. (2013). *Principles of public finance*. Routledge.
- Devarajan, S., Swaroop, V., & Zou, H. F. (1996). The composition of public expenditure and economic growth. *Journal of monetary economics*, 37(2), 313-344.
- Dong, B., & Torgler, B. (2013). Causes of corruption: Evidence from China. *China Economic Review*, 26, 152-169.
- e.V, Transparency International. "Global Corruption Barometer: citizens' voices from around the world". www.transparency.org. Retrieved 23 April 2019.
- e.V., Transparency International. "Our impact - Transparency International". www.transparency.org.
- e.V., Transparency International. "Transparency International confirms the disaccreditation of its chapter in the US".
- Easterly, W., & Rebelo, S. (1993). Fiscal policy and economic growth. *Journal of monetary economics*, 32(3), 417-458.
- Elliott, K. A. (1997). Corruption as an international policy problem: Overview and recommendations. *Corruption and the global economy*, 175, 177.
- Elliott, K. A. (1997). Corruption as an international policy problem: Overview and recommendations. *Corruption and the global economy*, 175, 177.
- Glaeser, E. L., & Saks, R. E. (2006). Corruption in america. *Journal of public Economics*, 90(6-7), 1053-1072.
- Gupta, S., Davoodi, H., & Alonso-Terme, R. (2002). Does corruption affect income inequality and poverty?. *Economics of governance*, 3(1), 23-45.

- Hamilton, A., & Hammer, C. (2018). Can we measure the power of the grabbing hand? A comparative analysis of different indicators of corruption. The World Bank.
- Hamilton, A., & Hammer, C. (2018). Can we measure the power of the grabbing hand? A comparative analysis of different indicators of corruption. The World Bank.
- Hayes, Andrew F. (2013). Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis: A Regression - Based Approach. New York, NY: The Guilford Press.
- Holtz-Eakin, D., & Lovely, M. E. (2017). Scale economies, returns to variety, and the productivity of public infrastructure. In International Economic Integration and Domestic Performance (pp. 73-91).
- http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/NGO/pdf/cns-eng_avec_sigles.pdf
- <https://sustainabledevelopment.un.org/partnership/partners/?id=851>
- <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/participants/9482-Transparency-International>
- Hu, A. (2001). Corruption and social inequality. *Jiangsu Social Sciences*, 3, 51-53.
- Karras, G. (1996). Are the output effects of monetary policy asymmetric? Evidence from a sample of European countries. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 58(2), 267-278.
- Kaufmann, D. (2010). Can corruption adversely affect public finances in industrialized countries?. Brookings Institution, April, 19.
- Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M. (2007). The worldwide governance indicators project: answering the critics. The World Bank.
- Kaufmann, Daniel; Vicente, Pedro (2005). "Legal Corruption" (PDF). World Bank. Archived from the original (PDF) on 5 May 2015. Retrieved 25 September 2012.
- Kimlatskiy, O., & Machulskaya, I. (2007). About condition of struggle against corruption in Russian Federation. *Vestnik of Analytic Bureau*, 6(351), 4-17.
- Klitgaard, R. (1988). Controlling corruption. Univ of California Press.
- Kraay, A., & Kaufmann, D. (2002). Growth without governance. The World Bank.
- Kumar, S., & Russell, R. R. (2002). Technological change, technological catch-up, and capital deepening: relative contributions to growth and convergence. *American Economic Review*, 92(3), 527-548.
- Kumbhakar, S. C., Wang, H. J., & Horncastle, A. P. (2015). A practitioner's guide to stochastic frontier analysis using Stata. Cambridge University Press.
- Kupreschenko, N. (2008). Influence of corruption at economic relations in Russian Federation. *Taxes* 1,15-21.

- Legvold, R. (2009). *Corruption, the Criminalized State, and Post-Soviet Transitions. Corruption.*
- Liang, G. (1994). *The practical encyclopaedia of anti-corruption in China and Foreign countries.*
- Litina, A., & Palivos, T. (2013). *Corruption and tax evasion: Reflections on Greek tragedy.* working paper, University of Luxeburg and Bank of Greece.
- Locatelli, G., Mariani, G., Sainati, T., & Greco, M. (2017). *Corruption in public projects and megaprojects: There is an elephant in the room!*. *International Journal of Project Management*, 35(3), 252-268.
- Lorena, A., & Andrade, R. (2001). *Diagonosis Corruption* (pp. 135-136). ISBN 978-1-931003-11-7.
- Mark Pyman (March 2013). "Transparency is feasible". dandc.eu.
- Mastromarco, C., & Woitek, U. (2006). *Public infrastructure investment and efficiency in Italian regions.* *Journal of Productivity Analysis*, 25(1-2), 57-65.
- Mauro, P. (1995). *Corruption and growth: The Quarterly Journal of Economics.*
- McGann, J. G. (2016). *2015 global go to think tank index report.*
- Merle, Jean-Christophe, ed. (2013). "Global Challenges to Liberal Democracy". *Spheres of Global Justice*. 1: 812.
- Morris, S. D. (1991). *Corruption & politics in contemporary Mexico.* University of Alabama Press.
- Muijs, D., 2010. *Doing quantitative research in education with SPSS.* Sage.
- Mungiu-Pippidi, A. (2013). *The good, the bad and the ugly: Controlling corruption in the European Union.* Advanced Policy Paper for Discussion in the European Parliament, 9.
- Petrova, Y. (2007). *Corruption in business.* *Management of Personnel* 4, 16-22. Russian Federal Statistics Department. (2009). *Report on social and economic development.* Moscow: Rosstat Press.
- Ram, R. (1986). *Government size and economic growth: A new framework and some evidence from cross-section and time-series data.* *The American Economic Review*, 76(1), 191-203.
- Robinson, D. T., & Sensoy, B. A. (2016). *Cyclical, performance measurement, and cash flow liquidity in private equity.* *Journal of Financial Economics*, 122 (3), 521-543.
- Rose-Ackerman, S., & Palifka, B. J. (2016). *Corruption and government: Causes, consequences, and reform.* Cambridge university press.

- Rothstein, B., & Uslaner, E. M. (2004). *All for all: Equality and social trust*. Minda de Gunzburg Center for European Studies, Harvard University.
- Sacchi, A., & Salotti, S. (2016). A comprehensive analysis of expenditure decentralization and of the composition of local public spending. *Regional Studies*, 50 (1), 93-109.
- Schoppa, R. K. (2017). *Revolution and its past: Identities and change in modern Chinese history*. Routledge.
- Scott, J. C. (1972). *Comparative political corruption*. Prentice Hall.
- Senior, I. (2006). *Corruption-The World's Big C-Cases. Causes, Consequences, Cures*. Institute of Economic Affairs, London.
- Singh, S. K. (2008). *Public Finance in Theory & Practice*. S. Chand Publishing.
- Source: International Monetary Fund, international finance statistics, 2005 figures. Available at: <http://tistats.transparency.org/index.php/content/download/39275/622457>[permanent dead link]
- Summers, R., & Heston, A. (1988). A new set of international comparisons of real product and price levels estimates for 130 countries, 1950–1985. *Review of income and wealth*, 34(1), 1-25.
- Tanzi, V., & Davoodi, H. (1997). *Corruption, public investment, and growth* (IMF Working Paper, 97/139). International Monetary Fund, Washington DC.
- Timofeyev, Y. (2011). How corruption affects social expenditures: evidence from Russia. *Global Journal of Business Research*, 5(4), 39-51.
- Transparency International (2010). "Frequently asked questions (FAQs)". *Corruption Perceptions Index 2010*. Transparency International. Archived from the original on 2 September 2011. Retrieved 24 August 2011.
- Transparency International (2010). *Corruption Perceptions Index 2010: Sources of information* (PDF) (Report). Transparency International. Retrieved 24 August 2011.
- Transparency International (2011). "Corruption Perceptions Index". Transparency International. Archived from the original on 13 December 2011. Retrieved 1 December 2011.
- Transparency International (2017). "Corruption Perceptions Index 2017". Transparency International. Retrieved 14 August 2017.
- Transparency International e.V. "2012 Corruption Perceptions Index – In detail". transparency.org.
- Transparency International e.V. "2015 Strategy". transparency.org.
- Transparency International e.V. "2020 Strategy". transparency.org.

- Transparency International e.V. "Our Organisation – overview". transparency.org.
- Transparency International e.V. "Transparency International – What we do". transparency.org.
- Tullock, G. (1987). *The logic of the law*.
- Uslaner, Eric M. (2008). *Corruption, inequality, and the rule of law: the bulging pocket makes the easy life*. Cambridge University Press. pp. 11–17. ISBN 0-521-87489-0.
- Wilhelm, P. G. (2002). International validation of the corruption perceptions index: Implications for business ethics and entrepreneurship education. *Journal of business Ethics*, 35(3), 177-189.
- Yao, S. (2002). Privilege and corruption: The problems of China's socialist market economy. *American Journal of Economics and Sociology*, 61(1), 279-299.
- Yeates, N. (Ed.). (2014). *Understanding global social policy*. Policy Press.
- Znoj, H. (2007). *Deep corruption in Indonesia. Discourses, practices, histories. Corruption and the secret of law. A legal anthropological perspective*. Farnham: Ashgate, 53-76.

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Κολυβά-Μαχαίρα Φ. & Μπόρα-Σέντα Ε. (1998). *Στατιστική Θεωρία Εφαρμογές*.
- Σιώμκος, Γ. Ι., & Μαύρος, Δ. Α. (2008). *Έρευνα Αγοράς*. Αθήνα: Σταμούλη.

